

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

**DERLEM TABANLI ÇEVİRİM İÇİ TÜRKÇE ÖĞRENİCİ
SÖZLÜĞÜ**

-ÖNADLAR A MADDE BAŞI-

Burak TÜFEKÇİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2013

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

**DERLEM TABANLI ÇEVİRİM İÇİ TÜRKÇE ÖĞRENİCİ
SÖZLÜĞÜ**

-ÖNADLAR A MADDE BAŞI-

Burak TÜFEKÇİOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZKAN

Mersin, 2013

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından T¼rkçe Eğitimi Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Yrd. Doç. Dr. B¼lent ¼ZKAN

(Danışman)

¼ye.....

Doç. Dr. Faik KANATLI

(¼ye)

¼ye.....

Doç. Dr. H¼rriyet G¼KDAYI

(¼ye)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

ÖNSÖZ

Sözlüklerin, yabancı dil öğretiminin yapıldığı en eski çağlardan günümüze değin, dil öğretiminin en önemli materyalleri arasında yer aldığı bilinmektedir. Ancak gelişen teknoloji, bilgi birikimi ve yabancı dil kullanım alanlarının (ticaret, sağlık, gündelik hayat vs.) farklılaşması ile sözlüklerin de niteliklerinin ve kapsamlarının çeşitlendiği görülmektedir.

Günümüzdeki sözlük çalışmalarına bakıldığında, derlem dilbilimin (corpus linguistics) verilerinden yararlanılan sözlükler hem geçerli-güvenilir verilere dayanması hem de güvenilir sıklık özelliklerine göre sıralanması açısından tercih edilmektedir. Bu açıdan bakılınca, çalışma kapsamında A madde başları oluşturulan ve bir başlangıç niteliğinde olan, Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğünün Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, sözlüğün çevrim içi erişime açılması kullanım ve güncellenme açısından da önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Çalışma sürecinde benden desteklerini esirgemeyen annem ve babam Neşe ve Cumhuriyet TÜFEKÇİOĞLU'na, sevgili kardeşim Gizem'e ve kalbimde çok önemli yerleri olan sayın Ayşe ve Zeki GÜRGENÇ'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

“Bilimsel bakış açısı” kazanmamda emeği geçen sayın Prof. Dr. Adnan ERKUŞ'a da ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmanın her aşamasında bilgisi ve bilimsel desteği ile her zaman yanımda olan, danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZKAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışma, 109K104-TÜBİTAK-SOBAG nolu, “Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği -Derlem Tabanlı Bir Uygulama-” başlıklı TÜBİTAK projesinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca, BAP-EBE TEB (BT) 2012-7 YL proje numarası ile Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından da desteklenmiştir.

DERLEM TABANLI ÇEVİRİM İÇİ TÜRKÇE ÖĞRENİCİ SÖZLÜĞÜ

-ÖNADLAR A MADDE BAŞI-

ÖZET

Çalışma kapsamında, Türkiye Türkçesindeki önadların A madde başı konumunda olan sözlükbirimlerden “Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü” oluşturulması amaçlanmıştır. Oluşturulan sözlüğün yabancılara yönelik olması nedeniyle, sözlüğün her aşaması anadili kullanıcılarından farklı bir sıradüzen içerisinde hazırlanmıştır. Hazırlanan sözlüğe madde başı olarak alınacak Türkiye Türkçesindeki önad sayısı 815 olarak belirlenmiş olup bunların Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği Sözlüğü (TTSSSES) içerisinde tanımlı olan ve alan uzmanları tarafından onaylanan 502’si yeniden tanımlanmış, bu önadların tamlayan yapıları ve eşdizimlilikleri sıklıklarına göre sıralanmıştır.

Çalışmada, 109K104-TÜBİTAK-SOBAG nolu ve Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği -Derlem Tabanlı Bir Uygulama- (TTSSSES) adlı TÜBİTAK projesi kapsamında oluşturulan derlemdeki verilerden yararlanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını oluşturan derlem, Türkiye Türkçesinin yazın diline ait 25 milyon (+/-) sözcüklük konu duyarlı bir derlem olup, %60 *basılı eserler* [yazın türleri], %40 *internet metinleri*’nden [sanat, ekonomi, güncel haber, makale, hobi vb.] oluşmaktadır. İlgili önadların sıklık düzeyleri TTSSSES’den yararlanılarak belirlenmiş ve bir madde başı listesi oluşturulmuştur.

Araştırma, farklılık veya ilişki aramayan betimsel araştırma modelinde olup çalışmanın evrenini 25 milyon sözcüklük TTSSSES derlemi oluşturmaktadır. Bu derlemde geçen Türkiye Türkçesine ait 502 önad ise çalışmanın verilerini

oluşmaktadır. Araştırmada 6zel gereçlere dayalı veri toplama tekniğinden yararlanılmış ve sonuç olarak T6rkçenin yabancı dil olarak 6đretiminde kullanılabilircek *derlem tabanlı çevrim içi T6rkçe 6đrenici s6zluğ6n6n A madde başları* oluşturulmuş ve <http://turkcederlem.mersin.edu.tr/ogrenicisozlugu/> sayfasından internet erişimine açılmıştır.

Anahtar S6zc6kler: S6zl6k, T6rkçe 6đretimi, Derlem Dilbilim

CORPUS BASED ONLINE LEARNER DICTIONARY

A HEADWORDS FOR ADJECTIVES

ABSTRACT

In the scope of the present project, the aim is to create a corpus based online Turkish learner dictionary from lexical entries which are headwords. Since the target dictionary is for foreigners, every step of the dictionary has been prepared in line with a different order. The total number of the adjectives, which are headwords in Turkey Turkish, has been identified as 815. Among these items, 502 of them, which have already been defined in Dictionary of Collocations in Turkey Turkish, have been redefined. Moreover, they have been put in order according to their collocations and frequencies of these collocations.

In this study, the required data has been used from the project with number “109K104-TÜBİTAK-SOBAG” and “A Corpus Based Application: Dictionary of Collocations in Turkey Turkish”. The corpus is a subject based corpus which has 25 million words of written Turkey Turkish. It is composed of 60% published things (literature), and 40% internet texts (art, economy, current news, articles, hobbies, etc.). The frequency lists have been prepared via using Dictionary of Collocations in Turkey Turkish, and a headwords list has been created.

All in all, the samples of the study are composed of 25 million words from Dictionary of Collocations in Turkey Turkish. In this study, the sample of the present study includes 502 adjectives which belong to Turkey Turkish. Data collection technique for specific purposes has been used. Thanks to this technique, Dictionary of Collocations in Turkey Turkish’s headwords for “A”

have been composed. Moreover, the created corpus has been opened to online access from the website <http://turkcederlem.mersin.edu.tr/ogrenicisozlugu/>

Key words: Dictionary, teaching Turkish, corpus linguistics

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
İMLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Sözlükbilim ve Sözcük Öğretimi	1
1.2. Öğrenci Sözlükleri	5
1.2.1. Öğrenci Sözlüğü Türleri	5
1.2.1.1. CIED	5
1.2.1.2. COBUILD	6
1.2.1.3. LIED	7
1.2.1.4. MED	8
1.2.1.5. OALD	9
1.3. Problem	11
1.4. Amaç	14
1.5. Önem	15
1.6. Sayılıtlar	15
1.7. Sınırlılıklar	15

1.8. Tanımlar	16
---------------------	----

BÖLÜM II

YÖNTEM	19
2.1. Araştırma Modeli:.....	19
2.2. Evren/Örnekleme:.....	19
2.3. Veri Toplama Teknikleri:	20
2.4. Verilerin Analizi:	21
2.4.1. Madde Başlı Seçimi	23
2.4.2. Sesletim	24
2.4.3. Tür Etiketleri	24
2.4.4. Tanım ve Özellikleri.....	24
2.4.5. Tanımlama	25
2.4.6. Tamlayan Yapılar:	25
2.4.7. Eşdizim (Collocation):	25
2.4.8. Diğer Sözlüksel Bileşenler:.....	25
2.4.9. Örnek Madde Başlı	27
2.4.10. Sözlükte Kullanılan İşaretler ve Açıklamaları.....	27
2.4.11. DTTÖS ekran görüntüleri	29

BÖLÜM III

BULGULAR (SÖZLÜK)	32
KAYNAKLAR	111

BÖLÜM V

EKLER ve DİZİNLER	117
Ek-1: Sözlük Sıklık Dizini	117
Ek-2: Kavramlar ve Yazarlar Dizini	127
Ek-3: Madde Başlı Dizini	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. CIED arayüzü	6
Şekil 2. COBUILD arayüzü	7
Şekil 3. MED arayüzü.....	8
Şekil 4. MED arayüzü devamı	9
Şekil 5. OALD sorgu-sonuç arayüzü	10
Şekil 6. TTSES "ahlaklı" madde başı sorgusu.....	21
Şekil 7. Veri işleme diyagramı	22
Şekil 8. DTTÖS sorgu-sonuç arayüzü	23
Şekil 9. DTTÖS veri-girişi arayüzü	29
Şekil 10. DTTÖS sorgu-sonuç arayüzü (ahlaklı madde başı).....	30
Şekil 11. “ambalajlı” madde başına ait sorgu-sonuç ekranı.....	30
Şekil 12. “adaletsiz” madde başına ait sorgu-sonuç arayüzü.....	31
Şekil 14. DTTÖS önad-sıklık dağılımı.	108

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. DTTÖS’de yer alan önadlara ilişkin uzman görüşleri.....	20
Tablo 2. DTTÖS’deki önadlara ilişkin kapa tablosu.....	20
Tablo 3. DTTÖS önadları değer frekans tablosu	108

İMLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

arg.: Argo kullanımı

ask.: Askerlik alanındaki kullanım

dey.: Deyim anlam

fel.: Felsefe alanındaki kullanımı

huk.: Hukuk dili

mat.: Matematik

mec.: Mecaz anlam

topl. bil.: Toplum bilimi

[→] Herhangi bir tamlayıcı ile kullanılan önadlar

[~] Yalnızca durum eki alan önadlar

[→] Bir sayı adı ile kullanılan önadlar

[—] Durum eki ve herhangi bir tamlayıcı alan önadlar

[»] Benzer kullanımlar

[>] Sayı adı veya herhangi bir tamlayıcı alan önadlar

[↷] Madde başı konumundaki önadın tamlayan yapıları

[↷] Madde başı konumundaki önadın eşdizim yapıları

[...] *adımlık, adlı* gibi tümcede tek başına önad olarak sözdizimsel açıdan bulunamayan önadlar

[★] TTSSES'ye göre kullanım sıklığı ilk elli içerisinde yer alan önadlar

DTTÖS: Derlem Tabanlı Türkçe Öğrenici Sözlüğü

TTSSES: Türkiye Türkçesinde Söz Varlığında Sıfatların Eşdizim Sözlüğü

CIED: Cambridge International Dictionary of English

COBUILD: English Dictionary for Advanced Dictionary

LIED: Long man Interactive English Dictionary

MED: Macmillan English Dictionary For Advanced Learners

OALD: Oxford Advanced Learner's Dictionary

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü”nün oluşturulmasında günümüze dek süregelen sözlükbilim çalışmalarından yararlanılarak, ilgili alandaki sözlükbilim yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca, madde başlarının belirlenmesi, madde başı olan sözlükbirimin (lexeme) sesletimi, tür etiketi, tanım(lar)ı, Türkçe öğrencilerine yönelik tanık tümcelerinin oluşturulması, tanıklamaları, tamlayanları ve tamlayan tanıklamaları ile eşdizimli yapıları projenin içeriğini oluşturmaktadır. Proje kapsamında, Türkiye Türkçesine ait 815 adet A madde başı önaddan TTSES (Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği) derleminde yer alan 502 önad, Oxford Advanced Learner’s Dictionary, Cambridge Learner’s Dictionary, TDK Güncel Sözlük ve TTSES sözlüğünden yararlanılarak yeniden düzenlenmiştir.

1.1. Sözlükbilim ve Sözcük Öğretimi

Saussure öncesi dil çalışmalarının, dil karşılaştırmalarından, dil öğrenimi/tanıtımı ve yazılı eserlerin incelenmesi çalışmaları ile oluştuğunu düşündüğümüzde, sözlükbilimin en eski dilbilim alanlarından biri olduğu söylenebilir. Tarihsel süreç içerisinde, dil üzerine yapılmış çalışmalara ve oluşturulan eserlere bakıldığında da karşımıza çıkan ilk eserler olarak sözlükleri görmekteyiz. M.Ö. XI. yüzyılda Bawetshî’nin hazırladığı yaklaşık 40.000 sözcüklük Çince sözlük, Hu-Shin’in M.Ö. 150 yıllarında çıkardığı Shwo-Van isimli sözlük, M.Ö. 530’da hazırlanan, Çinceyi ve Japonca’yı temel alan Yu-Pien

adındaki sözlük, Uzak Doğu'daki sözlük çalışmalarına örnek olarak gösterilmektedir (Yavuz, 2006). Yine M.S. XI. yüzyılda oluşturulan antolojik sözlük niteliğindeki Divânü Lûgati't Türk zamanının en önemli eserleri arasında görülmektedir. Günümüzde ise dilbilim çalışmalarının gelişmesi ve sistemleşmesi ile sözlükbilimin (lexicology) bir bilim dalı olarak belirmesi, sözlüğün gerek tanımı gerek içerik ve işlevi gerekse de türleri açısından çeşitlenmesini sağlamıştır.

Vardar (2007), sözlüğü bir dildeki sözlükbirimlerin tümünü ya da bir bölümünü genellikle abecesel düzene kimi durumlarda da konulara ya da kavramsal alanlara göre tanımları, tanıkları, sesletimleri, kökenleri, kullanımları, dilbilgisi ulamları, eşanlamlıları vb. ya da bir başka dildeki karşılıkları ile sunan yapıt olarak tanımlamaktadır. Ayrıca, Vardar (2007) sözlükler arasında “nesne sözlükleri” ve “sözcük sözlükleri” olarak da ayırım yaparak sözlüğün her sözlükbiriminde sesbilimsel, anlamsal ve sözdizimsel özelliklerinin sıralandığını belirtmektedir. Bu noktada Huber (2008), kavramın ne olduğunu dile getiren tanımın *nesne tanımı*, anlamın ne olduğunu dile getiren tanımın ise *sözcük tanımı* olarak adlandırıldığını belirtmiştir. Bu tanımdan hareketle bir sözlükteki temel birimin, sözlükbirim olduğunu görmekteyiz. Sözlükbirim (lexeme), TÜBA'nın Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü'nde, sözlüklerde madde başı olan ve bir tek anlam birimden oluşan birim olarak adlandırılmaktadır (Türkiye Bilimler Akademisi Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü [TÜBA], 2013). Bu noktada çalışmanın dayandığı temel kavramlardan biri olan sözcük (word) ise, kavram ve düşünce ile yakın ilişkili, anlamlı ses ya da ses birlikteliği olarak tanımlanmaktadır (Hengirmen, 1999). Sözlükbirimler, sözlüklerde madde başı olma niteliğine yani başlı başına bir anlam ifade etme ve sözlükte bir tanım olarak bulunma özelliğine sahiptirler (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005). Bir başka önemli nokta ise, biçimbirim (morpheme) olarak durmaktadır. Biçimbirim, geleneksel tanımlardaki “kök” ve “ek” ayrımını dikkate almadan, anlamlı en küçük parça olarak görülmektedir (Uzun, 2006). Ancak, Günay 2007'deki çalışmasında,

biçimbirimleri iki kategoriye ayırarak birinci kategoriye sözlükbirimi, ikinci kategoriye de dilbilgisel biçimbirimleri (gramatical morpheme) ele almıştır ve bu konuda temel ayırım olarak sözlükbirimlerin sözcükler arasındaki dizimsel ve çağrışımsal bağıntılarının olduğunu söyleyerek, söz konusu sözcükbirimlerin tümcede tek başına var olabilmemesinin belirleyici olduğuna değinmiştir. Bu açıdan bakıldığında, sözlüklerdeki madde başlarının her sözlüğün temel ögesi konumunda olduğu söylenebilir.

Bireylerin dil gelişimlerinin doğumları ile birlikte sözcük öğrenimleri ve kullanımları paralelinde geliştiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bireylerin yaşantıları boyunca kullandıkları sözcüklerin formal, informal ve bağımsız stratejiler çerçevesinde öğrenildiğini belirten çalışmalar bulunmaktadır (Anılan ve Genç, 2011). Sözlüklerin işlevlerini dikkate aldığımızda, sözcük öğretimi ile dil ve kültür öğretimi açısından büyük öneme sahip olan sözlüklerin hazırlanışlarında bir takım bilimsel ölçütlere bağlı kalınması gerekir (Karadüz, 2009). Bu ölçütlerin kararlaştırılmasında en önemli nokta sözlüğün hitap edeceği kullanıcı grubunun (yabancı dil öğretimi-ana dili eğitimi, ilk-orta-yetişkin kullanıcılar vs.) belirlenmesidir. Özellikle yabancı dil öğrencileri ve ana dili eğitimi alanında kullanılan sözcük öğretimi yöntemleri de farklılık göstermektedir. Ana dili eğitimi açısından sözcük öğretimi, sözcüğün yapısı ve anlamı üzerinde yoğunlaşırken, öğrenilen sözcüklerin öğretiminde ayrı ayrı verilen sözcüklerden birleşik sözcük yapma, anlam değiştirme, sözcük yapısını belirleme, birlikte kullanımlarını belirleme, sözcüklerin harflerini değiştirerek verme gibi alıştırmalar yapılabilmektedir (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008). Ayrıca Özbay ve Melanlıoğlu (2008), sözcük öğretimi çalışmalarında metin-tümce-sözcük üçgeni göz önünde tutulması gerektiğini de belirterek, alıştırmalarla desteklenen sözcük öğretiminin, sözcüğün anlamını vererek tümcede kullanma gibi geleneksel alıştırmalardan daha yararlı olduğunu bildiren çalışmaların varlığını da belirtmişlerdir. Sözcüklerin anlam, yazı ve ses özelliklerine sahip olmalarından dolayı, sözcük öğretiminde bu özellikler dikkate alınmalıdır

(Karadüz ve Yıldırım, 2011). Yabancı dildeki sözcük öğretimi strateji, anlam ve yapı öğretimi olarak ayrılıp stratejilerde, sözcüğün kullanım sıklığına göre bir taksonomi içerisinde verilmesi ve öğretimde resimlerin ve videoların kullanılması yararlı olurken, anlam öğretimi çalışmalarında sözcüğün olumlu ve olumsuz anlamlarını içeren tanık tümceler kullanılması yararlı olabilmektedir (Öztürk, 2005). Yabancı sözcük öğretiminde, eşdizimli yapıların verilmesi ve öğrencilerin sözcükle sözcüğün işaret ettiği kavram arasında bilişsel bir bağlantı kurması da öğrenilen sözcüklerin kalıcılığını arttırmaktadır (Ellis, 1997).

Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü -Önadlar A Madde Başısı- (DTTÖS) adlı çalışma, derlem tabanlı olması, öğretilmesi amaçlanan sözcüklerin eşdizimliliklerini, derecelendirmelerini, birlikte kullanımlarını vermesi, çevrim içi özelliği ile gerek teknoloji gerek yöntem ve gerekse kuram açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Geçmişteki sözlük çalışmaları ağırlıklı olarak sözlükbilimcilerin sezgilerine dayalı olması nedeniyle tam veya doğru olmayan veriler üzerine çalışılmasına neden olabilmekteydi (McEnery, Xiao, R. ve Tono, Y.). Ancak gelişen derlem çalışmaları bu alanda hatasız ve doğru veriler derlenmesini sağlamıştır. Uygun genişlikteki derlemler, verilerin seçimi ve yorumlanması noktasında da katkı sağlamaktadır (Sinclair, 2008). Bununla birlikte, metin analizi yazılımlarının da sözlük bilimi çalışmalarına önemli katkılar sağladığı bilinmektedir (Tahiroğlu, 2005). Ayrıca yabancılar için hazırlanan öğrenici sözlüklerinin metin temelli bir deleme dayalı veya derlem tabanlı hazırlanması, sözcüklerin anlamsal uyum içerisinde sunulması açısından önemlidir (Fang ve Chun, 2009). Bu bilgilerle birlikte, çalışmanın internet ortamında çevrim içi olarak yabancıların kullanımına sunulması, internet bulunan her ortamda sözlüğe ulaşımı kolaylaştırmaktadır.

Özetle bu çalışmada, hem sözlükbilim (lexicography) hem derlem dilbilim (corpus linguistic) hem de bilgisayar destekli dilbilim çalışmalarından yararlanılarak Türkiye Türkçesindeki A madde başı konumunda olan önadlardan

“Derlem Tabanlı Çevrim İçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü” hazırlanması amaçlanmıştır. Araştırma ile yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılabilir bir *öğrenici sözlüğü*'ne başlangıç oluşturulup Türkçe öğrenici ve öğreticilerinin kullanımına sunulması planlanmaktadır. Oluşturulan madde başlarının internet ortamında erişimi sağlanarak, çalışmaya çevrim içi nitelik kazandırılmıştır. Bu nitelik hem sözlüğe erişiminin hem de zamanla sözlüğün güncellenmesinin kolaylaştırılması açısından önemlidir. Tüm bu özellikler sonucunda, çalışmanın Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Öğrenici Sözlükleri

Öğrenici sözlükleri, yabancı dil öğretiminde vazgeçilmez bir materyal olarak görülmektedir. Ancak bu tip sözlükler, terimsel olarak XX. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmıştır (Jackson, 2002). O zamandan günümüze, özellikle dil öğretim yöntemlerinin gelişmesi ve yabancı dil öğreniminin gelişen toplumlarda bir zorunluluk olması ile birlikte, öğrenici sözlüklerinin de niteliğinin çeşitlendiği görülmektedir. Amerika'nın dünyada gelişen etkisi ile yabancı dil olarak öğretimi daha hızlı yaygınlaşan İngilizceye ait bu alanda birçok çalışma bulunmaktadır. Bu noktada çağımızdaki öğrenici sözlükleri üzerine Tribble'nin çalışmasının önemli olduğu söylenebilir. Tribble (2003) beş İngilizce elektronik öğrenici sözlüğü üzerine bir araştırma yapmış ve önemli bulgulara ulaşmıştır. Söz konusu araştırma 2003 tarihli olmasına rağmen bir öğrenici sözlüğünün sahip olması gereken özelliklerin ve eksiklik oluşturabilecek durumlarının belirlenmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2.1. Öğrenici Sözlüğü Türleri

1.2.1.1. CIED

Cambridge International Dictionary of English

CIED sözlüğünde, aranan sözcüğün tanımı, tanık tümceleri ve sözcük türleri yer almaktadır. Ayrıca, kırmızı renkli gösterge ile İngiliz, mavi renkli gösterge ile Amerikan sesletimleri bulunmaktadır. Sözlük sitesinde aranan sözcüğün Türkçe, İspanyolca ve Almanca karşılıkları da ayrı bir bölümde erişime açılmıştır. Şekil 1’de, CIED sözlüğünün http://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/cool_1 adresinde aranan “cool” sözcüğüne ait sorgu-sonuç ekranı bulunmaktadır.

The screenshot shows the Cambridge Learner's Dictionary entry for the word "cool". The entry is structured as follows:

- cool** (UK and US pronunciation icons) /ku:l/ adjective
- Definition** (with social media icons: Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, Instagram, Email)
- COLD** (with a blue icon): slightly cold, but not too cold:
 - a cool breeze/day
 - cool water
- GOOD INFORMAL** (with a blue icon): good, stylish, or fashionable:
 - He looks really cool in those sunglasses.
- CALM** (with a blue icon): calm and not emotional:
 - She seemed cool and confident.
- UNFRIENDLY** (with a blue icon): unfriendly
- coolness** noun [U]

At the bottom, it states: (Definition of cool adjective from the Cambridge Learner's Dictionary © Cambridge University Press)

On the right side, there are sections for "cool" in other dictionaries (Spanish, Turkish, British English, American English) and "More Results for 'cool'" (All, Phrasal Verbs, Idioms). The "More Results" section lists: cool verb, cool noun, cool exclamation, be cool with sth idiom, keep your cool idiom, lose your cool idiom, and a link to "See all results »".

Şekil 1. CIED arayüzü

Şekil 1’de yer alan tanımların kısa olduğu ve tanımlarla uyumlu tanık tümcelerin yer aldığı görülmektedir. Aranan madde başının farklı türlerdeki örneklerine de ulaşılabilmektedir.

1.2.1.2. COBUILD

English Dictionary for Advanced Dictionary

COBUILD sözlüğünde, madde başı sesletiminin yalnızca İngiltere İngilizcesine göre olmasına rağmen, anlaşılır olduğu ve gramer bilgisinin sınırlı tutulduğu Şekil 2.’de görülmektedir. Tanımların kolay anlaşılır düzeyde olması ve eş anlamlı sözcüklerin sıralanması sözlüğün olumlu yanlarından sayılabilir.

Şekil 2’de, 05.05.2013 tarihinde <http://dictionary.reverso.net/english-cobuild/cool> internet adresinden ulaşılan arayüz yer almaktadır.

The screenshot shows the English Cobuild dictionary interface. At the top, there is a search bar with the word 'cool' entered. To the right of the search bar is a dropdown menu set to 'English Cobuild' and a 'Search' button. Below the search bar are three tabs: 'English-French', 'English Definition', and 'English Synonyms'. Underneath these tabs is a section labeled 'Search also in:' with radio buttons for 'Web', 'News', 'Encyclopedia', and 'Images'. A lightbulb icon is followed by the text 'Click on any word, search it, hear it and so much more...'. The main content area displays the word 'cool' with its various forms and meanings. It includes the Collins logo in the top right corner of the content area. The word 'cool' is followed by its comparative ('cooler') and superlative ('coolest') forms, and its 3rd person present form ('cools'). It also lists the present participle ('cooling') and past tense & past participle ('cooled'). The first definition is for the adjective 'cool', describing something with a low temperature. The second definition is for the adjective 'cool' in the context of weather or temperature. The third definition is for the noun 'cool', referring to a cool breeze or a cool color. The fourth definition is for the verb 'cool', meaning to lower in temperature. The interface is clean and professional, with a light blue and white color scheme.

Şekil 2. COBUILD arayüzü

COBUILD sözlüğünde aranan her bir sözcük için tanımlar ve tanık tümceler bulunmaktadır. Ancak bu tanımların ve tanık tümcelerin oldukça karışık bir şekilde yer aldığı da görülmektedir.

1.2.1.3. LIED

Long man Interactive English Dictionary

Tribble (2003)’ye göre LIED sözlüğünde, yalnız İngiliz sesletimi yer almakta ve madde başları sıklıklarına göre dizinlenmektedir. Aynı çalışmada, diğer anlamlar azınlıkta olduğu için ileri düzeydeki kullanıcılar için daha uygun olduğu da ifade edilmektedir. Bununla birlikte, bazı tanımların tam bir tümce olmamasına rağmen açıklayıcı olduğu da belirtilmiştir. Kolay kullanım ve

açıklayıcı bilgilerin yanında içerdiği madde başı sözcüklerin eş anlamlı ve zıt anlamlı örneklerinin yer aldığı da Tribble'nin bu çalışmasında belirtilmiştir. Longman Interactive English Dictionary'nin çevrim içi erişimi bulunmamaktadır.

1.2.1.4. MED

Macmillan English Dictionary For Advanced Learners

MED sözlüğünde, İngiliz sesletimi yer almaktadır. Şekil 3. ve 4.'te <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/cool> adresinden alınan *cool* sözcüğüne ait arayüzü bulunmaktadır.

Şekil 3. MED arayüzü

Ekranın *menü* kısmında aranan sözcüğün anlamları kısaca tanımlanmıştır. Ekranın sağ tarafında ise aranan sözcükle ilgili farklı madde başlarına ulaşım sağlanmıştır. Ayrıca, sözlükte yıldızlama yapılması dikkat çekmektedir. Her madde başının tür etiketi ve sesçil yazıyla ifadesi de belirtilmektedir.

1 rather cold, often in a pleasant way
The water was wonderfully cool and refreshing.
Store the wine in a cool dry place.
Tomorrow it will be cloudy and cool everywhere.
 [i] Thesaurus entry for this meaning of cool

a. food that is cool is no longer hot
When the biscuits are cool, brush them with melted chocolate.
 [i] Thesaurus entry for this meaning of cool

b. cool clothes prevent you from feeling too hot
He put on a cool cotton shirt and a pair of shorts.
 [i] Thesaurus entry for this meaning of cool

c. cool colours, such as white and blue, give an idea of cold instead of heat
The place was painted in a cool glossy white.
 [i] Thesaurus entry for this meaning of cool

2 calm and relaxed
a cool and calm atmosphere
her cool handling of the situation
 [i] Thesaurus entry for this meaning of cool

Şekil 4. MED arayüzü devamı

Yukarıdaki şekilde *cool* sözcüğüne ait MED sözlüğündeki anlamlar gösterilmektedir. Anlamlar tanımlandıktan sonra o anlama ait farklı kullanımlar da “a, b, c” gibi imlerle işaretlenerek tanımlandığı ve her bir tanıma ait tanık tümce yer aldığı görülmektedir.

1.2.1.5. OALD

Oxford Advanced Learner’s Dictionary

Sözlükte, madde başı türlerinin İngiliz ve Amerikan sesletimlerinin yer aldığı, tanımların kısa ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Şekil 5’te <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/dictionary/cool> adresinden alınan “*cool*” sözcüğüne ait arayüz bulunmaktadır.

The image shows a screenshot of the Oxford Advanced Learner's Dictionary (OALD) entry for the word "cool". The entry is structured as follows:

- cool** ADJECTIVE
- BrE ku:l / NAmE ku:l
- cooler, coolest**
- FAIRLY COLD**
 - 1** fairly cold; not hot or warm
 - a cool breeze/drink/climate
 - Cooler weather is forecast for the weekend.
 - Let's sit in the shade and keep cool.
 - Store lemons in a cool dry place.
- COLOURS**
 - 2** making you feel pleasantly cool
 - a room painted in cool greens and blues
- CALM**
 - 3** calm; not excited, angry or emotional
 - Keep cool!
 - She tried to remain **cool, calm and collected** (= calm).

Şekil 5. OALD sorgu-sonuç arayüzü

Yukarıdaki şekilde cool sözcüğüne ait sözcük türü, sesletimleri, anlamları ve tanık tümceleri yer almaktadır. Bu anlamların “*fairly cool*”, “*colours*” ve “*calm*” gibi üst başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Her bir üst başlığa ait tanımlar, ayrı ayrı tanık tümcelerle örneklendirilerek sıklıkla hangi alanda kullanılabilecekleri de “/” işareti ile ayrılarak belirtilmiştir.

Öğrenci sözlükleri tek dilli veya çok dilli oluşturulabilmektedir. Tek dilli sözlüklerde, sözcük öğretim sürecinin biraz daha zaman alıcı, öğrenilen sözcüklerin ise daha kalıcı olduğu düşünülmektedir (Xue, 2010). Ancak tek dilli sözlüklerin içerdiği yönlendirmelere ve tanımların anlaşılabilirliği gibi birtakım özelliklerine mutlaka dikkat edilmelidir. Bu noktada yabancı dil öğrencilerinin özellikle Çin gibi farklı kültürden gelenlerin, farklı sözlüklerdeki, farklı atıf ve kısaltmaları anlamada ve yorumlamada zorluk çektikleri bilinmektedir (Xue, 2010). Bu nedenle öğrenci sözlüklerinin genelinde tanımlanan sözcüklerin sözcüksel karşılıkları verilirken, son yıllarda bağlamsal tanımlar da yer almaktadır (Yuanke, 2011). Bununla birlikte sözcüklerin günlük dildeki kullanım

sıklıkları da öğrenici sözlüklerinin hazırlanmasında temel esaslardan biri olarak görülmekte ve öğrenici sözlükleri, uygun dengede ve genişlikteki bir derlemden edindikleri sözcük sıklıklarına göre hazırlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir (Gui-qin, 2012). Sözlüklerin belli bir derleme dayalı olması, tanımlardaki tutarlılık açısından da önemlidir. Bazı durumlarda, tanımların gerçek anlamları ile mecaz anlamları farklı sözlüklerde farklı yer alabilmektedir (Geart Van Der Mean, 97). Bu ve benzeri eksikliklerin giderilmesinde, özellikle yabancı dil sözlüklerinin derlem tabanlı olması büyük önem taşımaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında, öğrenici sözlüklerinin önümüzdeki yıllarda dengeli ve uygun genişlikte bir derleme dayalı olması, sıklık açısından gerekli madde başlarına yer vermesi ve çevrim içi (online) erişime açılması beklenilmektedir.

1.3. Problem

Çalışmanın temel niteliği olan öğrenici sözlüklerinin artalanına değinecek olursak, araştırma konusu sözlüklerin tarihsel gelişimi, Hornby tarafından oluşturulan 1941 yılında *idiomatic and syntactic dictionary* adlı çalışma ile başladığı düşünülmektedir (Jackson, 2002). Günümüzde ise İngilizce öğrencilerine yönelik <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/> adresinden ulaşılabilen Cambridge Üniversitesine ait ve <http://oxforddictionaries.com/words/for-learners-of-english> adresinden ulaşılabilen Oxford Üniversitesi'ne ait sözlükler bulunmaktadır. Türkçe için ise “Başlangıç Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Sözlükçe Çalışması” adlı çalışma ile Emrah Özcan (2006)’ın çalışması görülmektedir. Dünya genelinde yaygın olarak öğretilen İngilizce üzerine bu alanda kapsamlı çalışmalar yapılırken Türkçe üzerine bu tür çalışmaların azlığı belirgin olarak fark edilmektedir.

Çalışmanın diğer basamağı olan çevrim içi sözlüklerin ise günümüzde yaygın olarak kullanıldıkları bilinirken, bu tür sözlükler üzerine alanyazında çeşitli çalışmalara ulaşmak da mümkündür. Bu noktada Loucky'nin çalışması öne

çıkılmaktadır. Loucky (2005) bu çalışmasında, elektronik ve çevrim içi sözlüklerin dil ve sözcük öğretimindeki etkinliğine değinmektedir. Araştırmanın katılımcılarını son sınıf Japon mühendislik öğrencileri oluştururken, araştırma iki kategoride desenlenmiştir. İlk aşamada katılımcıların araştırma konusu sözlükleri satın alma ve kullanım-kaynak gösterim düzeyleri saptanırken, ikinci aşamada katılımcılara bilgisayar ortamına aktarılmış sözlüksel fonksiyonların dil öğretimine katkısı hakkında sorular sorulmuştur. Araştırma ile Japon mühendislik fakültesi öğrencilerinin elektronik ve çevrim içi sözlükleri satın alma ve kullanma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Ayrıca katılımcılar, araştırmacı tarafından hazırlanan *CALL 4 ALL* adlı web sitesindeki (<http://www.call4all.us//home/index2.php>) okuma parçalarını okuduktan sonra bu sözlükler aracılığı ile katılımcıların öğrendikleri sözcüklerin daha kalıcı olduğu saptanmıştır.

Bu alanda bahsedebileceğimiz bir diğer çalışma ise Kirkness'e aittir. Alan Kirkness (2008)'in bu çalışmasında, ileri düzey Almanca öğrencileri için hazırlanan sözlüklerdeki tanıkların standart Almanca kullanımlarından sapma dereceleri, bu sözlüklerdeki kısaltmaları, Martin Durrell'in tanık tümece sınıflandırmasına göre ilk dil için hazırlanan sözlüklerden farklılıkları araştırma konusu yapılmıştır. Araştırma kapsamında Almanca *Langenscheidt, De Gruyter, Duden, Pons* sözlükleri toplam sözlükbirim kapsamları, tanıklarının standart Almancaya yakınlıkları ve kısaltmaların sözlü dile ya da yazılı dile yakınlıkları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sözlüklerdeki tanıklamaların ağırlıklı olarak yazılı dili esas aldığı ve çevrim içi destek, sözcük alıştırmaları gibi ek materyaller açısından eksiklikleri üzerinde durulmuştur. Bu çalışma, araştırmamız açısından sözlüklerdeki çevrim içi desteğin öneminin vurgulanması nedeniyle önemlidir.

Alanyazında eşdizimli sözlük çalışmaları üzerine verebileceğimiz bir diğer örnek ise Chen'in çalışmasıdır. Chen (2011), yabancı dil öğrencileri için, eşdizimli yapıların öneminden bahsederek, öğrencilerin öğrenilmesi amaçlanan

dildeki uygun eşdizimli yapıları söylemekte zorluk çektiklerini bildirmektedir. Araştırma içerisinde Gutenberg'in *speech-tagged* derlemi temel alınarak, İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için *WebCollocate* adlı bir sistem geliştirilmiştir. Araştırma çerçevesinde Hong Kong *Polytechnic* uyum programı (concordance) iki farklı İngilizce öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma sonucunda *WebCollocate* programını kullanan katılımcıların İngilizce eşdizim sözlüklerini daha uygun buldukları saptanmıştır. Ayrıca 35 İngilizce öğretmeni adayının söz konusu programı etkin olarak kullanabildiği de belirtilmiştir.

Quian (2012) ise sıklık alanında bir çalışma yürüterek, sıklık çalışmalarının ikinci dil öğretiminde temel esasların başında yer aldığını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada, öğrenci sözlüklerinin de ikinci dil ediniminde zorunlu bir araç olduğu belirtilmektedir. Araştırma, İngilizce öğrencilerine yönelik olup bu sözlükler yöntem, bileşenler ve sözcük sıklığındaki farklılıklar açısından incelenmiş ve bu araştırmaların derlem tabanlı yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Araştırmada sözcük sıklığının belirlenmesinde dizgisel farklılıklar ve etiketsel farklılıklar olmak üzere iki yöntem kullanıldığı da belirtilmektedir. Sonuç olarak da dengeli ve geniş bir derleme dayanarak sıklıkları çıkarılmış sözcüklere göre öğrenci sözlüklerinin hazırlanmasının, dil öğretimi açısından yararlı olacağı belirtilmiştir.

Alanyazındaki bu ve benzer çalışmalar dikkate alındığında, araştırma kapsamında A madde başları oluşturulan sözlüğün, gerek derlem tabanlı olması gerekse çevrim içi özelliği ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bilgiler ışığında çalışmanın dayandığı derlemin kapsamını, TTSES derleminin yürütücüsü Özkan (2011), proje sonuç raporunda şu şekilde belirtmiştir: “*Türkiye Türkçesinin yazın diline ait çeşitli türlerdeki metinler ile internet ortamından birtakım yazılımlar aracılığıyla derlenen 25 milyon (+/-)*

sözcüklük konu duyarlı [sanat, ekonomi, güncel haber, makale, gezi, hobi vb.] bir derlem (corpus), amaca uygun olarak sayısallaştırılmıştır. TTSES kapsamındaki derlemin %60'ı basılı eserlerden, %40 ise internet metinlerinden oluşmaktadır.”

Ayrıca, derlemin temsil gücünü, Türk yazınında yer aldığı yoğunlukla *roman, şiir, deneme-eleştiri, öykü, tiyatro, anı, inceleme-araştırma, mizah, sohbet-söyleşi-makale, gezi-hatıra, mektup, biyografi, günlük* vb. gibi türler oluşturmaktadır. Öte yandan yine internet ortamında yer aldığı yoğunlukla derleme dahil edilen *konu duyarlı* [haber, spor, güncel, gezi, ekonomi, vb.] internet ortamı metinlerinin de aynı çerçevede tabakalandırıldığı proje sonuç raporunda belirtilmiştir. Bununla birlikte raporda, derlemin sayısallaştırılması sürecinde dizgeselliğin göz önünde bulundurulduğu belirtilerek, bu aşamada veri tabanının oluşturulmasında, Türkçe dil destekli, cümle/tümce bölümlene (*parsing*) amaçlı çevrim içi bir metin işleme aracı olan *LingPipe*'in kullanıldığı da belirtilmiştir.

Çalışma kapsamında oluşturulan sözlük, bu içerikteki bir derleme dayandırılmaktadır. Bu bilgiler ışığında araştırmanın problem cümlesi, *derlem tabanlı çevrim içi Türkçe öğrenici sözlüğü önadlar A madde başının hazırlanması* olarak belirlenmiştir.

1.4. Amaç

Çalışma sonucunda oluşturulan sözlük ile hem sözlükbilimi (lexicography) hem derlem dilbilim (corpus linguistic) hem de bilgisayar destekli dilbilim çalışmalarından yararlanılarak Türkiye Türkçesindeki A madde başı konumunda olan önadlardan “Derlem Tabanlı Çevrim içi Türkçe Öğrenici Sözlüğü – A madde Başları” hazırlanması amaçlanmıştır. Çalışma ile yabancılara Türkçe öğretimi alanında kullanılabilecek bir *öğrenici sözlüğünün A madde başları* oluşturulup, Türkçe öğrenici/öğreticilerinin kullanımına sunulması planlanmaktadır. Ayrıca, oluşturulan sözlüğe internet ortamında erişim

sağlanarak hem sözlüğün kullanımının hem de ileriki aşamalarda güncellenmesinin kolaylaştırılması da çalışma kapsamında yer almaktadır.

1.5. Önem

Günümüzde yaygınlaşan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde önemli eksikliklerden biri, bu alanda kullanılabilecek sözlüklerin azlığıdır. Bu amaca hizmet edebilecek Türkçenin derlem tabanlı çevrim içi öğrenici sözlüğü de bulunmamaktadır. Proje kapsamında oluşturulması planlanan sözlüğün çevrim içi olarak uluslar arası kullanıma sunulmasının, kullanım kolaylığı ve ekonomikliğı açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu şekilde uluslararası alanda daha fazla kullanıcıya hitap etmek de amaçlanmıştır. Bir başka açıdan bakıldığında, alanyazın kısmında bahsedilen, özellikle İngilizce ve Almanca üzerine yapılmış bu türden çalışmalardan yararlanılarak Türkçenin bu alandaki işlenmişliğine de katkı sağlanılacağı düşünülmektedir.

1.6. Sayıtlar

Çalışmanın dayandığı "Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliğı -Derlem Tabanlı Bir Uygulama" başlıklı ve 109K104 nolu Tübitak Ulusal Araştırma Projesi temelinde oluşturulan derlemin ve bu derlemden elde edilen sorgu sonuçlarının Türkiye Türkçesini temsil gücüne sahip olması araştırmanın temel sayıtlısını oluşturmaktadır.

1.7. Sınırlılıklar

Çalışma, Türkiye Türkçesindeki 12,065 önaddan A madde başı olarak tanımlı 815 önadla sınırlandırılmıştır. Bunların TTSES derleminde yer alan 502'si yeniden tanımlanıp, eşdizim, sözlükbirimsel bileşenler ve tanık tümceleri sözlük maddesi olarak düzenlenmiştir.

1.8. Tanımlar

Madde Başı, sözlükte tanımlanması gereken sözlükbirimler olan madde başları, TDK (2005)'de “Sözlük yapma düzeninde başlı başına bir anlam ifade eden ve siyah olarak yazılan, tanımı verilen sözlük birimi.” olarak tanımlanmaktadır.

Sesletim, sözlüklerde yer alması gereken bir diğer önemli özellik olan sesletim, ses ya da sözcüklerin ezgi, ses perdesi, durak, vurgu ile birlikte söylenmesi olarak belirtilmiştir (Kocaman ve Osam, 2000).

Tür etiketi, tür etiketleri sözlükte yer alan sözlükbirimlerin dizin içerisindeki görevlerine göre aldıkları türler olarak tanımlanabilir.

Tanım, sözlük yazımında en önemli kısmın tanımlar olduğu bilinmektedir. Bir sözcüğün, bir terimin içeriğini açıklayan anlatım olarak düşünülen tanımların genellikle açıklamalara büyük oranda yer verdiklerini belirten Vardar (2007) ayrıca incelenen birimlerin ayırıcı anlam özelliklerine, kapsam ve içlemlerine değindiklerini de belirtmektedir. Bunlarla birlikte tanım, “*Bir sözcüğün, terimin, kavramın niteliğini ve içeriğini ya da bir varlığın biçimini, türünü, görevini ve işlevini belirten anlatım.*” olarak tanımlanmaktadır (<http://www.tubaterim.gov.tr/>).

Tanımın türleri, Günay (2007)'a göre alıcıyı ikna etmeye yönelik birçok tanım yapılabılır ancak sözbilim açısından 5 tür tanım vardır ve bunların tanımları adı geçen çalışmada aşağıdaki gibi yapılmıştır:

Anlamla ve kaplamla ilgili tanım, anlamla ilgili tanım, nesnenin soyut ve düşünsel bir sunumunu yapabilmek amacıyla ilgili nesnenin en belirgin özelliklerini vermek ve açıklamak demektir. Kaplamla ilgili tanım ise tanımlanacak nesnenin somut bir sunumunu yapabilmek için nesneyi oluşturan öğelerin sıralanmasına bağlı bir tanımlama biçimidir.

Betimleyici tanım, kanıtla ma durumunda kullanılabilecek en yetersiz tanım oldu ğu belirtilmi ŝtir. Açı klanacak kavram yerine ilgili nesnenin genel özelli ğini göz önünde bulundurmadan bir ba ŝka sözcük grubuyla göstermek söz konusudur.

İşlemsel tanım, bu yöntemde açıklanacak kavramı olu ŝturan bilgiler verilerek buradan tanıma ula ŝılır. Tanımı yapılacak nesnenin olu ŝturucu özelli ği aranmaz. Ancak ilgili kavramın belirtisel (symptomatic) etkileri aranır.

Açı klamalı tanım, bu tanım sözlüklerde en sık kullanılan tanım türüdür. İşlem olarak belirtilen kavramı ilgilendiren bütün kavramsal içermeler bağlamında, sözcü ğün kapsamı ile ilgili bir tanımlama biçimidir. Temel amaç tanımı yapılacak sözcü ğün temeline inmek ve ilgili nesneyi kapsamsal olarak tanımlamaktır.

Saymaca tanım, açıklamalı tanımda daha önceden adı bilinen ancak içeri ği bilinmeyen bir kavram içeriksel olarak tanımlanır. Saymaca tanımda ise alıcı da işin içine katılarak uzlaşma yoluyla yeni bir kavram olu ŝturulmaya çalışılır. Bazen bilinen bir terime yeni bir anlam yüklenir bazen de bütünyle yeni bir terim olu ŝturma yoluna gidilir.

Tanı klama, Jackson (2002), tanı klanmanın açıklayıcı söz öbekleri ya da tümce anlamının açıklanması oldu ğunu ve genellikle italik yazıldı ğını belirtmi ŝtir.

Tamlayan yapı lar, derecelendirmeli yapı lar olarak da adlandırılabilen tamlayan yapı lar, sözlü ğün bir di ğer bölü müdür (Özkan, 2012). Sözlüklerin bu bölümde, madde ba çı olan ön adı derecelendiren belirteçlere yer verilmektedir.

Eş dizim kavramı (collocation), tümcede bazı sözcükler sıklıkla birlikte kullanılır. Bu tip sözcükler atasözü, deyimler, ikilemeler gibi kalıpla ŝmış yapı lar olabilece ği gibi *köpek* ve *havlamak* gibi anlamsal bağlantılı sözcükler de olabilir (Çetinkaya, 2009). Bir sözcü ğün anlamı, o sözcü ğün öteki sözcüklerle anlam ili ŝkisi sonucunda ortaya çı kmaktadır (Kocaman, 1998). Sözcüksel bağda ŝıklık dilde seçme ve birle ŝtirme ilkelerinin kuralları çerçevesinde birden fazla

dilbirimin bir araya gelmesi ile oluşmakta ve bu birlikte kullanımlar dilde yüksek bir dağılıma sahipse ve bu dağılım anlamlı bir farklılaşma olarak karşımıza çıkıyorsa eşdizimli yapıların oluştuğundan bahsedebiliriz (Özkan, 2011).

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın yöntem kısmında; araştırmanın modeli, evren ve örneklem/araştırma grubu, veri toplama araç ve teknikleri ile verilerin toplanması ve analizi başlıkları yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli:

Araştırmada özel gereçlere dayanılan veri toplama tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma betimsel araştırma modelindedir. Bu tür araştırmalarda var olan durum olduğu gibi saptanmaya çalışılır farklılık ya da ilişki aranmaz (Erkuş, 2009).

2.2. Evren/Örneklem:

Araştırmanın verilerini Türkiye Türkçesinde yer alan 815 adet A madde başı önadlar oluşturmaktadır. Araştırma konusu olan önadlar 109K104- "Tübitak-Sobag Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği -Derlem Tabanlı Bir Uygulama-" başlıklı proje ile belirlenen sıklık durumlarına göre alınıp, düzenlenmiştir. Çalışma kapsamında kullanılan derlem projesinde, Türkiye Türkçesinin yazın diline ait 25 milyon (+/-) sözcüklük konu duyarlı bir derlem (corpus) kullanılmıştır. %60 *basılı eserler* [yazın türleri], %40 *internet metinleri*'nden [sanat, ekonomi, güncel haber, makale, hobi vb.] oluşan bu derlem, araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

2.3. Veri Toplama Teknikleri:

Araştırmada özel gereçlere dayanılan veri toplama tekniğinden yararlanılmıştır. Bu yöntemde araştırmanın amacına uygun olarak veri toplama aracı geliştirilmektedir (Erkuş, 2009). Araştırmanın verilerini Türkiye Türkçesinde yer alan 815 adet A madde başı konumundaki önadlar oluşturmaktadır. Bu önadlardan *alaminüt*, *avantüriye* gibi gündelik dildeki kullanım sıklığı az olanlar, uzman görüşleri alınarak basit uyum indeksi ile sayısallaştırılmıştır. Bu uzman görüşleri sonucunda DTTÖS'ye giren madde başı sayısı 502 olarak belirlenmiştir. Aşağıda uzman görüşlerine ilişkin uyum indeksi yer almaktadır.

Tablo 1. DTTÖS'de Yer Alan Önadlara İlişkin Uzman Görüşleri

		2. Uzman		Total
		Uygun değil	Uygun	
1. Uzman	Uygun değil	45	35	80
	Uygun	31	479	510
Total		76	514	590

Yukarıdaki tabloda her iki uzmanın uygun bulmadığı 45, 1. uzmanın uygun bulmayıp 2. Uzmanın uygun olarak değerlendirdiği 35 önad bulunmaktadır. 2. Uzmanın uygun bulmayıp 1. Uzmanın uygun olarak değerlendirdiği 31, her ikisinin de uygun olarak değerlendirdiği 479 önad yer almaktadır.

Tablo 2. DTTÖS'deki Önadlara İlişkin Kappa Tablosu

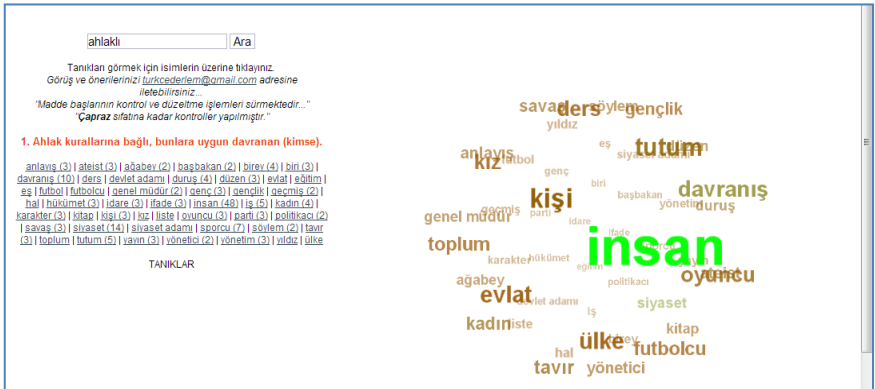
	Value	Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Kappa	,513	,052	12,454	,000
Gecerli Veri	590			

Yukarıdaki tabloda DTTÖS’de yer alan önadlara ilişkin uzman görüşlerinin kappa değer tablosu yer almaktadır. Tabloya göre verilerin kappa değeri 0,513 bulunmuştur ($p_{.00} > ,05$).

Araştırma konusu olan önadların sıklıkları, eşdizimlilikleri ve tanık tümceleri TTSSSES derleminden elde edilmiştir.

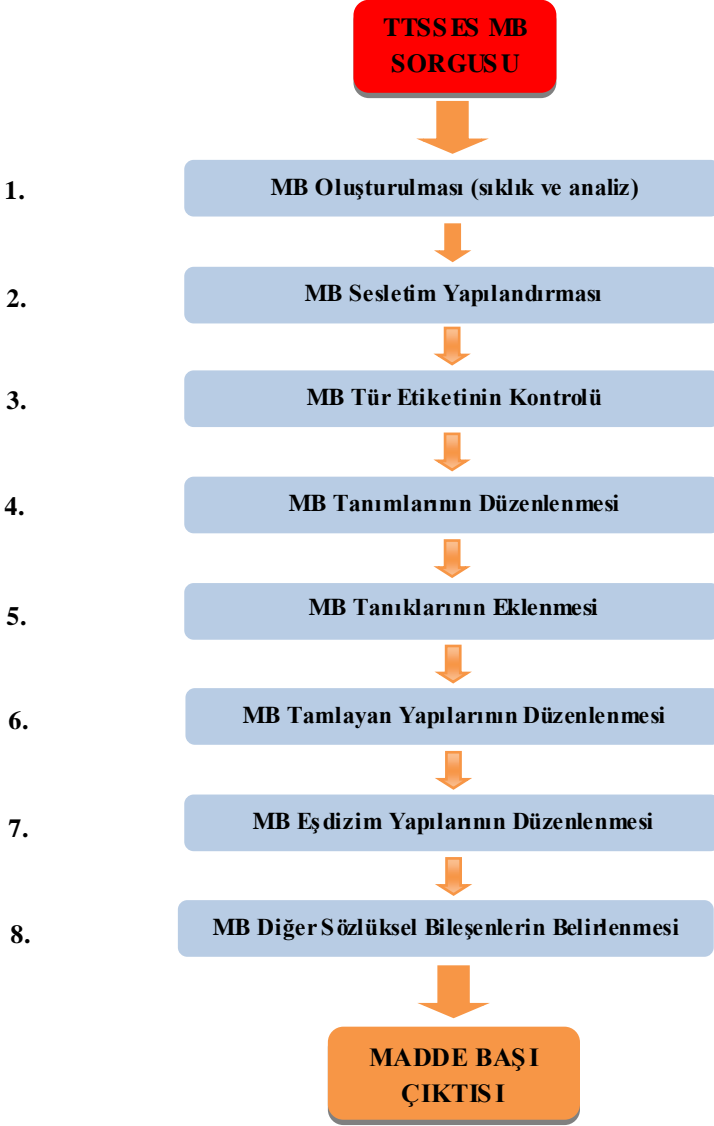
2.4. Verilerin Analizi:

Veri analiz süreçleri TTSSSES’de A madde başında yer alan ön sorgu sonuçlarının analiziyle başlamaktadır. Şekil 6, TTSSSES’de yapılmış bir sorgunun arayüzünü göstermektedir.

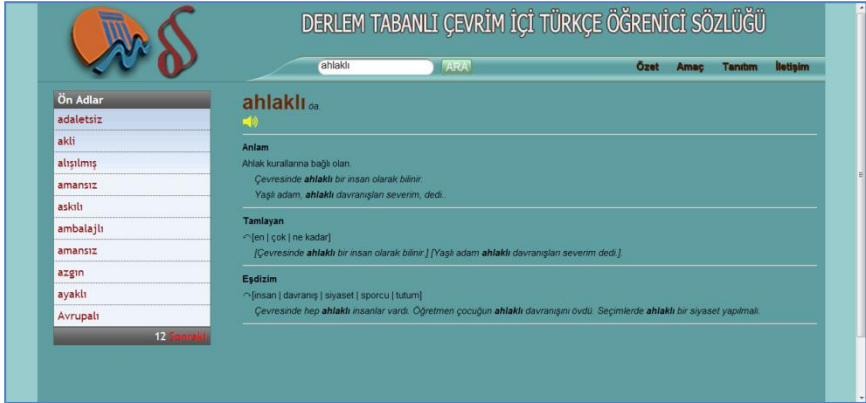
Şekil 6. TTSSSES "ahlaklı" madde başı sorgusu.

Aşağıda her bir madde başının oluşum aşamaları gösterilmektedir.

Şekil 7. Veri işleme diyagramı

Bu veri işleme süreçlerinin ardından DTTÖS'un arayüzü aşağıdaki gibidir (bk. Şekil 8).

Şekil 8. DTTÖS sorgu-sonuç arayüzü

Yukarıdaki veri işleme süreçlerinde yapılan işlemler aşağıda açıklanmaktadır.

2.4.1. Madde Başı Seçimi

Çalışma ile oluşturulan sözlüğün madde başlarını Türkiye Türkçesindeki önadların -A- sesbirimi ile başlayan sözlükbirimler oluşturmaktadır. Çalışma konusu madde başları, sıklıklarına göre sıralanmıştır. Yine bu derleme göre de en sık kullanılan 50 sözlükbirim [★] işareti ile imlenmiştir. Sıklığı yüksek olan sözlükbirimlerin yıldızlanma işlemi, sözlük kullanıcıları için uygun bir yöntem olmasının yanında dil öğretmenlerinin de sınavlardaki sözcüklerin seçiminde ve ders metinlerinde kullanacağı sözcüklerin seçimlerinde yarar sağladığı bilinmektedir (Chujo ve Hasegawa, 2006). Çalışma konusu olan sözlükte, Türkiye Türkçesinde kullanım sıklığı yüksek olan sözlükbirimler, sözlük için öncelikli yapılar olarak düşünülmüş ve bu sözlükbirimlerden başlanılarak kullanım sıklığı az olanlara göre sıralanmıştır. Derlem çalışmaları bu noktada sözlükbilime önemli katkılar sağlamaktadır. Madde başları bu sözlükte koyu harfle yazılıp önünde “:” ile belirtilmiştir.

2.4.2. Sesletim

Sözlükteki birimlerin sesletimi TDK sayfasında yer alan sesli sözlükteki sesletimler baz alınarak oluşturulmuştur. Sözlükteki madde başlarının sesletimleri, TDK'deki sesletimlerin “.wav” dosyasına dönüştürülerek ayrı bir dosya açılması ile DTTÖS internet sayfasının arayüzüne yerleştirilmiştir.

2.4.3. Tür Etiketi

Çalışma sonucunda oluşturulan sözlük, Türkiye Türkçesindeki önadlardan oluşmaktadır. Bu nedenle tür etiketi olarak “öa.” kullanılmıştır.

2.4.4. Tanım ve Özellikleri

Çalışma konusu olan sözlüğün madde başı tanımları, tanımlanan sözlükbirimlerin kapsamsal ve içlemsel özelliklerine göre yapılmıştır. Oluşturulan sözlüğün öğrencilere yönelik olması, tanımların da bu amaca göre yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle oluşturulması amaçlanan sözlükteki tanımlarda Cambridge üniversitesi tarafından oluşturulan ve “<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/>” ve <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/> adresinden erişilebilen sözlükteki tanımlar ve editörlüğünü Helen Warren (1998)'in yaptığı Oxford Türkiye sözlüğündeki tanımlardan yararlanılmıştır. Örneğin, *ak* madde başının Türkçe sözlüklerdeki karşılığı “*beyaz*” olarak verilmiştir. Madde başlarının eş anlamlıları ile yetinen bu ve benzer tanımlarda İngilizcedeki öğrenci sözlükleri incelenmiş ve aynı madde başına “*kar veya süt renginde olan*” gibi tanımların yapıldığı görülmüştür. Bu ve benzer madde başlarında İngilizce sözlüklerin tanımları yeğlenmiştir. Ayrıca tanımların bir tümce niteliği taşımasına ve tanım özellikleri kısmında belirtilen özelliklere uygun yapılmasına da dikkat edilmiştir. Bununla birlikte, tanımlarda “<http://derlem.mersin.edu.tr/login.php>” adresindeki eşdizim sözlüğündeki örnekleri en sık olan anlamlar üstte bulunacak şekilde yer almaktadır.

2.4.5. Tanıklama

Tanık tümceler madde başı anlamının öğrencilerde netleşmesini sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle oluşturulan sözlükte madde başı olan önadların tanık tümceleri yine “<http://derlem.mersin.edu.tr/login.php>” adresindeki Türkiye Türkçesindeki Sıfatların Eşdizim Sözlüğü’ndeki kullanım sıklığı yüksek olan tanık adlardan başlanarak, sıklığı az olanlara göre sıralanmaktadır.

2.4.6. Tamlayan Yapılar:

Sözlüğün bir diğer bölümü olan tamlayan yapılar, derecelendirmeli yapılar olarak adlandırılmaktadır (Özkan, 2012). Söz konusu tamlayan yapılar TTSES için hazırlanan derlemde sıklık sayıları fazla olandan az olana doğru bir sıra düzeni içerisinde verilmiş ve bu yapıların tanıklamaları da sözlük içerisinde yer almıştır. Sözlükteki tamlayan yapıların işareti “~” olup tamlayanlar, köşeli parantez ([]) içerisinde yer almaktadır. Tamlayan yapılar düz çizgi (|) işareti ile de ayrılmıştır.

2.4.7. Eşdizim (Collocation):

DTTÖS’deki eşdizimli yapılar, TTSES derlemine göre sıklık sayıları fazla olanlar belirlenmiş, en sık bulunanlar “~” işaretinden sonra köşeli parantez içerisinde verilerek tanık tümceleri belirtilmektedir.

2.4.8. Diğer Sözlüksel Bileşenler:

TTSE derlemine göre önadların sözlük birimsel bileşenleri *herhangi bir tamlayıcı ile kullanılan önadlar, (ii) yalnızca durum eki alan önadlar, (iii) bir sayı adı ile kullanılan önadlar, (iv) durum eki ve herhangi bir tamlayıcı alan önadlar, (v) sayı adı veya herhangi bir tamlayıcı alan önadlar* olarak belirlenmiştir (Özkan, 2012).

DTTÖS’de sözlüksel bileşenler aşağıdaki gibi imlenmiştir;

herhangi bir tamlayıcı ile kullanılan önadlar (→) işareti ile,

yalnızca durum eki alan önadlar (~) işareti ile,

bir sayı adı ile kullanılan önadlar (→) işareti ile,

durum eki ve herhangi bir tamlayıcı alan önadlar (>) işareti ile imlenmiştir.

Ayrıca, sözlük maddelerindeki tanımlarda sözlük içi gönderimler yapılmıştır. Bu gönderimler, sözlüğün içinde var olan sözcük kullanıldığında o sözcük kalın harflerle yazılarak oluşturulmuştur. Örnek: “madde başı: **akıllı**, öa. *Düşünceleri veya olayları hızlı ve kolay anlayabilen.*”, “ madde başı: **aptal**, öa. 1. *Yavaş öğrenebilen veya anlayabilen, **akıllı** olmayan.*”. Bunlarla birlikte sözlükteki anlamlar TTSES derlemindeki sıklık sıralarına göre dizinlenmiştir.

DTTÖS kapsamına giren madde başlarından “*adlı, adımlık*” gibi bazı önadların tek başına kullanımları bulunmamaktadır. Bu türden önadların birlikte kullanıldığı sözlüksel bileşenleri ifade eden imleri, madde başında tür etiketinden hemen sonra belirtilmiştir. Örnek (adımlık madde başı):

› **adımlık**: öa. 1. Yürürken iki ayak arasındaki mesafe kadar olan. [*Sahil buraya birkaç **adımlık** uzaklıkta bulunuyor.*], 2. Kademe kademe ilerleyen, aşamalı. [*Üç **adımlık** bir program uygulandı.*].

~[yer | yol | yokuş | aralık | alan] *Orası birkaç **adımlık** yerd. Onu, birkaç **adımlık** yol bile yoruyor. Yirmi **adımlık** yokuşu birlikte çıktılar.*

›[birkaç | kaç | üç] **Birkaç adımlık** yoldan geldi.
*Orası kaç **adımlık** mesafe?*

Araştırma sonucunda oluşturulan sözlüğün örnek maddesi aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

2.4.9. Örnek Madde Başı

★**ahlaklı**: öa. Ahlak kurallarına bağlı olan. [*Çevresinde ahlaklı bir insan olarak bilinir.*] [*Yaşlı adam, ahlaklı davranışları severim, dedi.*].

∩[en | çok | ne kadar] *En ahlaklı davranışları yaptı., Çok ahlaklı bir kişiydi., Ne kadar ahlaklı bir ifadesi vardı.*

∩[insan | davranış | siyaset | sporcu | tutum] *Çevresinde hep ahlaklı insanlar vardı., Öğretmen, çocuğun ahlaklı davranışını övdü., Seçimlerde, ahlaklı bir siyaset yapılmalı.*

→[güzel | iyi | temiz] *Güzel ahlaklı bir insandı., İyi ahlaklı davranışları destekledi., Temiz ahlaklı bir sporcuymdu.*

2.4.10. Sözlükte Kullanılan İşaretler ve Açıklamaları

[→] Herhangi bir tamlayıcı ile kullanılan önadlar

TTSSSES’de bazı önadların kendinden önce gelen bazı sözcüksel yapılar ile birlikte kullanıldığı saptanmıştır. Bu yapılar, “*Politika ve Edebiyat adlı ..., İki yanı ağaçlı ..., Tanıtım amaçlı ...*” gibidir. DTTÖS’de, bu tip örneklerdeki gibi tamlayıcılar ve tamlanan önadlar kalın puntolarla belirtilmiştir.

[~] Yalnızca durum eki alan önadlar

TTSSSES’te bazı önadların ise kısaltma grubu olarak adlandırılan durum ekleri ile birlikte kullanıldığı gözlenmiştir. Bu yapılardan bazıları: “*Hiçbir şeye aldırılmaz biri..., Konuyla alakalı söz...*” şeklindedir. Örneklerden de anlaşılacağı

gibi DTTÖS’de bu tip yapılar ve tamladıkları önadlar kalın puntolarla belirtilmiştir.

[→] Bir sayı adı ile kullanılan önadlar

Bazı önadların ise TTSSSES’de “*dört ayaklı dost ... , üç aylık dönem ...*” şeklinde kullanımları gözlenmiştir. Bu kullanımlar benzer şekilde örneklendirilerek tamlayıcı ve önad kalın puntolarla işaretlenmiştir.

[—] Durum eki ve herhangi bir tamlayıcı alan önadlar

Aynı derlemdeki bazı önadların ise hem durum eki hem de bir tamlayıcı ile kullanıldıkları gözlenmiştir. Bunlar, DTTÖS’de “*iki ayı öykü..., otobüs aktarmalı uçuşlar ..., buradan aktarmalı yolculuk ...*” şeklinde örneklendirilmiştir. Bu kullanımlarda tamlayanlar ve önadlar kalın puntolarla yazılmıştır.

[>] Sayı adı veya herhangi bir tamlayıcı alan önadlar

Son olarak, TTSSSES derleminde hem bir sayı adı hem de herhangi bir tamlayıcı ile birlikte kullanılabilen önadlara rastlanmıştır. Bu tip kullanımlar DTTÖS’de “*Elektronik araçlı sistem ..., üç araçlı girişim ..., birkaç araçlı iş ...*” şeklinde örneklendirilmiştir. Bu tip örneklerde de tamlayan ve önad kalın puntolarla belirtilmiştir.

[»] Benzer kullanımlar

Bazı önadların aynı anlama sahip farklı madde başında kullanımlarına rastlanmıştır. Bu tür önadlar “»” işareti ile imlenerek tek madde başında örneklendirilmiştir. Örnek (“açık” madde başı):

açık: *öa. 3. Rengi koyu olmayan (renk). [Açık renk bir şapka takmıştı].*

... (Diğer anlamlar)

»[açık mavi | açık yeşil | açık sarı | açık pembe | açık gri | açık kahverengi] *Açık mavi renkte eşofman aldı. Üzerinde açık yeşil*

bir kazak vardı. Küçük kızın açık sarı saçları vardı.

2.4.11. DTTÖS ekran görüntüleri

Aşağıda DTTÖS'ye ait veri-giriş arayüzü yer almaktadır.

Anasayfa
Kelime Ekle
Çıkış

Kelime Düzenleme Sayfası

Madde Başı	<input type="text" value="ahlaklı"/>
Sesletimi	<input type="text" value="ahlaklı.wav"/>
Sözcük Türü	<input type="text" value="öa"/>
Anlamlar	<input type="text" value="Ahlak kurallarına bağlı olan. Ahlak kurallarına bağlı olan. [Çevresinde ahlaklı bir insan olarak bilinir.] [Yaşlı adam, ahlaklı davranışları severim, dedi.]"/>
Tamlayan	<input type="text" value="^[en çok ne kadar]"/>
Tamlayan Tanık	<input type="text" value="En ahlaklı davranışları yaptı., Çok ahlaklı bir kişiydi., Ne kadar ahlaklı bir ifadesi vardı."/>
Eşdizim	<input type="text" value="^[insan davranış siyaset sporcu tutum]"/>
Eşdizim Tanık	<input type="text" value="Çevresinde hep ahlaklı insanlar vardı., Öğretmen, çocuğun ahlaklı davranışını övdü., Seçimlerde, ahlaklı bir siyaset yapılmalı."/>

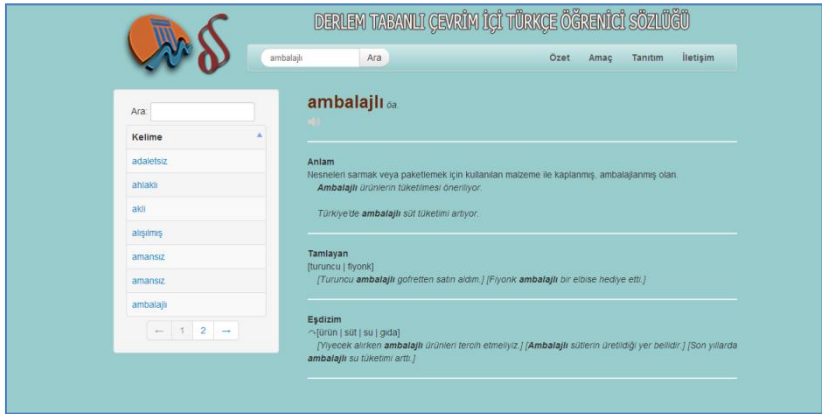
Şekil 9. DTTÖS Veri-Girişi arayüzü

Şekil 9'da DTTÖS Veri-Giriş ekranı yer almaktadır. Veriler, madde başı, sesletim, sözcük türü, anlamlar, tamlayan, tamlayan tanık, eşdizim, eşdizim tanık satırlarına işlenip ekle kısmı ile verilerin girişi yapılmaktadır.

Şekil 10. DTTÖS sorgu-sonuç arayüzü (ahlaklı madde başı)

Şekil 10’da “ahlaklı” madde başına ait sorgu sonuç arayüzü yer almaktadır. Ekranda ahlaklı önadına ait anlam, tamlayan yapılar ve eşdizimleri yer almakta ve her bir başlıklara ait örnek tümceler de belirtilmektedir. Aşağıda “ambalajlı” önadına ait sorgu-sonuç arayüzü yer almaktadır.

Şekil 11. “ambalajlı” madde başına ait sorgu-sonuç ekranı

Şekil 11’de görüldüğü gibi *ambalajlı* önadına ait 1 anlam bulunmakta ve bu anlamların tanık tümceleri yer almaktadır. Şekilde, *ambalajlı* önadının *turuncu* ve *fiyonk* derecelendirme belirteçleri ile tanımlandığı görülmektedir. Aynı önadına ait eşdizimleri ise *ürün*, *süt*, *su* ve *gıda* sözcükleri oluşturmaktadır.

Şekil 12. “adaletsiz” madde başına ait sorgu-sonuç arayüzü

Şekil 12’ye göre *adaletsiz* önadına ait 2 anlam bulunmaktadır. Bu anlamlar *en* ve *daha* derecelendirme belirteçleri ile tamlanmıştır. Aynı ömada ait sıklıklarına göre tamlayanlar ise *uygulama*, *dağılım*, *sistem*, *durum*, *paylaşım* sözcükleridir.

BÖLÜM III

BULGULAR (SÖZLÜK)

★ **amansız:** öa. 1. Acımasız, öldürücü. *Amansız kadın katilin öyküsünü anlatan bir film.* 2. Sürekli olan, aralıksız. *Takımlar arasındaki amansız mücadele devam ediyor.*

∩[en | çok] *En amansız düşmanlarımı bile yendi. Bu duygu onu çok amansız bir şövalye yaptı.*

∩[hastalık | düşman | mücadele | takip | yarış] *Amansız bir hastalıktan hastanede yatıyor. Asabiyet, amansız bir düşmandır. Amansız bir mücadele başladı.*

★ **azgın:** öa. 1. Azmış olan, azılı. *İki azgın köpek beni kovaladı. Azgın sömürgeci güçler, birçok savaşa neden oldu.* 2. Coşmuş, taşmış durumda olan. *Ah, bir dakika şu azgın çağlayan dinse...* 3. Cinsel istekleri aşırı olan veya cinsel duygular çağnştırın. *Sürekli kadınları düşünen azgın bir adamdı.* 4. mec. Şiddetli olan. *Akşehir'de kışın en azgın devresi başlamıştı.* 5. Güçlü, yoğun olan. *Gece yarısı tatlı uykudan azgın bir diş ağrısı ile uyanmayı bir düşünün.* 6. Gür, çabucak büyüyen bitki. *Tarlanın kenarında, setin azgın otları başlıyor.* 7. Sinirli, saldırmaya hazır durumda olan. *Azgın bir boğa gibi saldırmaya hazır.* 8. Rahatsız edici, gittikçe büyüyen. *Dışarı çıktığım zaman, içimde azgın bir boşluğun büyüyeceğini biliyorum.* 9. Çekişmeli geçen. *Bu, azgın maç da bitti.* 10. Gözü hiçbir şeyden yılmayan.

Mahallenin azgın gençleri derin nefesler alarak turlamaya başladılar. 11. Manevi değerlerinden uzaklaşmış. *Dünyada korkunç bir tufan yaşanacağını, azgın insanların bu yolla yok edileceğini söylemişti.*

∩[en | daha | böyle] *Bu işkenceyi, en azgın sömürgeciler bile yapmaz. O gece dış kapıya daha azgın aslanlar koydular. Böyle azgın dalgalar arasında bu küçük motorla buraya kadar geldik.*

∩[su | dalga | boğa | at] *Aniden azgın sulara kapıldı. Bir gün denizciler Ege'nin azgın dalgalarına kapılırlar. Köpek, birden azgın bir boğaya dönüştü. Bozkırda azgın bir at durmadan koşuyordu.*

★ **ayaklı:** öa. 1. Ayak veya ayak işlevindeki bir destekle yere basan. *Arkadan kocaman ayaklı adamlar geldi.* 2. Aşamalı, yönlü kavram veya durum. *Trakya Üniversitesi, üç ayaklı proje üretti.* 3. Ayakta yapılan. *Ayaklı tedavilerde aşağıdakilerden hangisi gerçekleştirilmeli?* 4. Ayakla işletilen. *Çıraklardan biri, ayaklı ve kollu makasta, kaynatacakları sacı kesiyordu.* 5. mec. Her duruma hazır. *Hepsi birer ayaklı bilgi kutusu gibiydi.* 6. mec. Hızlı ve çabuk. *Ayaklı borsanın saltanatı sona erdi.* 7. Bir ayağını diğerinden daha

iyi kullanan. Akıllı,
sol **ayaklı**, lider bir futbolcu.

~[çok] Yerde **çok ayaklı**
böceklerden biri vardı.

~[dost | borsa | adam | hayvan |
bardak] Köpekler, dört **ayaklı**
sevimli **dos**larımızdır. **Ayaklı**
Borsa'da 2 gün işlem yok.
Tek ayaklı bir adam.

→[dört | tek] Bahçedeki **dört**
ayaklı dostumun yanındaydım. **Tek**
ayaklı bir adam göründü.

★**ahşap:** öa. Ağaçtan, tahtadan
yapılmış. Öğle yemeğinden sonra,
ahşap bir evde toplandılar. Dokuz
sene evvel, buradaki **ahşap** yalı
yıkıldı.

~[ev | konak | yapı | köşk |
yüzey] Köyde, **ahşap** bir **evin**
önünde durduk. Selimiye'de,
karşımızda Yaver Paşa konağı
denilen eski bir **ahşap konak** vardı.
Öbür **ahşap yapı**lara benziyor.

~[... i] **İçi ahşap** yapıyı hatırladın
mı?

★**anlaşılmaz:** öa. Anlaşılması güç,
karışık ya da tuhaf olan.
Anlaşılmaz bir cinayet. Süha
Bey, **anlaşılmaz** bir yüz ifadesiyle
baktı.

~[öyle | çok] Bu öyle yabansı,
öyle anlaşılmaz bir yalnızlıktı. Çok
uzak, **çok anlaşılmaz** şeydi.

~[şey | ses | hal | biçim | uğultu]
Amacım tamamen **anlaşılmaz** bir

şey oldu. Aşağı
odadan **anlaşılmaz sesler** geliyordu.
Anlaşılmaz bir hal değıldir bu.

→[kolay] Azra'nın **kolay**
anlaşılmaz bir kişiliğı vardı.

★... **adlı:** öa. Herhangi bir şeye ad
olan, o adla çağrılan. Edip
Cansever'in Dostlar **adlı** bir şiirini
okudu. Yaşar Kemal'in Kimsecik
adlı romanını okudum.

~[kitap | roman | oyun | şiir |
öykü] Orhan Veli Kanık, **Garip adlı**
bir şiir **kitabı** yayımladı. Kerime
Nadir'in **Uzaklaşan Yol adlı**
romanını okuyorum. Çığlık Bakışlı
adlı bir oyun gösterime girdi.

→[Politika ve Edebiyat |
Uzaklaşan Yol] **Politika ve**
Edebiyat adlı bir yazı okudum.
Uzaklaşan Yol adlı romanı çok
beğendim.

★**asırlık:** öa. Yüzyıllık. **Asırlık**
ağaçların altında kitap okurdu.
Bahçesinde **asırlık** çınarlar vardı.

~[ağaç | çınar | gelenek | geçmiş
| tarih] Belediye görevlileri, **asırlık**
ağaçların bakımını yapıyor. **Asırlık**
çınarlarda kuş yuvaları vardı.
Ailesinin **asırlık tarihi** ile her zaman
övünür.

→[iki | yarım | birkaç] Bu evin **iki**
asırlık geçmişi var. **Yarım asırlık**
tecrübesi ile konuştu. **Birkaç asırlık**
gelenek devam ediyor.

★**aynı:** öa. 1. Aralarında ayrım
olmayan, benzer. Her iki taraf

da **aynı** amaçla savaşıyor. **2.** Eski durumunda kalmış, değişmemiş. Eşini **aynı** duygularla seviyor. **3.** Eşit, benzer. *Seçtiklerimi, aynı ölçüde kağıtlara yazdım.*

~[şey | gün | ev | duygu | yön] *Diğerlerinden de aynı şeyi isteyeceğim. O da aynı gün geldi. Onunla aynı evi paylaştık.*

★**aşırı**: *öa.* **1.** Gereğinden fazla, çok. *Süheyla Hanım sevdiği insanlara aşırı duyarlılıkla yaklaşır.* **2.** Abartılı. *Şiirlerinde aşırı sözcükler kullanırdı.*

~[en | çok | daha] *O deniz, o adalar en aşırı güzellikte karşımızda duruyor. Küçük kızın, babasına çok aşırı düşkünlüğü vardı. Genç adam sinirle daha aşırı hareketler yaptı.*

~[derece | heyecan | duyarlılık | düşkünlük | sorumluluk] *Adam aşırı derecede düşünceliydi. Aşırı heyecan, zararlı olabilir.” dedi. Cildinin güneşe aşırı duyarlılığı var.*

★**ateşli**: *öa.* **1.** Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışığa sahip olan. *Ateşli silahlar yasaklanmalı.* **2.** İnsanların vücut ısını arttıran. *Bu sıkıntı, ateşli bir hastalık gibi seyrediyor.* **3.** mec. Heyecanlı, arzulu, coşkulu. *Şair, ateşli bir konuşma yaptı.*

~[en | daha | bir hayli | pek] *En ateşli hastalıkları atlattı. Şairin daha ateşli şiirleri vardı.*

~[hastalık | konuşma | sevişme | tartışma] *Çocuk, ateşli bir hastalıktan doktora gitti. Ateşli konuşmalarla bir şeyler anlattılar. Ateşli sevişmelerini hatırladı.*

★**altmış**: *öa.* Altı tane on adet, elli dokuzdan bir fazla olan. *Altmış adım ilerledik. Kamp yerinde altmış çadır vardı.*

~[adım | yıl | santim] *Düşmanla aralarında altmış adım mesafe vardı. Altmış yıl önce Uludağ'da sadece iki bina vardı.*

»[altmışlık | altmışıncı | altmışar] *Karşısındaki altmışlık adama baktı. Dedem altmışıncı yaşını kutladı. Altmışar santim uzunluğunda iki kumaş kesti.*

★**apayrı**: *öa.* Bir nesne veya durumdan tamamen farklı olan. *Birdenbire apayrı bir anlayışa geçebiliyoruz. İşte apayrı bir masal dünyası!*

~[hesap | skandal | kanunlar | fener | şenlik] *Doğru veya yanlış ama apayrı bir hesap. Bu olay apayrı bir skandaldır. Buralardan çok farklı, kendine göre apayrı kanunları olan bir yer.*

★**alaycı**: *öa.* **1.** Bir kimsenin, bir durumun, gülünç, kusurlu yönlerini eğlence konusu yapan. *Alaycı bir kişiliği vardı.* **2.** Ciddiye almayan, küçümseyen (tutum, söz vb.). *Ayağa kalktı, alaycı bir gülümseyişle delikanlıya baktı.*

∩[en] *Bu roman, en alaycı roman olarak bilinir.*

∩[eleştiri | çocuk | şair | ses | dil] *Birçok alaycı eleştiri yapıldı. Zeki ve alaycı bir çocuktü. Herkesin sevdiği, alaycı bir şairdi.*

★**ailevi:** *öa. 1. Evlilik ve kan bağına dayanan. Meme ve yumurtalık kanserleri, ailevi rahatsızlıklar arasındadır. 2. Aileye ait. Ailevi ve ahlaki değerler, bütün insanlığın paylaştığı değerlerdir.*

∩[rahatsızlıklar | sıkıntılar | sebep | risk] *Bu kez de ailevi rahatsızlıklar eklenince sanatçı 1994'e kadar yine albüm çıkaramadı. Ailevi sıkıntılarını, yayıncılara öfkesini tuttuğu defterlerden anlamak mümkündür.*

★**alt:** *öa. 1. Sınıflamalarda ve sıralamalarda aşağı derecede olan. Toplumun alt tabakaları bu mahallede yaşar. 2. Bir şeye göre aşağıda olan. Alt katta, geniş bir yer var.*

∩[en] *Toplumun en alt katmanından biri konuştu. En alt düzeyde harcama yapar.*

∩[kat | taraf | dudak | baş | yan] *Alt kat boş duruyor, dedi. Su bir kaynaktan, doğal eğimle alt tarafta birikti. Küçük çocuk alt dudağını ısırđı.*

★**ayrıcılık:** *öa. Başkalarından farklı ve üstün durumda olan. İki*

şirketin ayrıcalıklı ortaklığı devam ediyor.

∩[en | böyle | çok | daha] *Dünyanın en ayrıcalıklı ulusları, en güçlü uluslardır. Böyle ayrıcalıklı bir durum olmamalı. Bu konuda çok ayrıcalıklı bir yerim olduğunu düşünüyordum.*

∩[yer | ortaklık | konum | insan | durum] *Onun hayatında İstanbul'un ayrıcalıklı bir yeri vardı. İki şirket bu ayrıcalıklı ortaklığı bitirdi. Türk edebiyatında şirin, hikayeye göre ayrıcalıklı bir konumu vardır.*

★**ak:** *öa. 1. Kar veya süt renginde olan, beyaz. Yaşlı adam ak sakallarını taradı. 2. mec. Temiz. Kızın ak güzelliğı hiç değişmedi. 3. mec. Dürüst. Yoksulluğun ak bir yanı vardı. 4. mec. Sıkıntısız, rahat. Ak günler yaşama umudu hep vardı.*

∩[sakal | saç | taş | bulut | diş] *Ak sakalı vardı. Ak saçlı bir kadın durdu. Ak taşları, denize atıyor.*

★**altın:** *öa. 1. Sarı renkli, yumuşak, değerli metalden yapılmış olan. Kadının bileğindeki altın bilezik parlıyordu. 2. mec. Üstün nitelikli, değerli. Atatürk, tarihin altın ordularından birini oluşturdu. 3. Sarı renkte olan. Kızın altın saçlarını annesi taradı.*

∩[bilezik | yaldız | saat | çağ | ışık] *Kolunda çok ince işlemeli iki altın bilezik vardı.*

Üstünde **altın yıldızlı** bir kuşak vardı. Yelek cebindeki **altın saat** zincirini çıkardı.

★**avantajlı:** öa. Diğerlerine göre üstün, önde. *Galatasaray, ligde **avantajlı** bir durumda. Türkiye, denizleri açısından **avantajlı** bir konuma sahip.*

↪[en | çok | daha | biraz | gayet | oldukça] *Araştırmacılar, bunların **en avantajlı** grubu oluşturduğunu belirtti. **Çok avantajlı** bir işbirliği sistemi öneriyoruz size? Haber saatleri **daha avantajlı** saatlere alındı.*

↪[durum | konum | skor | hal | koşul] *Şirketimiz **avantajlı** bir duruma sahip. Ülkemiz **avantajlı** bir **konumda** duruyor. Türk milli takımı, **avantajlı** bir **sonuç** aldı.*

★**agresif:** öa. 1. Saldırgan. *Agresif, sinirli bir kadındı. 2. mec. Katı ve kuralcı. Ülke, **agresif** bir politika izliyor. 3. mec. Sert, Hırçın. Adam, **agresif** görünümüne sahipti. 4. mec. Kontrol edilmesi güç. Yaptığı işler **agresif** faktörler nedeniyle yarım kaldı.*

↪[çok | daha] *Ekranlarda **çok agresif** bir tavrımız var. **Daha agresif** politikalar izlemesi gerekirdi.*

↪[davranış | hareketler] *tavır | görünüm] *Hırçın ve arkadaşlarına karşı da **agresif davranışlarda** bulunur. Onun, **agresif****

***hareketlerinden** korkuyordu. Bana karşı **agresif** bir **tavır** vardı.*

★**ahlaklı:** öa. Ahlak kurallarına bağlı olan. Çevresinde **ahlaklı** bir insan olarak bilinir. Yaşlı adam, **ahlaklı** davranışları severim, dedi.

↪[en | çok | ne kadar] ***En ahlaklı** buydu. **Çok ahlaklı** bir kişiydi. **Ne kadar ahlaklı** bir kişiliği vardı.*

↪[insan | davranış | siyaset | sporcu | tutum] *Çevresinde hep **ahlaklı insanlar** vardı. Öğretmen, çocuğun **ahlaklı davranışını** övdü. Seçimlerde, **ahlaklı** bir **siyaset** yapılmalı.*

→[güzel | iyi | temiz] ***Güzel ahlaklı** bir insandı. **İyi ahlaklı** davranışları desteklerdi. **Temiz ahlaklı** bir sporcuydu.*

★**arka:** öa. Arkada olan, arkada bulunan. *Arka sokaklarda yürüyorum. **Arka** kapıdan çıkmaya çalıştı.*

↪[sokak | taraf | bahçe | kapı | oda] *Benim dolaştığım yerde birçok **arka sokak** var. **Arka taraftaki** erik ağaçları sökülmüştü. Kapıdan evin **arka bahçesine** çıktı.*

★**asılsız:** öa. Doğru olmayan. *Asılsız bomba ihbarı yapıldı.*

↪[haber | iddia | ihbar | suçlamalar | söylentiler] *Bu tamamen **asılsız** bir **haberdir**. **Asılsız iddialara** inanmıyorum. **Asılsız ihbarda** bulunmak suçtur.*

★ **acıklı**: öa. 1. Dokunaklı, üzücü olan. *Herkesi üzen, acıklı bir durumdu.* 2. Üzgün, yaslı, kederli. *Yüzünde acıklı bir kadın ifadesi vardı.*

∩[çok | oldukça | en | korkunç | öyle | pek | daha] **Çok acıklı** bir piyesti. **Oldukça acıklı** reklamlar var. **En acıklı** türküler senin içindedir. **Korkunç acıklı** bir hali vardı.

∩[durum | ses | öykü | olay | şeyler] *Bu acıklı durumu sürdüremeyiz. Acıklı bir sesle konuştu. Şevket Süreyya Aydemir'in Toprak Uyanırsa adlı romanı acıklı bir öyküdür.*

★ **alelaide**: öa. Her zaman görülebilen, sıradan, adi. *Bir dergide yayımlanmış alelade bir öykü.*

∩[en | ne kadar | çok] **En alelade** işleri o yapar. **Ne kadar alelade** bir sandal.

∩[şey | insan | kadın] *Bu alelade şeyler için mi üzüldün? Karşımızda alelade insanlar vardı. Eşi alelade bir kadındı.*

★ **alaylı (I)**: öa. 1. Bir durumun ya da olayın önemini azaltan. *Alaylı bir sesle yanıt verdi. Yüzünde alaylı bir gülüş vardı.*

∩[yarı | azıcık | biraz] **Yarı alaylı** bir tavrı vardır. **Azıcık alaylı** bir gülümseme ile geldi. **Biraz alaylı** bir durumdu.

∩[ses | dil | gülüş] *Alaylı bir ses ile konuştu. Kadının alaylı bir dili vardı. Çocuğun, alaylı gülüşünü gördük.*

★ **alaylı (II)**: öa. 1. Askeri eğitim kurumlarında yetişmeden asker olan. *Buradakilerin çoğu alaylı subaydı.* 2. Eğitim almadan kendini yetiştirmiş. *Bu orkestrada birçok alaylı müzisyen var.*

∩[subay | müzisyen] *Artık orduda alaylı subaylar kalmadı. Alaylı müzisyenler oldukça yetenekli.*

★ **alaylı (III)**: öa. Güldürücü olan. *Bu alaylı fıkraya herkes güldü.*

∩[fıkra] **Alaylı fıkralarla** misafirleri güldürdü.

★ **arkeolojik**: öa. Kazı bilimi, arkeoloji ile ilgili olan. *Bu alanda arkeolojik bir kazı yapılıyor. Türkiye'de birçok arkeolojik eser var.*

∩[kazı | eser | alan | değer | çalışma] **Arkeolojik kazılar** sonucunda birçok eser bulundu. *Bu parkın her yeri arkeolojik eser ile dolu. Antalya, arkeolojik alanları fazla olan bir şehir.*

★ **artistik**: öa. Sanatsal olan. *Artistik jimnastikte altın madalya kazandı.*

∩[çok] **Çok artistik** bir duruştu.

∩[jimnastik | buz pateni | fotoğraf] **Artistik jimnastikte**, Ayşe Tankurt madalya kazandı. **Biraz artistik buz pateni**

yapalım. Karşımızda **artistik** bir **fotoğraf** vardı.

★ **atıl**: öa. İşlevi olmayan, herhangi bir işe yaramayan. *Bu bina **atıl** bir durumda duruyor. **Atıl** bilgisayarları depoya koyduk.*

~[durum | kapasite | yatırım] *Bu hastane uzun zamandır **atıl** durumda. **Atıl** kapasiteleri değerlendirmek gerekir. Bu boş arazi, **atıl** bir yatırımdır.*

★ **altı**: öa. Altı tane olan. *Evliliğinin üzerinden **altı** ay geçmişti. **Altı** yıl önce tanıştık.*

~[ay | yıl | yaş] *İstanbul'a taşınalı **altı** ay oldu. Bu mesleğe **altı** yıl önce başlamış. İlkokula **altı** yaşında başladım.*

>>[altışar | altılı] *Her odada **altışar** kişi vardı. **Altılı** paketleri kenara ayırdı.*

★ **anlık**: öa. Çok kısa bir süre içerisinde olan. ***Anlık** bir dalgınlık yaptı. Denizciler için **anlık** kararlar çok önemlidir.*

~[çok] ***Çok anlık** bir durumdu.*

~[dalgınlık | karar | öfke | heyecan] ***Anlık dalgınlıklar** kazalara neden oluyor. **Anlık kararlar** riskli olabilir. **Anlık bir öfke** her şeyi bitirir.*

★ **acayıp**: öa. Normal olmayan, tuhaf. *Çocuğun elinde **acayıp** şeyler vardı. Hiç konuşmayan **acayıp** bir adamdı.*

~[ne | pek | en | gayet] ***Ne acayıp** çocuk. Gördüğüm **en acayıp** adam. **Pek acayıp** bir iş.*

~[şey | adam | fikir | hal] ***Birden acayıp** bir şey oldu. Babam **acayıp** adam. Sürekli, **acayıp fikirler** söylerdi.*

★ **adaletsiz**: öa. 1. Adalete aykırı, eşitsiz. ***Bu adaletsiz** uygulamayı protesto ediyorum.*

~[en | daha] ***En adaletsiz** seçimdi. Günümüzde **daha adaletsiz** bir dünya var.*

~[uygulama | dağılım | sistem | durum | paylaşım] ***Adaletsiz** bir uygulama yapıldı. **Adaletsiz** bir dağılım vardı. **Bu adaletsiz** sistem değişti.*

★ **arsız**: öa. 1. Ahlak kurallarına uymayan, utanmayan (kimse). ***Arsız** bir kız, bizden para istedi. 2. Hiçbir şeyi yeterli bulmayan, doyumsuz davranan (kimse). Sürekli bir şeyler isteyen, **arsız** kişilerdi. 3. mec. Kolayca üreyebilen (bitki). **Ağacı arsız** sarmaşıklar sardı. 4. mec. Haksız ve acımasızca yapılan (saldırı, yağma vb.). **Bu arsız** saldırı sonunda bitti. 5. mec. Utanılmadan yapılan (davranış). **Bu arsız** oburluğu sonunda bıraktı.*

~[ne | en | çok] ***Ne arsız** bir adam. **En arsız** kişilerle görüştü. **Çok arsız** dönemlerdi.*

↷[çocuk | ot | kız | bitki] *Bu arsız çocuğu kimse sevmez. Her yerde arsız otlar çıktı. Kapıda arsız bir kız gülüyor. Kurlarda arsız bitkiler çıktı.*

★ **asıl:** *öa.* 1. Gerçek, esas, ana. *Asıl sebebi bilmiyorum.* 2. Bir görevde sürekli bulunan, yedek karşıtı. *Kurula asıl üyeler katıldı.*

↷[ad | sebep | amaç | iş | mesele | neden] *Asıl adım Tahir benim. Asıl sebebini kimse bilmiyor. Asıl amaç sınavdan yüksek puan almaktır. Asıl mesele para kazanmaktır. Asıl iş burada.*

★ **azılı:** *öa.* 1. Yılmayan, korkusuz. *Azılı bir düşmandı.* 2. Çok şiddetli, korkunç. *Ovayı azılı bir duman sardı.*

↷[en | çok] *En azılı düşmanlarla savaşıyordu. Çok azılı bir katildi.*

↷[düşman | katil | suçlu | hırsız] *İki azılı düşman barıştı. Polis, azılı katili yakaladı.*

★ **akli:** *öa.* Akılla ilgili, akılsal. *Akli durumu iyi değil. Bunu akli gerekçelerle açıklayamaz.*

↷[denge | durum | sorun | yetenek] *Akli dengesi bozulmuş. Akli durumu yeterli değil. Akli sorunları var.*

★ **alışılmış:** *öa.* Her zaman gerçekleşebilen. *Alışılmış düzeni değiştiremedi.*

↷[çok] *Çok alışılmış bir sözdü.*

↷[şey | düzen | anlam | biçim] *Alışılmış bir şey değildi bu. Alışılmış düzenini değiştirmede. Alışılmış anlamda söylemedi.*

★ **ani:** *öa.* 1. Ansızın, birdenbire ortaya çıkan. *Oranlarda ani artışlar oldu.* 2. Bir anda yapılan, çabuk. *Ani hareketler yapma.*

↷[öyle | böyle] *Öyle ani kararlar verme. Böyle ani susuşlar canımı sıkıyor.*

↷[karar | hareket | baskın | artış] *Ani bir kararla kalktı. Ani bir hareket yaptı. Faiz oranlarında ani artışlar oldu.*

★ **aylık:** *öa.* 1. Ayda bir kez yapılan veya çıkan. *Kurumun aylık toplantıları gerçekleşti.* 2. Belirli bir aydan beri var olan. *İş hayatının altı aylık dönemi bitti.* 3. Bir ay yeten (malzeme). *Çocukların aylık yiyecek ihtiyacını karşıladı.*

↷[dergi | bebek | dönem | süre | zaman] *Kurumun aylık dergisi çıktı. Altı aylık bebeği var. Dört aylık dönem bitti.*

↷[altı | birkaç | kaç] *Altı aylık süre bitti. Birkaç aylık işi var. Bebek kaç aylık?*

★ **ayrı:** *öa.* 1. Başka, başka türlü; farklı. *Ayrı bir dünyası var.* 2. Ayrı yerde kalan. *Ayrı tarihlerde gerçekleşen olaylar.*

∩[çok | ne kadar] **Çok ayrı** olaylar bunlar. *Ne kadar ayrı düşünceleri var.*

∩[dünya | şey | dil | yer | oda] İkisinin de **ayrı dünyası** var. *Bunlar ayrı şeyler. Ayrı dili konuşuyorlar.*

—[-1 ... | iki | -dan ...] **Yazılışı ayrı sözcük** bunlar. *Roman ve öykü iki ayrı türdür. Orta oyunu tiyatrodan ayrı bir sanat alanıdır.*

★**akıllı**: öa. Düşünceleri, olayları hızlı ve kolay anlayabilen, akli başında. *Esmâ akıllı bir kızdı. Akıllı bir insandı.*

∩[ne | çok | en | çok daha | öyle] Nesrin, **ne akıllı** bir kadındı. **Çok akıllı** bir öğrenci. **En akıllı** çocuklar buradaydı. *Mustafa, Ahmet'ten çok daha akıllı bir gençti.*

∩[adam | kadın | çocuk | insan] Ali Bey, **akıllı** bir adamdı. *Sarışın ve akıllı bir kadın. Akıllı bir çocuğa benziyor. Sen akıllı bir insansın.*

★**aptal**: öa. 1. Yavaş öğrenebilen veya anlayabilen, akıllı olmayan. **Aptal** adam, *yine geldi.* 2. Hiç veya yeteri kadar düşünülmeden yapılan. *Bu aptal televizyon programını seyretmem.* 3. Varlığı rahatsız edici olan. *Bu aptal yasalar artık değiştirilmeli.*

∩[çok daha | çok] **Karşımdaki çok daha aptal** biriydi. **Çok aptal** insanlardı.

∩[kız | biri] *O zaman aptal bir kızdı. Aptal biri gibi görünüyor.*

★**artçı**: öa. Arkadan gelen, sonra olan. **Artçı** depremler yaşandı. **Artçı** bir savaş bekleniyor.

∩[sarsıntı | deprem | şok] *Deprem sonrası artçı sarsıntılar bekleniyor. Artçı depremler yaşandı. Artçı şoklar yaşanmaya devam ediyor.*

★**adaletli**: öa. Adalete uygun, eşitlikçi. *Bu sistemi adaletli bir şekilde düzeltti.*

∩[daha | en | çok | pek] **Daha adaletli** bir yargılama yapıldı. *Yaptığı en adaletli işti. Çok adaletli bir paylaşım oldu.*

∩[şekil | dağılım | düzen | biçim] **Adaletli** bir şekilde hazırladı. **Adaletli** bir dağılım değil. **Adaletli** bir biçim verdi.

★**ağır**: öa. 1. Sıkıntı veren, bunaltan. *Odadaki ağır hava dağılmadı.* 2. Zor kaldırılan ya da zorlukla hareket ettirilen, hafif karşıtı. *Bu ağır eşyaları bir kişi taşıyamaz.* 3. Güçlü, etkili. *Depodaki ağır toplar orduya verildi.* 4. Yavaş. **Ağır** adımlarla ilerledi. 5. Yoğun. *İçerideki ağır koku gitmiyordu.* 6. mec. Değeri çok olan, gösterişli. *Sahne ağır dekorlarla süslenmişti.* 7. mec. Yapılması zor, güç olan. **Ağır** bir işte çalışıyordu. 8. mec. Nicelik olarak fazla. **Ağır** borçları vardı.

9. mec. Önemli. *Ağır sorumluluklar almıştı.* 10. mec. Dokunaklı, incitici olan. *Arkadaşına ağır sözler sarf etti.*

11. mec. Ciddi. *Karşıma ağır bakışlı biri oturdu.* 12. Şiddeti azaltılmış, kısılmış. *Yemek, ağır ateşte pişti.* 13. Sindirimi güç olan (yiyecek). *Bu ağır yemekten yememelisin.* 14. İyileşmesi zor olan (hastalık, yara). *Geçirdiği ağır hastalık onu güçsüzleştirdi.* 15. Etkili işlevlere sahip (silah). *Ağır silahlara sahip.* 16. Anlaşılması güç olan (dil, aksan). *Ağır dili olan bir yazar.* 17. huk. Beş yıldan fazla süren (ceza). *Bu suçtan çok ağır bir ceza aldı.*

∩[en | daha | çok | biraz | epey] *En ağır masa buydu. Daha ağır bir süreç geçti. Çok ağır işler yaptı. Biraz ağır hareketler yaptı.*

∩[koku | ceza | ses | söz] *İçerideki ağır koku dağıldı. Soyguncular ağır cezalar aldı. Ağır bir sesle konuştu. Ağır sözler sarf etti.*

★ **ağırbaşlı:** öa. 1. Davranışları ölçülü olan, olgun, ciddi. *Ağırbaşlı adam masaya oturdu.*

∩[en | daha | oldukça | çok] *En ağırbaşlı adam karşımda duruyor. Daha ağırbaşlı bir davranış bu. Oldukça ağırbaşlı bir insandı. Çok ağırbaşlı görünüşü vardı.*

∩[adam | insan | kadın | kız] *Ağırbaşlı bir adam bize doğru geldi. Babam, ağırbaşlı insandı. Bu ağırbaşlı kadın gülümsedi.*

★ **analitik:** öa. Çözümlemeli. *Analitik düşünceye sahip biri. Bu konudaki analitik ortam yeterli değil.*

∩[düşünce | bütçe | ortam | inceleme] *Analitik düşünce gelişti. Analitik bütçe hazırlandı.*

★ **alafranga:** öa. 1. Avrupa kültürüne özgü olan, Batılı. *Odadan alafranga müzik geliyor.* 2. Avrupa uygarlığını benimsemiş kimse. *Alafranga bir adamdı.*

∩[en | çok | gayet | yarı] *En alafranga semtte yaşıyor. Çok alafranga bir edebiyatçı bu. Gayet alafranga bir odada karşıladı bizi. Yarı alafranga bir insandı.*

∩[müzik | tuvalet | terbiye] *Alafranga müzikleri sever. Evde bir de alafranga tuvalet var. Alafranga terbiye almıştı.*

akşamki: öa. Akşam olan, akşam yapılan. *Akşamki programı iptal ettik. Akşamki filmi beraber izledik.*

∩[program | film | hal | konuşma] *Akşamki program çok güzeldi. Akşamki film oldukça hüzünlüydü. Akşamki hali iyi değildi.*

→[her | dün | yarın] *Her akşamki konuşmayı tekrarladı. Dün akşamki eğilence güzel geçti.*

Yarın akşamki yemeğe beraber gidelim.

astronomik: öa. 1. Çok fazla, aşırı. *Ev fiyatları astronomik rakamlara ulaştı.* 2. Gök bilimsel. *Plüton'un Güneşten uzaklığı 50 astronomik birim.*

∩[çok] **Çok astronomik** bir maaş alıyor.

∩[rakam | fiyat | birim | ücret] *Futbolcular, astronomik rakamlara transfer oluyor. Astronomik bir fiyata yat aldı. Güneş ile Dünya arasındaki uzaklık astronomik birim olarak hesaplanır. Bu iş için astronomik ücret istedi.*

acımasız: öa. Acıması olmayan, merhametten yoksun. *Acımasız adam, çok sıkıntı yaşattı. Bu acımasız eleştirileri kabul edemem.*

∩[en | böyle | ne] *Son yılların en acımasız katili yakalandı. Şimdiye kadar böyle acımasız eleştiri yapılmadı. Ne acımasız adam.*

∩[eleştiri | bakış | adam | savaş] *Acımasız eleştirilerini sürdürdü. Adamın acımasız bakışlarını unutamıyorum. Acımasız bir adamdı.*

antidemokratik: öa. Demokrasiye aykırı. *Bu antidemokratik uygulamalar artık değiştirilmeli. Antidemokratik yaklaşımlar bırakılmalıdır.*

∩[en | bu kadar] *En antidemokratik unsurlardan biri bu. Bu kadar antidemokratik bir model olabilir mi?*

∩[uygulama | müdahale | madde | tavrı] *Bu antidemokratik uygulama herkesi rahatsız ediyor. Antidemokratik müdahalelere karşı çıkmalıyız. Yasalardaki antidemokratik maddeler değiştirilmeli.*

anlamsız: öa. 1. Herhangi bir işlevi olmayan, gereksiz. *Bu anlamsız tartışmayı artık bitirin.* 2. Herhangi bir düşünce ifade etmeyen, anlamı olmayan. *Arkadaşlarına anlamsız sözler söyledi.*

∩[en | oldukça | öyle | çok | son derece | pek | bu denli] *En anlamsız sözleri söyledi. Oldukça anlamsız bir konuşma yaptı. Öyle anlamsız bakışları vardı ki, hiçbir şey anlamadım. Çok anlamsız bir tavırdı bu.*

∩[şey | şiiir | söz | tartışma | soru] *Bu anlamsız bir şeydi. Bu anlamsız şiiiri anlamadım. Bu anlamsız sözleri duymak istemiyorum.*

ait: öa. İlgilendiren, ilişkin. *Bana ait bir şey olduğunu sanmıyorum. Sana ait hatıralara hep değer verdim.*

∩[şey | hatıra | hikaye | bilgi | eşya] *Sana ait şeylerle ilgilenmiyorum. Buralara ait*

hatıralar çok güzeldi. Geçmiş zamanlara ait hikayeleri anlatır.

~[-e ...] *Bu kitaplara ait bilgiler gayet açık. Ona ait eşyaları ayırdım.*

aynalı: *öa. 1. Aynası olan. Odada aynalı bir dolap vardı.*

~[dolap | oda | sandık | masa | gözlük] *Aynalı dolabı açtı. Aynalı odaya beraber girdiler. Yaşlı kadın eşyalarını aynalı bir sandıkta saklıyordu.*

→[üç | dizi dizi | siyah] *Üç aynalı bir odaya girdiler. Dizi dizi aynalı dolaplara baktı. Siyah aynaya uzun uzun baktı.*

aklı başında: *öa. dey. Doğru, mantıklı olan. Ahmet, akli başında bir adamdır. Konuşan akli başında birine benziyordu.*

~[en | çok | daha | son derece] *Ön sıralarda en akli başında öğrenciler oturur. Çok akli başında bir davranış sergiledi. Daha akli başında bir adamdı.*

~[adam | insan | kadın | biri | kişi] *Akli başında bir adam, her zaman yardımcı olur. Akli başında insanlar mantıklı davranır. Bu akli başında kadının sakın bir tavrı vardı.*

aydınlık: *öa. 1. Işık alan. Odanın iki aydınlık penceresinden ışık geliyor. 2. Kötü olmayan, saf, temiz. Çocuğun aydınlık yüzünü gördüm.*

~[çok | hafif | yarı | az | en] *Çok aydınlık bir odası vardı. Hafif aydınlık bir yerde kalıyor. Yarı aydınlık bir vagona yolculuk ettik.*

~[gece | gün | yüz | ses | su] *Bu aydınlık gecede beraberdiler. Aydınlık bir gündü. Çocuğun aydınlık yüzü karıştı.*

acılı: *öa. 1. mec. Kederli, hüznü. Onun acılı günlerinde hep yanındaydım. 2. Acı bir tadı olan. Acılı yemeklerden uzak durmalısınız.*

~[çok | en | bol | korkunç | böyle | iyice | o kadar] *Çok acılı süreçlerden geçti. En acılı zamanını atlattı. Korkunç acılı günler yaşadı.*

~[ses | gün | hal | bakış | dönem] *Acılı bir ses duydu. Acılı günler artık bitti. Yüzünde acılı bir bakış vardı.*

açık saçık: *öa. Cinsel çağrışım uyandıran, utandırıcı (söz, anlatım). Açık saçık fıkralar anlattı. Her konuşmasında açık saçık şeyler vardı.*

~[öyle | çok | en | böyle] *Öyle açık saçık sözler söyledi ki herkes utandı. Çok açık saçık görüntüler vardı. En açık saçık sahne geçti.*

~[fıkra | şey | resim | hikaye | film] *Açık saçık çok sayıda fıkra bilir. Açık saçık şeyleri göz*

önünden kaldırdı. **Açık saçık resimler** satıyordu.

akademik: öa. 1. Bilimsel niteliği olan. *Üniversiteler akademik çalışmalar yapan kurumlardır.* 2. Okul ya da üniversitelerle ilgili olan. *Akademik kariyerine Mersin Üniversitesi'nde başladı.*

↪[böyle] **Böyle akademik** bir soruyu kimse beklemedi.

↪[çalışma | kariyer | unvan | eleştirmen] **Akademik çalışmaları** çok ünlüydü. *Yazarın akademik kariyeri de vardı. Doktora çalışması ile akademik unvan kazandı.*

asil: öa. Soylu. *Asil bir aileden geliyormuş. Kadının asil bir soyu varmış.*

↪[en | daha] **En asil** ailelerin kaldığı konaktı. *Daha asil bir kız ile tanıştı.*

↪[kan | aile | soy | at | adam] *Damarlarındaki asil kandan! Asil bir aileden geliyor. Asil soyuna uygun davranmalısın.*

abuk sabuk: öa. Akla, mantığa uygun olmayan, düşünülmeden söylenen (söz, durum). *Aklınızdan abuk sabuk çok şey geçiyor. Seyircilerin karşısında abuk sabuk hareketler yapt.*

↪[böyle | ne kadar | daha] **Böyle abuk sabuk** sözlerle inanma. *Ne kadar abuk sabuk işler*

yapıyor. *Bundan daha abuk sabuk bir toplantı olamaz.*

↪[şey | söz | hareket | iş | konu] **Abuk sabuk şeylerle** uğraşma. *Bu abuk sabuk sözleri sen mi söyledin?, Sahnedeki abuk sabuk hareketler yapıyordu.*

altın sarısı: öa. **Altın** renginde olan. *Odada altın sarısı eşyalar da vardı. Kız, altın sarısı saçlarını taradı.*

↪[renk | saç | kum | yaprak] **Altın sarısı renginde** bir elbise aldı. *Kadının altın sarısı saçları vardı. Altın sarısı kumlara uzandı. Sonbaharda altın sarısı yapraklar ağaçlardan dökülür.*

aptalca: öa. **Aptal** niteliğinde, biraz **aptal**. *Aptalca şeylerle uğraşiyor. Aptalca sorularla vakit geçirdi.*

↪[böyle | ne | çok | daha | öyle | bu kadar] **Böyle aptalca** işlerle bizi oyaladı. *Ne aptalca sözler söyledi. Çok aptalca sorular sordu.*

↪[şey | soru | söz | iş] **Aptalca şeyleri** bırak artık! *Aptalca sorularını sormayı sürdürdü. Toplantıdaki aptalca sözleri herkesi kızdırdı. Aptalca işlerle oyalandı.*

alakasız: öa. Herhangi bir durumla veya konu ile ilgisiz. *Konuştuğumuz yerle alakasız bir yerde buluştuk. Bana, alakasız şeyler gösteriyordu.*

∩[en | çok | tamamıyla | son derece] **En alakasız şeyleri bulur. Çok alakasız bir soru. Tamamıyla alakasız konu bunlar.**

∩[şey | konu | saat | kişi] **Alakasız şeyleri artık bırak, Alakasız konulardan bahsetti. Sözleştiğimizle alakasız bir saatte geldi.**

~[(i)le ...] **Konuyla alakasız sorular sordu. Benimle alakalı bir konu değil.**

aldatıcı: öa. Gerçek olmayan, yanıltıcı. **Bizi, aldatıcı reklamlar yanılttı. Satıcı, aldatıcı sözlerle hahları satmaya çalışıyordu.**

∩[nasıl | böyle] **Nasıl aldatıcı bir açıklama yaptı. Böyle aldatıcı görüntülere inanmamak gerek.**

∩[reklam | söz | görünüm | görüntü] **Aldatıcı reklamlar yasaklanmalı. Kadına aldatıcı sözler söyledi. Makinenin aldatıcı görünümüne kandı.**

asabi: öa. **1. Sinirli. Asabi biri gibi görünüyor. 2. Sinirsel. Asabi bir gerginlik yaşadı.**

∩[biraz | çok | böyle | öyle | nispeten] **Biraz asabi bir davranışta bulundu. Çok asabi bir adamdı. Böyle asabi tavırları bırakmalısın.**

∩[adam | biri | yapı | hareket | hal] **Babam asabi bir adamdı. Davranışlarıyla asabi birine benziyor. Asabi bir yapısı vardı.**

akıllıca: öa. Mantıklı, doğru, uygun. **Faturalarını zamanında yatırman akıllıca bir işti. Sahnede akıllıca hareketler yaptı.**

∩[en | çok | daha | pek | bu kadar | oldukça | ne kadar | çok daha] **En akıllıca plan önümüzde. Hükümet, çok akıllıca politika izlemedi. Daha akıllıca kararlar almak gerek. Ondan bu kadar akıllıca davranış beklemiyorduk.**

∩[iş | şey | davranış | yol | hareket] **Akıllıca işler yapıyor. Çocuklar, okulda akıllıca şeyler yapıyor. Yaptığı akıllıca bir davranış değildi.**

ahenkli: öa. Uyumlu, düzenli. **Ahenkli bir sesi vardı. Ahenkli adımlarla yürüdü.**

∩[pek | ne kadar | öyle] **Pek ahenkli hareketler yapmaz. Ne kadar ahenkli bir şiir okudu. Öyle ahenkli sözler söylemeyi sever.**

∩[ses | hareket | adım | şekil | şiir] **Ahenkli sesler çıkarıyor. Sahnede ahenkli hareketler yaptı. Ahenkli adımlarla ilerliyor.**

anlamlı: öa. **1. mec. Sahip olduğundan farklı anlamlar içeren, düşündürücü. Mustafa'nın anlamlı bakışları ile karşılaştım. 2. Anlamı olan. Bu anlamlı sözleri dikkatle dinledi.**

∩[çok | en | daha | çok daha | ne | son derece | çok zengin |

çok derin] *Yüz, çok anlamlı bir sözcüktür. En anlamlı sözleri hep o söylerdi. Daha anlamlı bir bölüm izlemedik. Çok daha anlamlı bir cümle söyledi.*

∩[ses | hareket | adım | şekil | şiiir] *Anlamlı bir sesle konuştu. Oyunda anlamlı hareketler yapıyor. Bana karşı anlamlı adımlar attı.*

ağlamaklı: *öa. Üzüntülü, ağlamaya yakın. Ağlamaklı bir sesle sordu. Yanıma geldiğinde ağlamaklı bir yüzü vardı.*

∩[çok] *Çok ağlamaklı bir sahne izledik.*

∩[ses | yüz | hal | çocuk | ifade] *Ağlamaklı sesle bir türkü söyledi. Ağlamaklı yüzünü gizlemeye çalıştı. Ağlamaklı bir hâli vardı.*

ayrıntılı: *öa. Bir şeyin her parçasını ya da konusunu içeren, detaylı. Bu konuda ayrıntılı bilgi vereceğim. Ayrıntılı raporları inceledim.*

∩[daha | oldukça | en | çok daha | öyle | pek çok | çok] *Müdür, daha ayrıntılı bilgi istiyor. Oldukça ayrıntılı incelemeler yaptı. En ayrıntılı raporu sundu.*

∩[bilgi | biçim | şekil | çalışma | rapor] *Konu hakkında ayrıntılı bilgiler verdi. Ayrıntılı biçimde inceleme yapacağız. Bu raporun ayrıntılı şekline bak.*

aktif: *öa. 1. Etkin, canlı ve hareketli olan. Öğretmen, sınıfta aktif dinleme yaptırdı. 2. Varlığını, bulunduğu her alanda belli eden, etkili. Hükümet aktif bir politika izledi. 3. Çalışan, çalışmasını sürdüren. Aktif bir görev yürütüyor.*

∩[kadar | daha | en | çok | bu derece] *Sınıfta, öğretmenin öğrenci kadar aktif rolü yoktur. Şu an daha aktif bir görev yapmaktayım. Sahnede en aktif oyuncuydu.*

∩[rol | politika | hal | unsur] *Oyundaki aktif rolü bitti. Aktif poliükalara ihtiyaç var. Makineler aktif halde duruyor.*

anlayışlı: *öa. Hoşgörülü olan. Anlayışlı bir kadındı. Anlayışlı insanlara ihtiyaç var.*

∩[en | son derece | müthiş | çok | böyle] *En anlayışlı öğretmen, okuldan ayrıldı. Son derece anlayışlı bir dostum var. Müthiş anlayışlı bir ești.*

∩[kadın | adam | insan | çocuk | ifade] *Anlayışlı bir kadın gibi duruyor. Anlayışlı iki adam konuşuyor. Anlayışlı her insan gibi beni dinledi.*

→[Çok ince] *Çok ince anlayışlı bir arkadaşım var.*

alımlı: *öa. Güzel duygular hissettiren, çekici. İstanbul sokaklarında alımlı kadınlar*

dolaşır. Gizem kadar **alımlı** bir kız yoktur.

∩[en | çok | daha | gayet | hayli] **En alımlı** kadın karşımda duruyordu. **Çok alımlı** biriydi. **Daha alımlı** bir bayan konuştu.

∩[kadın | kız | bayan | biri | görünüm] Neşe, **alımlı** bir kadındı. Sokakta **alımlı** bir kızla karşılaştım. Masada **alımlı** bayanlarla konuşuyordu.

asık: öa. 1. Üzgün bir ifadesi bulunan, somurtkan. Öğretmen **asık** bir suratla derse girdi. 2. Bir yere yukarıdan bağlı olan, **asılı**. Duvara **asık** lamba odayı aydınlatıyor.

∩[en] **En asık** yüzlü memurla tartıştı.

∩[surat | yüz | çehre] Kadın, **asık** bir suratla bize baktı. Adamın, **asık** yüzü hiç gülmüyor. Yaşlı kadının **asık** bir çehresi vardı.

~[-a ...] Odada tavana **asık** bir lamba vardı.

alaturka: öa. 1. Eski Türk geleneklerine uygun, Doğulu. Bazen **alaturka** şarkılar söylerdik. 2. Eski Türk geleneklerini veya Doğu kültürlü yaşam tarzını benimsemiş (kimse). Artık, **alaturka** politikacılar fazla oy alıyor.

∩[çok | en | yarı | ne | böyle] **Çok alaturka** bir şarkı dinliyordu. **En alaturka** müzikler çalınmaktaydı.

Yarı alaturka bir sesle oda yankılandı.

∩[musiki | şarkı | tuvalet | müzik | saz] İçeriden **alaturka** musikiler geliyordu. **Alaturka şarkıları** severim. Evde bir de **alaturka tuvalet** bulunuyor.

adi: öa. 1. Değersiz, sıradan veya kötü olan. **Adi** suçlar arttı. 2. mec. Aşağılık, **alçak**. Her kötülüğü yapan **adi** biri.

∩[en | çok | bu kadar | ne | öyle | daha] **En adi** ayakbabilir bile çok pahalydı. **Çok adi** bir adam. **Bu kadar adi** eşyaları nereden aldın?

∩[suç | herif | şey | şarkı | olay] **Adi suçlardan** cezalar almıştı. **Adi herifin** biriydi. Aldıkları **adi şeylerdi**.

ağaçlı: öa. **Ağacı** olan. Pencereden **ağaçlı** yola bakıyorum. **Ağaçlı** sokaklardan geçtim.

∩[sık | biraz daha | seyrek | bol] Bu köye, **sık ağaçlı** bir yoldan gidilir. **Biraz daha ağaçlı** bir caddede evler var. Karşımızda **seyrek ağaçlı** bir tepe var.

∩[yol | bahçe | sokak | cadde | yer] Bu **ağaçlı yolda** yalnız yürüdüm. Evin önünde **ağaçlı** bir bahçe vardı. **Ağaçlı sokaklarda** çocuklar oynuyor.

→[iki yanı | incir | yüksek | bodur] **İki yanı ağaçlı** bir yoldan geçti. **İncir ağaçlı** bir bahçesi var.

Kartallar, yüksek ağaçlı ormanlarda yaşar.

atlı: *ö.a. 1. Atı olan. Köyün içinden atlı bir adam geçti. Eskiden atlı arabalarla yolculuk yapılırdı. 2. ask. Binek atı kullanan (asker). Törende atlı askerler geçiş yaptı. Törende atlı erler nöbet tutuyordu.*

~[araba | fayton | asker | adam | haberci] *Eskiden, atlı araba ile yolculuk yapılırdı. Sahilde, atlı faytonlar var. Atlı askerler geçit yapıyor. Atlı adamlarla karşılaştık.*

›[iki | beyaz] *Bazı yerlerde nostaljik, iki atlı arabalarla geziler yapılıyor. Beyaz atlı bir adam yanımıza geldi.*

aceleci: *ö.a. Hızlı davranan, telaşlı, sabırsız. Aceleci tavırları vardı. Aceleci hali herkesi şaşırttı.*

~[çok | pek] *Çok aceleci adımlarla yürüdü. Pek aceleci davranışları vardı.*

~[adım | tavır | hal | davranış | insan] *Aceleci adımlarla bize yaklaştı. Kadının acelesi tavrı dikkat çekti. Genç adamın aceleci bir hali vardı.*

acı: *ö.a. 1. mec. Kırıcı, üzücü. Acı gerçekleri gördü. 2. Tadı bu nitelikte olan. Acı biberleri yıkadı. 3. mec. Keskin, şiddetli, hoş gitmeyen. Sokaklara acı bir mazot kokusu yayıldı. 4. Çarpıcı, göz alıcı (renk). Üzerinde acı yeşil bir kazak vardı.*

~[çok | pek | oldukça | en] *Yüzünde çok acı bir gülümseme vardı. Pek acı tecrübeler yaşadı. Oldukça acı bir gün geçirdi.*

~[gerçek | gülümseme | hayal | tecrübe] *Acı gerçeği sonunda fark etti. Yüzündeki acı gülümseme kayboldu. Acı bir hayale daldı.*

alçakça: *ö.a. Ahlsız davranışlarda bulunan, oldukça alçak. Teröristler alçakça bir saldırı düzenledi. Alçakça hareketleri cezalandırıldı.*

~[en | çok] *En alçakça şeyi yaptı. Çok alçakça bir cinayet bu.*

~[saldırı | hareket | düşünce | teşebbüs] *Polis, alçakça saldırıyı önledi. Bu alçakça hareketi mahalleli protesto etti. Katil alçakça düşünceleri gerçekleştiremedi.*

antik: *ö.a. Eski çağ uygarlıkları ile ilgili olan (Özellikle eski Yunan ve Roma ile ilgili). Antik kentin girişinde turistler fotoğraf çekti. Lidya ülkesinin başkenti Serdes, antik çağda burada kurulmuş.*

~[çok] *Bu, çok antik bir düşünce.*

~[kent | çağ | tiyatro | dünya | yazar] *Ay, antik kentin mermerlerini aydınlatıyor. Şiir, antik çağlardan beri var olan bir sanattır. Efes'in antik tiyatrosunda bazen konserler verilir.*

aydınlatıcı: *ö.a. 1. Bir şeyi bilinir hale getiren, açıklayıcı. Bu*

konuda aydınlatıcı bilgi vermedi. 2. Parlaklık verici. Fener, mum gibi aydınlatıcı malzemeler tükendi.

~[çok | en | çok daha | olabildiğince | son derece] **Çok aydınlatıcı bir kitap. En aydınlatıcı bilgileri o verdi. Çok daha aydınlatıcı sonuçlara ulaştı.**

~[bilgi | yazı | açıklama | kitap | araştırma] *Bu kitap, İstanbul tarihi hakkında aydınlatıcı bilgiler veriyor. Gazetede aydınlatıcı yazılar yazıyor. Bu konuda aydınlatıcı bir açıklama yaptı.*

~[-i ...] *Bakan, halkı aydınlatıcı bir açıklama yaptı. Bu konudaki soruya, bizleri aydınlatıcı bir yanıt veremedi.*

... **alakalı:** *öa.* Herhangi bir şeyle ilgisi bulunan. *Bunlar benimle alakalı bir şey değil. Ekonomiyle alakalı bir konu bu.*

~[çok] *Bu konularla çok alakalı biri.*

~[şey | konu | haber | şikayet | olay] *Bu olaylarla alakalı bir şey değil. Bu olayla alakalı konuları konuştu. Saldırıyla alakalı bir haber izledi.*

→[(i)le ...] *Bizimle alakalı bir tartışma yaşanmadı. Olayla alakalı soruşturma sürüyor.*

asılı: *öa.* Bir yere yukarıdan bağlı, asılmış olan. *Dedesinin duvara asılı bir resmi vardı. Karşısındaki asılı aynaya baktı.*

~[resim | ayna | çanta | çamaşır] *Odadaki asılı tek resmi gördün mü? Banyodaki asılı aynanın karşında kendine baktı. Kolunda asılı bir çantayla dolaşıyordu.*

~[-e ... | (i)le ...] *Bahçede iplere asılı çamaşırılar vardı. Omzuna asılı çantasını açtı. Duvarda ipe asılı bir resim vardı.*

akılsız: *öa.* Gerçekleri görüp ona göre davranamayan, anlayışı az. *İnatçı ve akılsız bir adamdı. Akılsız kadınlar her söylenene inanıyor.*

~[bu kadar | ne | çok | ne kadar] *Bu kadar akılsız insanlarla konuşulmaz. Ne akılsız adamsın sen. Çok akılsız bir oğlu vardı.*

~[baş | adam | oğul | kadın] *Ne akılsız başım varmış. Akılsız adam, her zaman aynı hatayı yapıyor. Adamın bir akılsız oğlu varmış.*

anıt: *öa.* Anıta benzeyen, sembol niteliğinde olan, görkemli. *[Anadolu'nun en büyük anıt yapıları karşımızdaydı.] [Kazi ekibi iki yüz kiloluk anıt bir kapı buldu.].*

~[yapı | kapı | mezar | kent | ağaç] *Bu anıt yapı çok görkemli. Antik şehri simgeleyen anıt bir kapı var. Kral için anıt bir mezar yapılmış.*

acemi: *öa. 1.* İşinde, mesleğinde yeni olan, toy. *Öncelikle acemi erler eğitimden geçti. 2.* Bir şeye, bir yere yabancı olan. *Acemi*

adam, buraları bilmiyordu. **3.** Bir işi tam olarak bilmeyen veya yapamayan. *Acemi köylüler işlerini geç bitirebildi.*

∩[ne | çok | hayli | oldukça] *Ne acemi insanlarla çalıştım. Çok acemi işçiler var. Hayli acemi öykülerdi. Oldukça acemi bir adamdı.*

∩[nefer | er | dalgıç | berber | araştırmacı] *Ordudaki acemi neferler eğitildi. Acemi erleri diğer tarafa aldılar. Acemi dalgıçlarla beraber denize daldılar.*

Avrupalı: *öa.* Avrupa'da yaşayan, bulunan veya Avrupa ile ilgili olan. *Bazı yazarlar, Avrupalı yazarları örnek almaya başladı. Osmanlı Devleti, son zamanlarda Avrupalı devletlerle ilişki kurmaya başlamıştı.*

∩[devlet | kadın | yazar | politikacı | şair] *Avrupalı devletler kendi aralarında anlaşta. Avrupalı kadımlar giyimlerine daha çok önem veriyor. Avrupalı yazarlar daha çok kazanıyor.*

azimli: *öa.* **1.** Bir işteki engelleri yenme kararlılığında olan. *İnatçı ve azimli bir kişiliği vardı. 2.* Kararında, tutumunda direnen, kararlı. *Azimli bir çalışmanın sonunda başarıya ulaştı.*

∩[böyle | en | çok | daha] *Böyle azimli bir avukat mutlaka kazanır. En azimli pilot seçildi. Çok azimli bir çalışma başarıyı getirdi.*

∩[çalışma | insan | kişilik | kişi | adam] *Azimli bir çalışmaya başlamamız gerek. Azimli insanlar amaçlarına ulaşır. Azimli bir kişiliği var.*

alaca: *öa.* Karışık renkte olan, yarı aydınlık. *Alaca karanlık her yanı sardı. Asker, alaca aydınlıkta bir ses duydu.*

∩[karanlık | aydınlık | gölge | renk | ışık] *Alaca karanlıkta dışarı çıktı. Sabahın alaca aydınlığında yola çıktı. Duvarda alaca bir gölge gördü.*

asimetrik: *öa.* Yapısal veya fiziksel açıdan uyumsuz olan. *Avrupa da asimetrik savaşın cephelerinden biri oldu. Bu yaz asimetrik kesimler yaygın. 2. ask. Güçsüz olan askeri birliklerin daha güçlü olan askeri birliklere karşı yürüttüğü savaş. İki ordu arasında asimetrik savaş başladı.*

∩[daha | daha az | böyle] *Daha asimetrik uygulamalar vardı. Daha az asimetrik bir etki yaptı. Böyle asimetrik savaşlar hep vardı.*

∩[savaş | kesim | ilişki | göğüs | bilgi] *Asimetrik bir savaş yaşandı. Etekte asimetrik bir kesim vardı. Yasaklar asimetrik ilişkileri arttırmaktadır.*

ataerkil: *öa.* Ailede çocukların baba soyundan geldiğine inanan (topluluk). *Ataerkil toplumlar sayıca fazladır. Bu toplum ataerkil bir yapıya sahip.*

~[toplum | yapı | düzen | gelenek] **Ataerkil toplumlarda** erkekler egemendir. **Toplumun ataerkil yapısı** değişmeli. **Bu ataerkil düzen** oldukça yaygın.

aykırı: öa. 1. Alışılmışı uygun olmayan, karşıt, ters, farklı. **Aykırı düşüncelere** sahip bir insandı.

~[ne | en | tamamıyla | bu kadar] **Ne aykırı** bir dil kullandı. **En aykırı düşünceleri** savunur. **Öncekilerden tamamıyla aykırı işleri** yaptı.

~[şey | düşünce | davranış | uygulama] **Aykırı şeylerle** uğraşır. **Aykırı düşünceleri** dikkatle dinledi. **Aykırı davranışları** vardı.

~[-e ... | -den ...] **Düşüncesine aykırı görüşlerden hoşlanmaz.** **Birbirinden aykırı uygulamalar** vardı.

arabalı: öa. 1. Arabası olan, araba taşıyan. **Arabalı vapur seferleri iptal edildi.** 2. Gezici, seyyar. **Arabalı kütüphaneler eskisi kadar yaygın değil.** 3. Araba ile yapılan. **Sınırdan arabalı geçişlere izin verilmiyor.**

~[vapur | biri | geçiş | sinema] **Arabalı vapurlar** ulaşımına büyük kolaylık sağlıyor. **Yanımıza arabalı biri** geldi. **Arabalı geçişler** bir süre durdu.

→[at | tek | cakalı] **At arabalı** birini gördü. **Tek arabalı** vapur

hareket etti. **Cakalı arabalı** gençler dolaşıyor.

Asyalı: öa. Asya'da yaşayan, bulunan veya Asya ile ilgili olan. **Lokantada Asyalı** kadınlar vardı. **Asyalı ülkelere** gitmek isterim.

~[kadın | ülke | rakip | devlet | film] **Film Asyalı bir kadının hayatını** anlatıyor. **Asyalı ülkeler** daha çok otomotiv üretmekte. **Şirket Asyalı rakiplerini** geride bıraktı.

askeri: öa. Orduda görev yapanlarla ilgili, askere özgü. **Askeri mahkemede** davası sürüyor. **Askeri savcının sözleri** anlaşıldı.

~[mahkeme | okul | savcı | darbe | yargıtay] **Askeri mahkeme başkanı** görevini bıraktı. **Askeri okul** sınavını kazandı. **Askeri savcı** bir konuşma yaptı.

asfalt: öa. Genellikle yol yapımında kullanılan, petrol ve çakıl karışımından yapılan (yol vb.). **Geniş, asfalt bir yol** var. **Asfalt cadde** güneşte parlıyordu.

~[yol | cadde] **Asfalt yol** arabalar için oldukça uygun. **Asfalt caddelerin** bakımı yapıldı.

avuç dolusu: öa. 1. Pek çok. **Buna avuç dolusu para** verdim. 2. Bir avucun alabildiği kadar. **Yüzüne avuç dolusu su** attı.

~[para | su | üzüm | altın | yaprak] **Kira için avuç dolusu para**

veriyorum. *Avuç dolusu su ile yüzünü yıkadı. Sepetten avuç dolusu üzüm aldı.*

→[bir ... | iki ...] *Bir avuç dolusu su ile elmayı yıkadı. İki avuç dolusu üzümü tabağına koydu.*

ahlaki: öa. Toplum içindeki yazılı olmayan kurallara uygun. Toplumlardaki *ahlaki* yargı çok önemlidir. *Ahlaki* değerler toplumu oldukça etkiler.

↷[değer | yargı | aç | boşluk] *Geleneksel toplumların ahlaki değerleri daha katıdır. Bireylerin ahlaki yargıları değişebilir. Bu davranış, ahlaki açıdan uygun değil.*

aşağılık: öa. Niteliksiz, adi. *Düşündüğüm gibi, aşağılık bir herifti. Tembel, aşağılık bir adamdı.*

↷[en | ne | daha | çok] *O, en aşağılık işleri yapardı. Ne aşağılık duygular hissetmiş. Onlar sandığımdan daha aşağılık adamlar.*

↷[şey | herif | duygu | adam | iş] *Bu aşağılık şeyleri kaldır! Aşağılık herifin biri. Aşağılık duygulara kapıldı.*

amatör: öa. 1. Bir işi zevk için yapan, hevesli. *Tiyatroya hevesli, amatör bir topluluk kurdu.* 2. Mesleğinde yeni olan. *Amatör bir dedektif cinayeti çözdü.* 3. Bir işi meslek veya alan uzmanı olmadan yapan. *Amatör filozoflar*

gibi konuştu. 4. Yeteneği olmayan, beceriksiz. *Amatör bir oyuncuysa bu tiyatrodan fazla çalışamaz.*

↷[çok | daha] *Çok amatör bir kemancı. Bundan daha amatör bir topluluk görmedik.*

↷[topluluk | tiyatro | heyecan | kemancı] *Amatör toplulukları izledik. Amatör bir tiyatro kurdu. Amatör bir heyecanla bu projeyi bitirdi.*

açık: öa. 1. Kapalı olmayan, açılmış. *Evin açık pencerelerini kapattı.* 2. Kolay anlaşılır. *Konuyu açık biçimde anlattı.* 3. Rengi koyu olmayan (renk). *Açık renk bir şapka takmıştı.* 4. Bulutsuz, berrak (gökyüzü). *Açık havaları daha çok severim.* 5. Farklı düşünceleri anlayışla karşılayan. *Açık fikirli bir kadındı.* 6. Gizliliği olmayan. *Açık sözlü, güvenilir bir adamdı.* 7. Kuralcı olmayan, serbest (toplum, grup vb.). *Açık toplumlar demokratik bir özellik taşıyor.* 8. Çalışır durumda olan. *Meydanda açık iki dükkân vardı.* 9. İçerisinde erotik sahneler olan (dizi, film, kitap vb.). *Birbirlerine açık fıkralar anlatıyorlar.* 10. mec. Temiz, pak. *Açık ellerini çocuğa uzattı.* 11. Uzak. *Açık denizlerden gelen bir denizciydi.* 12. Örtüsüz, çıplak. *Açık enseli bir adam uzaklaşıyordu.*

∩[bu kadar | en] **Bu kadar açık** fikirli bir adam bunları söylemez. Konuyu **en açık** biçimde anlattı.

∩[hava | pencere | kapı | yer] **Açık havalarda** tenis oynarım. Odanın **açık penceresini** kapattı. Çocuk **açık kapıdan** dışarı çıktı.

»[açık mavi | açık yeşil | açık sarı | açık pembe | açık gri | açık kahverengi] **Açık mavi** renkte eşofman aldı. Üzerinde **açık yeşil** bir kazak vardı. Küçük kızın **açık sarı** saçları vardı.

alacalı: öa. İki veya daha çok renkli olan. Üzerinde **alacalı** renkte bir elbise vardı. **2.** Anlaşılmaz. Şehrin **alacalı** bikkunluğu üzerine çökmüştü.

∩[renk | bant | hırka | köpek] **Alacalı** renkte bir ceketi vardı. Başına **alacalı** bir **bant** takmıştı. Rüzgar çıkınca **alacalı** bir **hırka** giydi.

→[sarı] **Caddelerde sarı alacalı** kediler koşuyordu.

akıcı: öa. **1.** Duraksamadan, kesintisiz. Öğretmen **akıcı** bir anlatımla konuyu anlattı. **2.** edb. Kolay anlaşılabilen, okunabilen. Öykülerini **akıcı** bir dille yazar.

∩[çok | öyle | daha | ne kadar] **Çok akıcı** bir dille yazılmış. **Öyle akıcı** bir anlatımı var ki herkes çok sevdi. **Daha akıcı** bir yeteneği var.

∩[zeka | anlatım | dil | üslup | yetenek] **Akıcı zekası** olan bir

gençti. Yazarın **akıcı** bir anlatımı var. Sunucu **akıcı** bir **dille** konuştu.

apak: öa. Bembeyaz. Saçları **apak** toz olmuştu. Önümüzde karlı, **apak** bir dağ vardı.

∩[toz | kemik | gök | dağ | diş] **Apak tozlar** her yanı sardı. Kasap **apak kemikleri** ayırdı. Kafasını kaldırıp **apak göğe** baktı.

... **ağızlı:** öa. Herhangi bir biçimde ağızı olan. Güzel **ağızlı** bir kız konuştu. Geniş **ağızlı** bir bıçak çıkardı.

∩[kadın | kız | bıçak | tarak] Küçük **ağızlı kız** karşıma oturdu. Büyük **ağızlı** bir kadın yemek yiyordu. **Keskin ağızlı** bıçakla ekmeği kesti.

→[geniş | keskin | kocaman | büyük] **Geniş ağızlı** tarakla saçlarını taradı. Cebinden **keskin ağızlı** bıçak çıkardı. **Kocaman ağızlı** adam bağırıyordu.

alçak: öa. **1.** Şiddeti, tonu az olan. **Alçak** sesle konuştu. **2.** Yerden uzaklığı az olan, yüksek olmayan yer veya konum. **Alçak** bir duvarın üstüne oturmuştu. **3.** mec. Bilerek kötü ve ahlaksızca davranan. **Alçak** düşman her yeri yikti.

∩[o kadar | en] **O kadar alçak** bir kadın olduğumu bilmiyordum, **En alçak** insanlar bile bunları yapmaz.

∩[ses | duvar | tavan | herif | iskemle] **Alçak sesle** bir şeyler

söyledi. Evin önünde **alçak** bir **duvar** vardı. **Alçak** bir **tavan** sarkmıştı.

atletik: öa. Vücudu sporla gelişmiş, biçimli olan. **Atletik** yapılı bir gençti. **2.** Atletizmle uğraşanları ilgilendiren. **Atletik** yeteneklerinin farkındaydı.

~[son derece | daha | müthiş] **Son derece atletik** bir yapıya sahip. **Daha atletik** görünümü vardı. **Müthiş atletik** yetenekleri olan biriydi.

~[yapı | vücut | yetenek | görünüm | erkek] **Atletik yapılı** biri konuştu. **Atletik vücutlu**, çekici biriydi. **Atletik yeteneği** olan, sporu seven bir gençti.

ayrı ayrı: öa. Birbirinden farklı olan, değişik. **Ayrı ayrı** yerlerde geziyorlar. Elinde **ayrı ayrı** renkte iki elbise vardı.

~[şey | yer | renk | masa] **Bu ayrı ayrı şeyleri** bırakmalısın. **Ayrı ayrı yerlerde** oturuyorlar. **Ayrı ayrı renkte** iki çiçek aldı.

alışkın: öa. Bir şeyin artık olağan olması, alışmış, **alışkan**. **Alışkın** elleriyle çalışmaya başladı. Yüzüne **alışkın** gözlerle baktı.

~[el | göz | tavır | hareket | adam] **Bu işe alışkın elleri** vardı. **Alışkın gözleri** ile bakıyordu. Garson, **alışkın hareketlerle** bardakları taşıdı.

~[-e ...] **Düşünmeye alışkın** arkadaşlar. **Kitaplara bakmaya alışkın** gözlerini kapattı.

ansiklopedik: öa. Genellikle birkaç ciltten oluşan, ayrıntılı kitaplarla ilgili olan. **Bu, çeşitli konularda ansiklopedik** bilgiler içeren bir kitap. Elinde **ansiklopedik** bir sözlük vardı.

~[bilgi | sözlük | eser | biyografi] **Bu konuda ansiklopedik bilgiler** verdi. **Ansiklopedik bir sözlük** okuyordu. Hazırladığı **ansiklopedik eseri** yayımladı.

arızalı: öa. **1.** Aksayan, işlemeyen, bozulmuş. **Arabanın arızalı** parçalarını değiştirdi. **2.** mec. Sorunlu (kişi, durum). **Sürekli mutsuz, arızalı bir kadın**. **3.** Eskimiş, engebeli. **Arabayla arızalı bir araziden geçtik**. **4.** mec. Yarım olan. **Adamın arızalı** ifadesinden dolayı söyledikleri anlaşılmadı.

~[hayli] **Hayli arızalı bir durumla** karışlaştık.

~[kuşak | gen | parça | durum | kadın] **Savaş arızalı kuşakların** yetişmesine neden oldu. **Bu yöntemle arızalı genler** saptanıyor. **Uçak, arızalı parçaları** nedeniyle kalkamadı.

... **adımlık:** öa. **1.** Yürürken iki ayak arasındaki mesafe kadar olan. **Sahil buraya birkaç adımlık** uzaklıkta bulunuyor. **2.** Kademe

kademe ilerleyen, aşamalı. Üç **adımlık** bir program uygulandı.

~[yer | yol | yokuş | aralık | alan] Orası birkaç **adımlık** yerdı. Onu, birkaç **adımlık** yol bile yoruyor. Yirmi **adımlık** yokuşu birlikte çıktılar.

~[birkaç | kaç | üç] **Birkaç adımlık** yoldan geldi. Orası **kaç adımlık** yerdı. **Altı adımlık** merdiveni turmandı.

asıklık suratlı: öa. Hoşnutsuzluğu, kızgınlığı yüzüne bakıldığında anlaşılın, öfkeli. Hiç gülmeyen, **asıklık suratlı** bir adamdı.

~[en] **En asıklık suratlı** insanlar bile oyunu izleyince güldü.

~[adam | insan | kadın | baba | genç] **Asıklık suratlı adam** konuşmaya başladı. Burada **asıklık suratlı** insanlar yoktu. Annesi **asıklık suratlı** bir kadındı.

amaçsız: öa. Herhangi bir hedefi olmayan. Tembel, **amaçsız** bir adam gibi görünüyor. Anlamadığımız **amaçsız** hareketler yaptı.

~[en | böyle] İzlediğimiz **en amaçsız** futbol oyunuydu. **Böyle amaçsız** bireyler hayatta başarılı olamaz.

~[şey | hareket | iş | gezinti | dolaşma] **Amaçsız şeyler** düşünmeye başladı. Yaptığı **amaçsız hareketlerini** anlayamadık. **Amaçsız işlerle** uzun süre uğraştı.

astımlı: öa. Nefes almayı zorlaştıran, bu addaki akciğer hastalığına yakalanmış olan. **Astımlı** hastalar da spor yapmalıdır. **Astımlı** çocuklarda sıklıkla burun tıkanıklığı olur.

~[hasta | çocuk | kişi | sporcu | hanım | hastalık] **Astımlı hastalar** bu bölümde tedavi olmaktadır. Düzenli spor, **astımlı çocukların** iyileşmelerine katkı sağlamaktadır. **Astımlı kişilerin** yanında sigara içilmemelidir.

aylıklı: öa. 1. Karşılığı maaşla ödenen. Sekiz haftalık **aylıklı** izin kullandı. **Aylıklı** bir kadroya girmeyi başardı. 2. Aylık alan (kimse), maaşlı. Kadın, çocuklarına **aylıklı** bakıcı tuttu. **Aylıklı** bir şoförü vardı.

~[izin | memur | doktor] **Aylıklı izin** kullandım. **Aylıklı memurların** görev yerleri değiştirildi. Bir gazete sahibinin **aylıklı doktoru** oldu.

abartılı: öa. Olduğundan fazla gösterilen. Habere **abartılı** biçimde sevindi. Adam, **abartılı** bir şekilde bağırdı.

~[biraz | çok | ne denli | son derece | daha da | pek] **Biraz abartılı** bir gösteri izledik. **Çok abartılı** makyaj yaptı. **Ne denli abartılı** şeyler söylediğini anladı.

~[şekil | biçim | duyarlılık | makyaj | hikaye] **Abartılı şekilde** sesler çıkardı. Annesi çocuğu **abartılı biçimde** cezalandırdı. Bu

konuya **abartılı** bir **duyarlılık** gösterdi.

akılcı: *öa. 1.* Düşünceye, anlama ve anlatma yeteneğine dayalı. *Toplumun temelini akılcı bir yaklaşım oluşturmalı. 2.* fel. Düşünceye, akla uygunluktan yana olan (kişi, durum). *Hiçbir zaman akılcı bir kadın olmadı.*

∩[daha | en] *Olayları daha akılcı bir yaklaşımla değerlendirmelisin. Parasını en akılcı alanda değerlendirdi.*

∩[yaklaşım | davranış | anlayış | dünya | yol] *Akılcı bir yaklaşım benimsedi. Akılcı davranışları olan bir çocuktuk. Akılcı bir anlayışa sahip değildi.*

aksi: *öa. 1.* İnatçı, huysuz. *Okulun müdürü aksi bir adamdı. 2.* Uygun olmayan. *Aksi bir tesadüf ile karşılaştık. 3.* Karşit veya olumsuz olan. *Yolun aksi yönünde yürüyordu.*

∩[pek | tamamen | ne | çok | en | tam] *Bu durumun pek aksi bir etkisi de olabilir. Ülkede tamamen aksi bir politika uygulanıyor. Ne aksi bir adamsın.*

∩[yön | istikamet | adam | taraf] *Aksi yönde ilerliyordu. Tabela, aksi istikameti gösteriyordu. Babam aksi bir adamdı.*

alkolsüz: *öa. 1.* İçerisinde alkol bulunmayan. *Burada alkolsüz içecekler tüketilmekte. 2.* Alkol

içilmeyen (yer). *Alkolsüz bir lokantada yemek yedi.*

∩[içecek | içki | bira | tonik] *Bazı alkolsüz içeceklerde kafein bulunmakta. Alkolsüz içiler satışa çıktı.*

ana: *öa. 1.* Temel, esas. *Arabayla ana yola çıktık.*

∩[çizgi | cadde | yol | araç] *Konunun ana çizgilerini anlattı. Ana caddeye saptık. Ana yolun sonuna geldik.*

aralıklı: *öa. 1.* Birbirine bitişik olmayan, aralarında boşluk bulunan. *İstanbul'da yarım aralıklı yağış olacak. 2.* Tümcede sözcükler, harfler veya satırlar arasında açıklık olan. *Ödevlerini kağıda aralıklı şekilde yazmamıştı.*

∩[çok sık] *Çok sık aralıklı bir yazıydı.*

∩[yağış | yağmur | ses | adım] *Bugün aralıklı yağış vardı. İzmir'de aralıklı yağmur oluştu. Telefonun aralıklı sesi duyuldu.*

→[geniş | kısa | eşit] *Adam, geniş aralıklı adımlarını hızlandırdı. Öyküsünü kısa aralıklarla yazdı. Gömleğinin eşit aralıklı düğmelerini ilikledi.*

Avrupai: *öa. 1.* Yalnızca Avrupa'da bulunan, Avrupalılar gibi olan, Avrupalılara benzeyen. *Bu site Avrupai tarzda hazırlandı. Avrupai bir kent görünümdeydi.*

∩[en | daha | tam bir | çok] **En Avrupai** yaşam biçimine sahip bir ailesi vardı. **Daha Avrupai** bir hayat yaşıyor. İstanbul'daki bu okulda **tam bir Avrupai** eğitim veriliyor.

∩[tarz | çözüm | kent | nitelik | adam] **Avrupai** bir tarzda eğitim görmüştü. Sorunlara **Avrupai çözümler** buldu. Ülkedeki **Avrupai kentlerde** yaşadı.

Arapça: öa. Orta Doğu'da ve Kuzey Afrika'nın büyük bölümünde yaşayan halkın dilinde yazılan veya söylenen. Şarkının **Arapça sözlerini** ezberlemişti. Kağıtta **Arapça yazılar** vardı.

∩[söz | kelime | sözcük | yazı | köken] **Konuşmasındaki Arapça sözleri** kimse anlamadı. Elindeki yazıda **Arapça kelimeler** de vardı. Öğretmen, **kitaptaki Arapça sözcüklerin** Türkçe karşılıklarını verdi.

aristokrat: öa. **1.** Soylu. Yazar, **1875** yılında **aristokrat** bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. **2.** Soyluların çıkarına olan. Başkan, **aristokrat faaliyetlere engel** oldu.

∩[böylesine | böyle] **Böylesine aristokrat** bir hayat yaşıyordu. **Böyle aristokrat** bir ailede büyüdü.

∩[aile | sınıf | geçmiş | köken] **Aristokrat** bir **ailenin** tek çocuğuydu. **17. asırda** kral,

aristokrat sınıfı zayıflattı. **Aristokrat geçmişi** ile övünürdü.

alfabetik: öa. Alfabe sırasına göre sıralanmış, abecesel. **Liste alfabetik** sıraya göre hazırlanmış. Kağıtlarda **alfabetik** yazılar bulunuyor.

∩[sıra | grup | sıralama | yazı] **Alfabetik sıraya** göre oluşturulmuş bir sözlük. Kitap **alfabetik gruplar** halinde yazılmış. **Alfabetik sıralamaya** göre hazırlanan listede ilk sırada yer aldı.

ateist: öa. Tanrının varlığına inanmayan. Sürekli bir şeyler okuyan, **ateist** bir insandı.

∩[arkadaş | insan | aile | lider | baba] **Çevresinde hep ateist arkadaşları** vardı. Birçok derneğe üye, **ateist** bir **insandı**. **Ateist** bir **ailede** büyüdü.

ayrıkçı: öa. Alışılanın dışında, başka olan. **Bu uyumsuz, ayrıkçı** kişiyi aramızdan çıkarmalıyız. Sanat dünyasının **ayrıkçı** seslerinden birine sahipti.

∩[en | çok] **Sevdiğimizizin en ayrıkçı taraflarını** bile önemsemeyiz. **Çok ayrıkçı** bir kişiliği vardı.

∩[kişi | ses | yer | insan | tarz] **Sınıfın ayrıkçı kişileri** arasındaydı. Herkesten farklı, **ayrıkçı** bir sesi vardı. **Düşünce tarzı** ile **ayrıkçı** bir **yeri** vardı.

anaç: öa. **1.** Şefkatli, anne gibi davranan. **Güzel, sevimli anaç** bir

kadın. **2.** Doğurgan. *Anaç bir tavuk etrafına dolanıyordu.* **3.** Verimli. *Köyünün anaç topraklarına sahipti.* **4.** Büyük, İri, kart. *Anaç çınarların altında insanlar...*

∩[en] *En anaç haliyle teselli etmeye çalıştı.*

∩[kadın | tavrı | tavuk | gülümseme] *Anaç bir kadın, çocuğa gülümsedi. Kadın, anaç bir tavrı takındı. Kümeste, anaç iki tavuk var.*

azametli: *öa.* Görkemli, heybetli. *Adamın azametli bir sesi var.* **2.** Gururlu. *Genç kadın, azametli bir tavrı odaya girdi.* **3.** Ulu, çok büyük. *Osmanlılar, azametli bir donanmaya sahipti.* **4.** Kuruntulu, huysuzluk yapan. *Kadının azametli bir kaynanası vardı.* **5.** Hayranlık verici, görkemli. *Şehirde, azametli saraylar yaptırılmıştı.*

∩[en | çok | o kadar | pek] *Konukları için en azametli salonlarda toplantı düzenledi. Bize çok azametli tavrılarını göstermedi. O kadar azametli bir kuvveti vardı ki kimse karşı koyamadı.*

∩[kubbe | tavrı | ses] *Camiinin azametli kubbesi görenleri etkiliyor. Azametli bir tavrı konuştusu. Aniden azametli bir ses duyular.*

alevli: *öa.* **1.** *mec.* Şiddetli, hararetli. *Fenerbahçe* -

Galatasaray maçı sonrası çıkan olaylarla, İstanbul alevli bir gece yaşadı. **2.** *Alevli olan, alevlenmiş. Sirkteki aslanlar alevli çemberlerden geçti.*

∩[gece | ok | ateş | gün] *Olaylar nedeniyle alevli bir gece yaşandı. Tiyatroda alevli ok atan askerler canlandırıldı. Yangında alevli ateşler oluştu.*

avuç avuç: *öa.* Bol bol, pek çok. *Çocuğunun eğitimi için avuç avuç para harcadı. Yerden avuç avuç toprak aldı.*

∩[para | toprak | altın | su] *Avuç avuç paraları uzun boylu bir adama verdi. Avuç avuç toprağı üst üste koydu. Avuç avuç altın biriktirdi.*

açgözlü: *öa.* *mec.* Para, yiyecek, içecek gibi şeyleri yeterli bulmayan. *Açgözlü bir adama benziyordu. Açgözlü yöneticiler, bunu da yeterli bulmadı.*

∩[böyle | bu kadar] *Böyle açgözlü müşteriler de vardı. Bu kadar açgözlü bir kadını memnun etmek zordu.*

∩[adam | iş adamı | sanayici | kadın] *Hiçbir şeyi yeterli bulmayan açgözlü bir adamdı. İhaleyi açgözlü bir iş adamı kazandı. Açgözlü sanayiciler büyük paralar kazandılar.*

anlamsal: *öa.* Bir sözün, bir davranışın veya bir durumun anlatmak istediğı şeyle ilgili olan, semantik. *Okuduğı şiirin*

anlamsal bütünlüğü yoktu. Yazıların anlamsal işlevleri önemlidir.

~[bütünlük | işlev | yapı | boyut] *Konuşmasında anlamsal bütünlük yoktu. Öykülerin anlamsal işlevlerini anlattı. Yazar romanların anlamsal yapılarından bahsetti.*

ağaçlıklılık: *öa. Ağacı çok olan (yer). Ağaçlıklılık, dar bir yoldan geçtik. Ev ağaçlıklılık bir yerdeydi.*

~[seyrek | sık] *Seyrek ağaçlıklılık yerlerde askerler vardı. Sık ağaçlıklılık bir bahçesi vardı.*

~[yol | yer | bahçe | alan | cadde] *Ağaçlıklılık yollardan geçtik. Hafta sonu ağaçlıklılık bir yere gittik. Yaşlı adamın ağaçlıklılık bir bahçesi vardı.*

→[iki tarafı | iki yanı] *İki tarafı ağaçlıklılık bir yolda yürüyordu. İki yanı ağaçlıklılık bir yoldan hızla geçtiler.*

adsız: *öa. 1. Tanınmayan, bilinmeyen. Her savaşta adsız kahramanlar vardır. 2. Adı olmayan, isimsiz. Denizin dibinde adsız bir balığın kafatası görünüyor.*

~[insan | nefer] *Bu kurumları, kimsenin bilmediği adsız insanlar kurdular. Adsız bir nefer savaşı kazanmamızı sağladı.*

asi: *öa. 1. Başkaldıracı, isyankâr. Ailesini dinlemeyen, asi bir kızdı. 2. mec. Nedeni olmadan sinirlenen, sinirli, hırçın. Asi bir dönemden geçiyor.*

~[en | böyle] *En asi sesiyle bağırdı. Böyle asi oğulla anlaşmak zordu.*

~[kız | çocuk | general | oğul] *Asi bir kıızı vardı. Söz dinlemeyen, asi çocuklarını okula gönderdi. Ayaklanmayı asi bir general başlattı.*

allı: *öa. Üzerinde kırmızı renk bulunan. Allı çiçeklerle odasını süsledi.*

~[tuma | gelin | çiçek | eşarp] *Nikah masasında allı bir gelin oturdu. Annem, allı çiçekleri çok sever.*

anonim: *öa. 1. Yazanı, yapanı, söyleyeni bilinmeyen. Yaşlı kadın, anonim bir öykü anlattı. 2. Adı ve kim olduğu bilinmeyen. İstanbul'da anonim insanların arasında yalnız dolaştı. 3. Çok ortaklı. Genç adamın bir anonim şirketi vardı.*

~[ortaklık | insan | öykü] *Onun, anonim ortaklığı sonunda bitti. Karşılaştığı anonim insanlarla konuşurdu.*

asma: *öa. Asılmış, asılı. Asma çardak altında oturduk. Üstünde asma bir kilit vardı.*

~[kilit | kat | çardak | köprü] *Asma kilidi açtı. Evin bir de asma katı vardı. Asma çardakta üç kişi oturuyor.*

anlı şanlı: *öa. Gösterişli, güzel ve ünlü olan. Mahir Bey, anlı şanlı*

*bir düğün yaptı. Televizyon programında **anlı şanlı** yazarlar bir araya geldi.*

∩[bu kadar] *Kral, **bu kadar anlı şanlı** bir şövalyeyi cezalandırmadı.*

∩[devir | düğün | şövalye | yazar] *Ülke **anlı şanlı devrini** yaşadı. Oğlu için **anlı şanlı** bir **düğün** yaptı. **Anlı şanlı** bir **şövalyenin** yanında çalışıyordu.*

avare: *öa. Çalıştığı veya yaptığı bir işi olmayan, başıboş. İşsiz, **avare** insanlar yol kenarında oturuyor. Bu **avare** adam kentte tek başına dolaşır.*

∩[insan | adam | çocuk | kız] ***Avare insanlar** ortalıkta dolaşır. Gazeteci, **avare** bir **adamla** konuşuyordu. Bu yurttan kimsesiz, **avare çocuklar** kalıyordu.*

acil: *öa. Hemen yapılması gereken. Belediye başkanı **acil** planı uyguladı. **Acil** durumlarda kullanmak için para ayırırdı.*

∩[en | çok] ***Çok acil** bir mesaj aldı. **En acil** sorunlarla karşılaştı.*

∩[plan | durum | ihtiyaç | yardım | iş] ***Acil planları** incelediler. **Acil durumlar** için bir çanta hazırladı. Birleşmiş Milletler, **acil yardımları** ulaştırdı.*

aleni: *öa. Herkesin fark edebileceği şekilde yapılan. **Aleni** biçimde hakaret etti. Gizli eşyaları **aleni** halde gösterdi.*

∩[en | o kadar] *Olayları **en aleni** şekilde anlattı. **O kadar aleni** hareketlerini herkes gördü.*

∩[biçim | hal | haksızlık | hâl | ihbar] *Olayları, **aleni biçimde** gördük. Yaşadıklarını **aleni halde** anlattı. Bu **aleni haksızlığa** kimse dikkat etmedi.*

antika: *öa. 1. Tarihsel bir döneme ait olan. **Antika** eşyaları sever. 2. mec. Genele ve alışılmışa aykırı, tuhaf. **Rahmi Bey**, elinde **antika** bir çiçek tutuyordu.*

∩[böyle | ne] ***Böyle antika** malları İstanbul'da bulmak kolay. **Ne antika** işlerle uğraşıyorsun.*

∩[eşya | araba | gümüş | koltuk | kutu] ***Antika eşya** koleksiyonu vardı. **Antika arabalara** ilgisi vardı. Yaşlı kadın **antika gümüşleri** sandığında saklıyordu.*

asri: *öa. Aynı çağda yaşayan veya bulunan, çağdaş. **Çocukları asri** hayata göre yetiştirdi.*

∩[mezarlık | hayat | otel] ***Asri mezarlıktaki** tören bitti. Genç kadının, **asri bir hayatı** vardı. **Asri otelde** düzenlemeler yapıldı.*

astrolojik: *öa. Yıldızlarla ve yıldızların insan hayatlarına etkisi ile ilgili olan. **İnsanların astrolojik** haritasını yorumluyor. **Astrolojik** danışmanlık konusunda özel eğitim aldı.*

∩[harita | danışmanlık | sır | yorum | analiz] ***Gazetede***

burçların astrolojik haritaları yayımlanıyor. Ünlü sanatçıların astrolojik danışmanlığını yapıyor. Bu konular astrolojik sırdı.

aromatik: öa. Hoş kokulu. Antik çağlardan beri, **aromatik** yağlar kullanılıyor. Bu merkez, **aromatik** masajı uzun süredir uyguluyor.

~[yağ | masaj | bitki | koku | yapı] *Limon kabuğu, aromatik bir yağ içerir. Bazı kadınlar, her ay aromatik masaj uyguluyorlar. Aromatik bitkilerden oluşan bir karışım.*

asıllı: öa. {→} Bir kökene dayanan, kökenli. Rus **asıllı** adam, Rus aksanı ile konuştu. Latin **asıllı** bir kadın salona girdi.

~[adam | kadın | şair | vatandaş] *Amerikan asıllı adam, toplantıda konuştu. Alman asıllı kadınlar, Antalya'ya geldi. Konferansta İngiliz asıllı şair bir konuşma yaptı.*

→[Amerikan | Rus | Yunan | Musevi | Azeri] *Amerikan asıllı bir vatandaş karakola geldi. Rus asıllı şairin kitabı satışa çıktı. Yunan asıllı bir adam havaalanında bekliyordu.*

açıkgöz: öa. mec. Olanaklardan kurnazca yararlanmasını bilen, kurnaz. Çok para kazanan **açıkgöz** bir adamdı. **Açıkgöz** birine benziyordu.

~[ne | çok | oldukça] *Ne açıkgöz adam şu Mehmet Bey. Çok açıkgöz dolandırıcılar, büyük paralar*

kazanıyordu. Oldukça açıkgöz bir biriydi.

~[adam | biri | insan] *Açıkgöz bir adam gibi davranıyor. Açıkgöz biri, elinde paraları tutuyordu. Konuşmasından açıkgöz bir insan olduğu anlaşılıyor.*

ahlaksız: öa. 1. Ahlak dışı davranışları olan, kötü huylu. Zorba, **ahlaksız** bir adamdı. **Ahlaksız** biçimde konuştu.

~[en | çok] *En ahlaksız erkeklerin kumar oynadığı bir yerdi. Burada çok ahlaksız insanlar kaldı.*

~[herif | adam | insan | şey] *"Ahlaksız herif!" diye bağırdı. Ahlaksız adamlar bağırarak konuşuyordu.*

asal: öa. 1. Esasla, asilla ve temelle ilgili olan. Başkan, **asal** görevlerimizi anlattı. 2. mat. Bir tür sayı. Hesaplamalarda **asal** sayıları kullandı.

~[sayı | görev | bilgi | nokta] *Matematikte asal sayıları işledik. Bilim adamının asal görevi nesnel olmaktır. Bu konudaki asal bilgi kitaplarda var.*

...ayarlı: öa. Doğru çalışması sağlanmış, düzenlenmiş. Balıklar, yüz yetmiş dereceye **ayarlı** fırında pişiyor. Arabanın derinlik **ayarlı** direksiyonu bulunuyor.

~[fırm | direksiyon | saat] *Yemekler, yüz altmış dereceye ayarlı fırında pişti. Yükseklik ayarlı*

direksiyonla müzik çalar kontrol edilebiliyor. **Ayarlı** bir saat süre dolduğunda çalmaya başladı.

→[iklim | dereceye | ince] **İklim ayarlı** klima satışları arttı. **Yüz seksen dereceye** ayarlı fırının kapağını açtı. Elinde **ince ayarlı** bir mikrofona tutuyor.

ağırlıklı: öa. 1. Diğerlerine göre baskın, egemen olan. *Reşat Nuri Güntekin, Türk öykücülüğünde ağırlıklı yere sahip.* 2. Değerlendirmelerde üzerinde fazla durulan. *Toplantıda ağırlıklı biçimde planlar üzerinde konuşuldu.* 3. Çoğunluğu oluşturan. *Duygu ağırlıklı bir film izledik.* 4. Belli ağırlığı/ağırlıkta olan. *Garson, on kilo ağırlıklı bir kutuyu kaldırdı.*

∩[daha | çok] *Romanlarında daha ağırlıklı bir yapı vardı. Hatalar, çok ağırlıklı biçimde siyasetçilerdeydi.*

∩[gazete | yer | biçim | duvar] *Medyada ağırlıklı bir gazetede çalışıyor. Türk sanatında ağırlıklı bir yeri var. Konferansta ağırlıklı biçimde sanattan konuştu.*

alınan: öa. Çabuk gücenen. *Son günlerde alınan bir insan oldu. Ali Bey, alınan bir adamdı.*

∩[çok | en | ne kadar] *Tanıdığım en alınan insandı. Mete, çok alınan bir çocuktü. Ne kadar alınan tavırları vardı.*

∩[insan | adam | biri | çocuk] *Ailesinde alınan insanlar vardı.*

Fazla konuşmayan, **alınan** bir adamdı. **Alınan birine** benziyor.

asgari: öa. En az, en düşük, minimal, minimum. **Asgari** enerji ile yapılabilecek bir iş.

∩[en] *Maaşı, en asgari seviyedeydi.*

∩[ücret | kural] *Hükümet, asgari ücretle çalışan sayısını açıkladı. Bu öğrenci, asgari kurallara bile uymadığı için okuldan uzaklaştırıldı.*

aziz: öa. Sevgide üstün tutulan, kıymetli. **Aziz** dostuna sürekli mektup yazardı. *Yurdun aziz şairlerinden biriydi.*

∩[en] *En aziz dostumdan haber aldım.*

∩[dost | şair | arkadaş | okuyucu] *Aziz dostum, diye seslenirdi. Aziz bir arkadaşım olduğunu biliyorsun. Yazar, aziz okuyucular için kitaplarını imzaladı.*

abuk subuk: öa. arg. Anlaşılmayan, saçma, **abuk sabuk**. *Para kazanmak için abuk subuk birçok iş yaptım. Televizyonda abuk subuk filmler vardı.*

∩[böyle | o kadar] *Böyle abuk subuk mesajlar gönderdi. O kadar abuk subuk filmler yapılmış.*

∩[iş | film | şey | kanun | yorum] *Abuk subuk işler yapmak zorunda kaldım. Abuk subuk bir film izledim. Abuk subuk şeyler düşünüyor.*

ahmak: öa. arg. Aklını yeterince kullanamayan, **aptal**. *Ahmak insanlar gibi konuşuyor. Ahmak herifler, yine yanlış yapmışlar.*

∩[bu kadar | en | ne | böyle | daha] *Bu kadar ahmak bir çocuk az bulunur. En ahmak kadın karşıdan geliyor. Ne ahmak adamsın.*

∩[insan | herif | köylü | adam | kadın] *Ahmak insanlar, sözlerimi anlamadı. Ahmak bir herife benziyor. Ahmak köylüler birbirlerine baktı.*

alışık: öa. Farklı herhangi bir durumun sıradanlaşması, alışmış. *Alışık bakışlarını ona çevirdi. Bu durumlara alışık bir insandı.*

∩[çok] *Çok alışık bir Rumca ile konuştu.*

∩[bakış | insan | el | göz] *Bu alışık bakışları hemen tanıdı. Buralara alışık insanlarla konuştuk. Bize alışık bir el gördük.*

~[-e ...] *Bunlara alışık biriydi. Kedilere alışık biri çocuktı.*

afili: öa. arg. Gösterişli. *Afili bir delikanlının sesini duydu. Afili bir adı var.*

∩[yanı | en | çok daha] *Yarı afili bir selamdan sonra önümüzden geçti. En afili pastanede kahvaltı yaptı. Çok daha afili yıldızlara beraber baktık.*

∩[delikanlı | ad | hal | otomobil] *Afili delikanlılar sokakta oturuyordu. Adamın afili bir adı var. Temizlik yaptıktan sonra ev afili hale geldi.*

aritmetik: öa. Matematikle ilgili olan, matematiksel. *Notlarının aritmetik ortalamasını hesapladı. Aritmetik işlemler yaptı.*

∩[ortalama | işlem | çoğunluk | hesap | beceri] *Notlarının aritmetik ortalaması yüksek bir öğrenci. Aritmetik işlem yapmakta zorlanıyor. Toplantı, aritmetik çoğunluk sağlanamadığı için iptal edildi.*

arzulu: öa. İstekli, hevesli olan. *Galatasaray, arzulu bir futbol oynadı. Görünüşünden arzulu bir kadın olduğu anlaşılıyordu.*

∩[en | bu kadar | olağanüstü] *En arzulu haliyle çalışmaya başladı. Bu kadar arzulu bir oyun seyredeceğimizi düşünmemiştik. Olağanüstü arzulu bir kadındı.*

∩[futbol | hal | kadın | kız] *Arzulu futbol seyircileri eğlendirdi. Arzulu halde oyuna başladı. Arzulu bir kadın değildi.*

~[-e ...] *Okumaya arzulu bir kızdı.*

aerodinamik: öa. Bu bilim dalıyla ilgili olan. *Aerodinamik yapıyı bozan ekleri söktü. Araba aerodinamik düzenlemelerle yenilendi.*

~[yapı | düzenleme | özellik | tasarım] *Aerodinamik yapısı güzel olan bir arabaydı. Aerodinamik düzenlemeleri henüz tamamlanmadı. Aracın aerodinamik özellikleri değiştirildi.*

anadan doğma: *öa.* **1.** Var olduğundan beri öyle olan. *Herkes bizi anadan doğma asker bilir.* **2.** Üzerinde hiç kıyafet olmayan, çıplak. *Anadan doğma iki çocuk ağlayarak geldi.* **3.** *meç.* Cinsel içerikli, müstehcen. *Filmde anadan doğma iki kişinin sahnesi vardı.*

~[çocuk | şair] *Anadan doğma çocuklar denizde yüzüyordu. Sanki anadan doğma şairdi.*

ablak: *öa.* Yayvan ve dolgun. *Ablak yüzü üç kişi geldi. Ablak suratlı adamlar konuşuyor.*

~[yüz | surat | çehre] *Ablak yüzü bir anda güldü. Karşımızdaki ablak suratlı bir gençti. Adamın ablak çehresini tanıdı.*

açıklayıcı: *öa.* Bir durumun veya olayın nedenlerini, sonuçlarını gerektiği şekilde anlatan. *Açıklayıcı bilgileri kitapta bulabilirsiniz. Açıklayıcı nitelikte bilgiler verdi.*

~[çok daha | daha da | daha | en] *Belediye başkanı, konuşmasında çok daha açıklayıcı bilgiler verdi. Gazeteci daha da açıklayıcı yanıtlar almak istedi. Öğretmen derste daha açıklayıcı örnekler verdi.*

~[bilgi | hüküm | nitelik | not | yazı] *Olay hakkında açıklayıcı bilgileri öğrenmek istedim. Bu konuda açıklayıcı hüküm yok. Verilen bilgi açıklayıcı nitelikte değildi.*

~[-i ...] *Konuyu açıklayıcı bir örnek verdi.*

aksak: *öa.* **1.** *meç.* İyi gitmeyen, iyi işlemeyen. *Bu aksak işleri düzeltmeye çalıştı.* **2.** Müzikte hareketli bir usulde olan. *Aksak ritim, Doğu müziğinde sıkça kullanılır.* **3.** Aksayan, hafifçe topallayan. *Aksak bacağı artık bu yükü taşıyamıyordu.* **4.** *meç.* Eksik, yetersiz olan. *Galatasaray'ın aksak defansı takıma çok sıkıntı yaşattı.*

~[ritim | semai] *Aksak ritimli bir şarkı dinledik. Aksak semailer Türk müziğinin önemli eserleri arasındadır.*

art niyetli: *öa.* Görünenden farklı davranan veya farklı bir amaçla yapılan. *Aralarında bazı art niyetli kişiler var. Art niyetli insanların sözlerini önemsemiyorum.*

~[kişi | insan | çevre | müdahale] *Art niyetli kişiler, bizi suçluyor. İş yerine art niyetli insanlar da geliyor. Art niyetli çevreler şirketin zor durumundan faydalanmak istedi.*

azami: *öa.* En çok, en yüksek, en büyük, maksimal, maksimum. *Bankalar azami oranda faiz*

vermeye çalışıyor. **Azami** derecede tehlikeli bir kaza atlattı.

↪[oran | derece | düzey | ölçü | özen] Trafik **azami oranda** sıkışık. Hava **azami derecede** sıcaktı. Şirket yatırımlarını **azami düzeye** çıkarttı.

alçak gönüllü: öa. dey. Olduğundan büyük görünmek istemeyen, başkalarını küçük görmeyen (kimse). **Alçak gönüllü** insan sakince konuştu. Övgülü sözleri sevmeyen **alçak gönüllü** bir adamdı.

↪[en | çok | daha | ne | ne kadar | son derece] Bu kasabadaki **en alçak gönüllü** insanla tanıştım. **Çok alçak gönüllü** bir davranıştı. **Daha alçak gönüllü** bir görünümü vardı.

↪[insan | adam | istek | kişi] **Alçak gönüllü** bir insan olduğunu herkes biliyor. Onun **alçak gönüllü** bir adam olduğu bilinir. Bazen **alçak gönüllü istekleri** olurdu.

anatolik: öa. Beden yapısı, anatomi ile ilgili olan. İnsanın **anatolik** yapısını iyi bilen bir doktordu. Ameliyatla vücudundaki **anatolik** bozukluk düzeltildi.

↪[yapı | bozukluk | özellik | değişiklik | yer] **Farelerin anatolik yapısı** üzerine çalışıyor. **Anatolik bozuklukların** tedavi yöntemlerini anlattı. Kadınların **anatolik özellikleri** erkeklerden farklıdır.

askılı: öa. Askısı olan. **Askılı** elbisesini giydi. **Askılı** bir bluz satın aldı.

↪[elbise | bluz | model | çanta | pantolon | giysisi] **Askılı elbisesi** çok şıktı. Üzerinde **askılı bir bluz** vardı. **Üst katta askılı modeller** var.

→[ince | geniş | boyundan] **İnce askılı** elbisesini çıkardı. **Geniş askılı** çantasını omzuna taktı. **Boyundan askılı** giysileri çok sever.

ambalajlı: öa. Nesnelere sarmak veya paketlemek için kullanılan malzeme ile kaplanmış, ambalajlanmış olan. **Ambalajlı** ürünlerin tüketilmesi öneriliyor. Türkiye'de **ambalajlı** süt tüketimi artıyor.

↪[ürün | süt | su | gıda] **Yiyecek** alırken **ambalajlı ürünleri** tercih etmeliyiz. **Ambalajlı sütlerin** üretildiği yer bellidir. Son yıllarda **ambalajlı su** tüketimi arttı.

→[fiyonk] **Fiyonk ambalajlı** bir elbise hediye etti.

anayasal: öa. Anayasa ile ilgili. **Anayasal** düzeni korumaya çalışıyoruz. **Anayasal** hakları korumaya çalışıyorlar.

↪[düzen | hak | hareket | kurum] Sorunlarımızı **anayasal bir düzen** içinde çözmeliyiz. **Anayasal haklarımızı** korumalıyız. **Anayasal hareketin** öncülüğünü yaptı.

aşağı: öa. 1. Bir yere göre daha **alçak** yerde bulunan. **Birlikte**

aşağı kata indik. 2. mec. Niteliği düşük, kötü. *Aldığı arabayı daha aşağı yere park etti.* 3. mec. Değeri daha az. *Tanıdığım aşağı kişilerden biriydi.*

~[en | bu derece] *En aşağı derecede çalıştı. Onu bu derece aşağı bir durumda bıraktı.*

~[kat | yol | kapı | mahalle] *Aşağı kattan sesler geldi. Aşağı yoldan arabalar geçiyor. Aşağı kapının önünde biri bekliyordu.*

~[-den ...] *Her işten aşağı bir görevde çalışıyor.*

amiyane: öa. Sıradan, kibar olmayan. *Düşüncelerini amiyane tabirle anlattı. Konuşmasında amiyane ifadeler vardı.*

~[daha] *Daha amiyane sözler söyledi.*

~[tabir | deyim | bakış | ifade] *Amiyane tabirlerle anlattı. Konuşmasında amiyane deyimler vardı. Amiyane bir bakışı vardı.*

ayıplı: öa. Ayıblı, kusuru olan. *Satıcı ayıplı mal satamıyor. Ayıplı demokrasinin eksikliklerini gidereceğiz.*

~[çok] *Çok ayıplı bir durum değil mi?*

~[mal | demokrasi | durum | hizmet] *Ayıplı mal satanlara ceza varıldı. Konuşmasında ülkedeki ayıplı demokrasiden söz etti. Bu ayıplı durumu biliyor.*

akrobatik: öa. Cambazlık, akrobasi ile ilgili. *Havada akrobatik hareketler yaptı. Sahnedeki akrobatik danslarla seyirciyi eğlendirdi.*

~[hareket | dans | gösteri | yetenek] *Akrobatik hareketleri herkes şaşkınlıkla izledi. Panayırdaki akrobatik dansı izledik. Yarın gece akrobatik gösteriyi izleyeceğiz.*

açık sözlü: öa. Her şeyi olduğu gibi söyleyen. *Açık sözlü güvenilir bir adamdı. O da, ben de açık sözlü insanlarız.*

~[en | bu kadar | çok | fazla] *En açık sözlü gazeteci seçildi. Bu kadar açık sözlü bir adamdı. Çok açık sözlü bir insan olarak tanınıyor.*

~[adam | insan | kadın | kişi] *Açık sözlü adam, her şeyi anlattı. Açık sözlü insanlarla konuşmayı seviyorum. Açık sözlü bir kadın olduğu anlaşılıyor.*

ağaçsız: öa. Ağacı olmayan. *Evin ağaçsız bir bahçesi vardı. Tren ağaçsız bozkırda ilerliyor.*

~[bahçe | bozkır | dağ | sokak | toprak] *Ağaçsız bir bahçede oturuyor. Ağaçsız bozkırları geçtik. Dağcılar, ağaçsız bir dağa tırmandılar.*

Almanca: öa. Almanya, Avusturya ve İsviçre'nin bir bölümünde kullanılan dil ile yazılmış, söylenmiş olan. *Türkiye'de,*

Almanca kitap sayısı gün geçtikçe artıyor. Çeşitli dergilerde *Almanca* çevirileri yayımlandı.

~[kitap | çeviri | eğitim | eser | konuşma] *Raflarda Almanca kitaplar* sıralanmış. *Bu öykünün Almanca çevirisi de var. Bu okullarda Almanca eğitim veriliyor.*

alternatifli: öa. Seçenekli, değişken, esnek. *Galatasaray, alternatifli bir kadro kumaya çalışıyor. Alternatifli çalışmalar yapıyordu.*

~[bol | çok | daha | değişik] *Bol alternatifli bir kadro ile çalışıyoruz. Çok alternatifli bir liste hazırladı. Daha alternatifli yollar var.*

~[çalışma | kadro | hal | liste] *Alternatifli çalışmalar da bulunuyor. Alternatifli bir kadro oluşturduk. Tren seferleri alternatifli hale geldi.*

... **amaçlı:** öa. Bir işi yapma veya bir nesneye sahip olma gayesi olan. *Koruma amaçlı araçlar satın aldı. Takım sayı alma amaçlı ataklar yaptı.*

~[çok | geniş] *Çok amaçlı bir araç satın aldı. Çok geniş amaçlı bir politika izliyor.*

~[araç | atak | çekim] *Bu iş için çok amaçlı araçları vardı. Sayı amaçlı ataklar geliştirdi. Gezi amaçlı çekimlere katıldı.*

→[estetik | tanıtım] *Estetik amaçlı gysiler aldı. Tanıtım amaçlı bir internet sitesi kurdu.*

art: öa. **1.** Arkada bulunan. *Yanında art ayağı aksayan bir köpek vardı. 2. İyi ya da kötü öngörüye dayanan, bir şeyin esas nedeni. *Onun hiçbir art niyeti yok.**

~[ayak | alan | düşünce] *Art ayaktan yaralı bir kuş buldu. Art alanı geniş açıklamalar yaptı.*

âciz: öa. **1.** Gücü yetmeyen, güçsüz. *Yürümekte zorlanan, âciz bir adamdı. 2. Beceriksiz. *Patron, âciz kimseleri işe almak istemiyor.**

~[en] *En âciz zamanında yardım etti.*

~[arkadaş | adam | kişi | çocuk] *Âciz arkadaşlarına yardım ederdi. İşlerini gerektiği gibi yapamayan âciz adam, hiç konuşmazdı. Âciz kişilerle çalışmak istemiyorum.*

~[-den ...] *Yolda yürümekten aciz bir adamla konuştu.*

ayıp: öa. Utanç veren. *Çocuk, ayıp bir şey yaptığını anladı. Birbirlerine ayıp sözler söylüyorlardı.*

~[çok | ne | böyle | ne kadar] *Çok ayıp sözler söyledi. Ne ayıp işler bunlar. Böyle ayıp şeyleri bırakmalısın.*

~[şey | laf | söz | iş] *Elindeki ayıp şeyleri kenara bıraktı. Öğretmen ayıp laflar eden öğrenciyi unuttu. Ayıp sözleri duyan çocuk utandı.*

antiemperyalist: öa. Emperyalizme karşı olan. *Kurtuluş savaşı, antiemperyalist bir mücadeledir. 20. Yüzyılda antiemperyalist savaşlar başarıya ulaştı.*

~[mücadele | savaş | cephe] *Bu antiemperyalist mücadeleler başarıya ulaştı. Ülke, antiemperyalist bir savaşı kazandı. Başkomutan, bu antiemperyalist cephe hakkında bilgi verdi.*

arı: öa. **1.** İçerisinde yabancı şeyler bulunmayan, katışksız, saf. *Yazılarını arı bir dille yazardı. 2.* Temiz. *Arı bir su içtim.*

~[en] *En arı mermerde bile bu izler vardı.*

~[dil | ışık | doğa] *Romanlarındaki arı dil okuyucuların hoşuna gidiyor. Arı bir ışık odayı aydınlatıyordu. Tahrip edilmemiş, arı bir doğada yaşamak isterdim.*

alkolik: öa. Alkol bağımlısı olan (kimse). *Küçük çocuğun alkolik bir babası vardı. Alkolik kişilerin çocuğunda göz hastalıkları olabilir.*

~[baba | kişi | anne | avukat | biri] *Alkolik babanın sorunlarını yaşıyordu. Alkolik kişilerin hayatı daha sorunlu oluyor. Alkolik annelerin bebekleri risk altında.*

... **aşkın:** öa. **1.** Belli süreyi aşmış, ötesine geçmiş. *Üç yılı aşkın süredir çalışıyor. 2.* Belli bir miktarı aşmış, çok fazla. *Bini*

aşkın öğrenci bu okulda eğitim alıyor. 3. Benzerlerinden üstün. *Çocuk, aşkın bir merakla kutuyu inceledi.*

~[çok] *Yaşlarını çok aşkın tutumlar sergiliyorlar.*

~[süre | zaman | öğrenci | arabacı] *Bir yılı aşkın süre eğitimini uzattı. İki yılı aşkın zamandır köyde yaşıyor. Yüzü aşkın öğrenci okul bahçesinde toplandı.*

~[-i ...] *Elliyi aşkın kitap raflarda duruyor. Bu kitapta yüzü aşkın şiir bulunuyor.*

analog: öa. Elektronik bileşenlere sahip olmayan. *Avrupa ülkelerinde analog yayın terk ediliyor. Analog makineleri tercih ediyor.*

~[yayın | makine | sistem | teknoloji] *Analog yayınlar azalıyor. Analog makineler daha az kullanılıyor. Analog sistemler fazla tercih edilmiyor.*

aylı: öa. **1.** Ay ışığı olan, mehtaplı. *Aylı bir gecede karşılaştılar. 2.* Üzerinde ay işareti bulunan. *Aylı bir bayrak sallıyordu.*

~[gece | başlık | bayrak] *Dışarıda aylı bir gece vardı. Aylı başlığını giymişti. Öğrenciler, aylı bayrakları salladılar.*

aysız: öa. Ay ışığı olmayan (gece, gökyüzü). *Aysız bir geceydi. Aysız gökten yere ışık vuruyordu.*

~[gece | gök | akşam] *Aysız gece parlıyordu. **Aysız gök** parlıyordu. **Aysız** bir **akşamda** deniz kıyısında oturdular.*

aydın:  a. 1. Kültürlü, görgülü, ileri g r rl , entelektüel (kimse). *Salondakilerin hepsi **aydın** kişilerdi.* 2. Işık alan, ışıklı. *Pencereden bulutsuz, **aydın** gökyüzüne baktı.* 3. Kolayca anlaşılan. ***Aydın** kanıtlar getirerek söylediklerine inandırdı.*

~[yarı] *Yarı **aydın** bir güne başladı.*

~[kişi | insan | kesim | zümre] *Bu konuda, **aydın kişilerle** görüştü. Ülkenin **aydın insanlar** tarafından yönetilmesi gerekir. Mecliste çıkan yasaya, **aydın kesimler** karşı çıktı.*

akla yakın:  a.  inde bulunduğu duruma uygun, kabul edilebilir olan. *İstanbul'dan ayrılmış olması **akla yakın** bir olasılık. **Akla yakın** nedenlerle işten ayrıldı.*

~[en | daha | ok daha] *Yaşlı adam, **en akla yakın** d şinceyi söyledi. Yönetici bu soruna **daha akla yakın** bir are bulmalı. Bu  ğrenci soruya, **ok daha akla yakın** bir yanıt verdi.*

~[olasılık | izah | neden | senaryo] *Kurul, **akla yakın olasılıkları** değerlendiriyor. Bu durumun **akla yakın** bir **izahı** olmalı. Yaptıklarına **akla yakın nedenler** bulamıyorum.*

alacaklı:  a. Herhangi birinden alacağı olan, borçlu karşıtı (kimse). ***Alacaklı** bankalar, her gün arıyor. şimdi, **alacaklı** duruma geldi.*

~[en fazla] *Hazine bakanı, **en fazla alacaklı** kurumları açıkladı.*

~[banka | durum | hal | kuruluş |  lke] ***Alacaklı bankanın** borcunu  dedi. Son verdiği para ile **alacaklı duruma** geldi. Üç ay önceki **alacaklı hâli** devam ediyor.*

allı pullu:  a. Dikkat çeken renkleri olan veya dikkat çekici nesnelere süslenmiş. ***Allı pullu** gemiler İstanbul Boğazı'ndan geçiyor. Gizem, **allı pullu** gelin olmuştu.*

~[gemi | gelin | gelinlik | balık] *Denizde **allı pullu** gemiler görünüyor. Düğünde **allı pullu** bir **gelin** vardı. **Allı pullu gelinlikler** vitrinlere koyulmuş.*

alüminyum:  a. Bu elementten yapılmış. *Marketten bir kutu **alüminyum** kağıt satın aldı. Kek hamurlarını **alüminyum** tencereelerde hazırlamamalıyız.*

~[kağıt | tencere | kap | bilezik | kalıp] *Tabaktaki yemeğin üzerinde, **alüminyum kağıtlar** vardı. **Alüminyum tencere**ler artık kullanılmıyor. Pazarda **alüminyum kaplar** satılıyor.*

ayrık:  a. 1. Düzgün ve uygun olmayan, arpık. ***Ayrık** dişlerini*

tedavi ettirdi. 2. Başkalarına benzemeyen, ayrı tutulan, kural dışı. Burada **ayrık** bir durum vardı.

3. Ayrılmış. **Ayrık** cepli bir pantolon satın aldı.

∩[oldukça | fazla] **Oldukça ayrık** bir düzeni vardı. Elbisenin **fazla ayrık** cepleri vardı.

∩[diş | göz | bacak | durum] **Ayrık dişlerini** göstermek istemiyor. **Ayrık gözleri** için doktora gitti. **Ayrık bacaklarını** uzattı.

→[ortası] **Gülünce ortası ayrık** dişleri göründü.

abartısız: öa. Olduğu gibi gösterilen. **Filmde abartısız** sahneler vardı. **Abartısız** komediyi daha çok severim.

∩[çok | daha] **Tiyatrocular, çok abartısız** bir oyun oynadılar. **Daha abartısız** bir ortamda çalışıyor.

∩[görüntü | komedi | anlatım] **Abartısız görüntüler** ekranlarda sergüendi. **Abartısız komedileri** tercih ediyorum. Konuşmasında **abartısız bir anlatım** vardı.

açık seçik: öa. Çok belirgin olan, gizli olmayan. **Açık seçik** bir biçimde düşüncelerini anlattı. **Açık seçik** bir dille arkadaşını suçladı.

∩[daha | öyle] **Daha açık seçik** bir biçimde anlattı. **Öyle açık seçik** sözcükler kullanmadı.

∩[biçim | dil | şekil | bildirim] **Üzgün olduğu açık seçik biçimde**

belliydi. **Açık seçik** bir dille konuştu. **Açık seçik şekilde** olayı anlattı.

anormal: öa. Genel olandan, alışılmıştan farklı olan. **Anormal** bir durum olduğunu anladı. **Anormal** bir şey yoktu.

∩[bir hayli] **Bir hayli anormal** bir şeydi.

∩[durum | şey | davranış] **Anormal** bir durumla karşılaşmadı. Sokakta **anormal** bir şeyler vardı. Çocuğun **anormal davranışları** vardı.

akla ziyan: öa. Şaşırtan, şaşkınlık veren. **Bazen akla ziyan** durumlar oluyor. **Televizyonda akla ziyan** reklamlar gösteriliyor.

∩[biraz] **Biraz akla ziyan** durumlar vardı.

∩[kredi | durum | reklam | şey] **Bankalar, akla ziyan krediler** veriyor. **Akla ziyan** bir durumla karşılaştık. **Televizyonda akla ziyan reklamları** her an görebilirsiniz.

antropolojik: öa. İnsan bilimiyle ilgili, insan bilimsel. **Bulguları antropolojik** açıdan inceledi. **Türkiye’de antropolojik** araştırmalar gelişmektedir.

∩[açı | araştırma | çözümlenme | veri] **Profesör, bulguları antropolojik** açıdan değerlendirdi. **Antropolojik araştırmaların** son yıllarda önemi arttı. **Bu üniversitede**

antropolojik **çözümlemeler**
yapılıyor.

aşına: öa. Bildik, tanıdık. *Odadan aşına sesler geliyor. Adamın aşına çehresini gördü.*

~[çok | daha] *Türkiye'ye benzeyen çok aşına ülkelere gittik. Daha aşına yüzleri gördüm.*

~[çehre | ses | duvar | insan] *Kadının aşına çehresini hemen tanıdı. Babasının aşına sesini duydu. Sokaktaki aşına duvarlar arasında dolaştı.*

~[-e ...] *Şiire aşına kişilerle konuştu. Bana aşına sözlerle konuştu.*

ahmakça: öa. Derecede düşünülmeden yapılan, **aptalca**. *Ahmakça hareketler yaptı. Ahmakça bir iş yaptı.*

~[bu kadar | ne kadar | daha | pek | ne] *Onun bu kadar ahmakça bir iş yapacağını düşünmezdim. Ne kadar ahmakça bir düşünce. Daha ahmakça sözler söyledi.*

~[şey | iş | hareket] *Ahmakça şeyler söyledi. Ahmakça bir işti. Ahmakça hareketlerini kimse anlamadı.*

alkollü: öa. 1. İçki içmiş, sarhoş. *Alkollü babası hemen uyudu.* 2. Alkolden yapılan veya içerisinde alkol bulunan. *Bu markette alkollü içkiler satılıyor.*

~[hafif | aşırı] *Hafif alkollü bir durumda bizleri karşıladı. Aşırı alkollü sürücü kazaya neden oldu.*

~[içki | sürücü | baba] *Alkollü içkilerin hepsi tükendi. Polis, alkollü sürücüye ceza kesti. Alkollü babası eve geç geldi.*

Allahsız: öa. 1. Tanrı'yı tanımayan, Tanrı'nın varlığına inanmayan. *Allahsız biri olduğunu söyledi.* 2. mec. Acımasız, vicdansız. *Dışarıdan allahsız gardiyanın sesi geliyordu.*

~[gardiyan | komünist | biri] *Allahsız gardiyan koridorda dolaşiyor. Ben, allahsız komünistim, dedi. Tanrı'nın varlığına inanmayan, allahsız biriydi.*

atılgan: öa. Herhangi bir tehlikeden çekinmesi olmayan, girişken. *Çekinmesi olmayan, atılgan adam bu işi başardı. Parlak renkli, atılgan bir köpeği var.*

~[böylesi | oldukça | ne | pek] *Böylesi atılgan bir adam her görevi başarır. Oldukça atılgan bir liderdi. Ne atılgan bir adamdı.*

~[adam | köpek | biri] *Atılgan bir adam olarak tanınır. Bahçedeki atılgan köpeğin sesini duydu. Grup lideri atılgan biriydi.*

~[-de ...] *Bu konularda atılgan biri, görevi kabul etti.*

atılı: öa. 1. Bir düşünceye, bir konuya veya bir nedene

dayandırılmış. *Bu atılı suçu kabul etmiyorum. 2. Bir yere atılmış. Yerde atılı ceketini aldı.*

~[suç | eylem | ceket] *Üzerine atılı suçlar nedeniyle tutuklandı. Kurul başkanı üyelere atılı eylemler hakkında bilgi verdi.*

~[-e ...] *Kendisine atılı suçlamayı reddetti.*

ayık: *öa. 1. mec. İşlevini gerektiğince yerine getirebilen. Olayları ayık kafa ile düşündü. 2. Sarhoşluğu veya baygınlığı geçmiş olan. Ayık adamlar sessizce oturdu.*

~[kafa | adam] *Bir de ayık kafa ile düşünmelisin. İçerden birkaç ayık adamın sesi geldi.*

acele: *öa. Hızlı yapılan, çabuk. Acele bir işim var. Eve acele adımlarla yürüdü.*

~[çok | pek | ne kadar] *Çok acele sesler duydu. Pek acele bir durumla karşılaştı.*

~[iş | adım | bakış] *Acele işlerini hemen yaptı. Acele adımlarla yürüdü. Kitaba acele bakışlarla baktı.*

ağdalı: *öa. 1. mec. Bilinmeyen sözcüklerden oluşan. Ağdalı sözleri severdi. 2. mec. Karmaşık. İstanbul'un ağdalı yollarından geçtik. 3. Çok kaynatılarak yapışkan hale gelen. Ağdalı suları kaplara döktü.*

~[oldukça | son derece] *Oldukça ağdalı yollardan geçtik. Son derece ağdalı sözler söyledi.*

~[ses | söz | yol] *Ağdalı seslerini duyduk. Konuşurken ağdalı sözler kullanırdı. Ağdalı yollardan eve gittik.*

akıllı uslu: *öa. Dengeli, sakin olan. Akıllı uslu bir adamdı. Benim akıllı uslu bir kızım var.*

~[kız | oğul | kişi | kadın] *Akıllı uslu bir kız olarak tanınıyor. Doktorun akıllı uslu oğlu dışarı çıktı. Toplantıdakiler, akıllı uslu kişilerdi.*

ak pak: *öa. 1. Bembeyaz, temiz, parlak. Yatağına ak pak çarşaf serdi. 2. mec. Saçları ve sakalları beyazlaşmış. Ak pak sakallarını elleri arasına aldı. 3. mec. Sevimli, çekici. Kadının, ak pak teni göründü.*

~[çarşaf | kadife | ten] *Yatağa ak pak çarşaf serdi. Ak pak kadifeler satın aldı. Kadının ak pak teni vardı.*

alengirli: *öa. 1. Karmaşık. Alengirli işlerle uğraşmayı severdi. 2. Hoş. Alengirli bir yerde yemek yediler. 3. Tuhaf olan, acayip. Çocuklara alengirli bir hikaye anlattı.*

~[çok | böyle | daha | biraz | öyle | son derece | öyle çok] *Çok alengirli işlerle uğraşırdı. Böyle alengirli bir mimari az bulunur.*

Pastayı **daha alengirli** bir sosla süsledi.

~[iş | isim | hikaye | tarif | yer]
Bu **alengirli işi** kabul etmedi.
Çocuğum **alengirli bir ismi** vardı.
Birbirlerine **alengirli hikayeler** anlattılar.

alternatif: öa. 1. Değişik, farklı. Başkomutan, savaşta **alternatif** kuvvetleri denetledi. 2. Karşı. **Alternatif** binada oturuyor.

~[kuvvet | güç | strateji]
Alternatif kuvvetler hazırladı. 1. Dünya Savaşı'nda İngiltere ile Almanya iki **alternatif güçtü**. Şirket, **alternatif bir strateji** hazırladı.

anlayışsız: öa. Karşısındakinin içinde bulunduğu durumu önemsemeyen veya anlayışı az olan. Müdür, **anlayışsız bir insandı**. **Anlayışsız biri** gibi davranıyor.

~[ne | pek | en] **Ne anlayışsız bir adamsın sen! Pek anlayışsız** insanlarmış. **En anlayışsız yönetici** sendin.

~[insan | kız | şey] **Anlayışsız insanlarla** çalışmak zor. Tavırlarından **anlayışsız bir kız** olduğu anlaşılıyor. Çocukları pek **anlayışsız şeylerdi**.

al: öa. Kan renginde olan, kızıl. Kadın, **al** renkli bir şal giydi. Masasında **al** çiçekler vardı.

~[at | çiçek | renk | yanak]
Çiftliğinde **al atlar** vardı. **Al**

çiçekler yetiştiriyordu. **Al rengi** çok severdi.

alacalı bulacalı: öa. Boyaları birbirine karışmış olan, karışık renkli. **Alacalı bulacalı bir şemsiyesi** vardı. **Alacalı bulacalı** renkleri severdi.

~[şemsiye | renk] **Alacalı bulacalı şemsiyeler** satıyor. **Alacalı bulacalı renkli bir elbise** aldı.

albenili: öa. 1. Hoşa giden, cazibeli. Şirket, **albenili** kampanyalar düzenledi. 2. Alımı olan, çekici. Herkesin ilgilendiği **albenili bir kadındı**.

~[en] **En albenili** yapıları dolaştı.

~[çizgi | hal | kadın | kampanya | kız | tuzak] **Kazağında albenili çizgiler** vardı. **Eşyaların albenili halini** sevdi. **Albenili bir kadın** konuştu.

alışılmamış: öa. Bilinmeyen, az görülen, az rastlanan, sıra dışı. Kadının **alışılmamış bir güzelliği** vardı. Sokakta adamın **alışılmamış sesi** duyuldu.

~[en] **En alışılmamış** sözcükleri söyledi.

~[güzellik | ses | yer] **Kadının alışılmamış güzellikte bir kızı** vardı. Adam, **alışılmamış sesler** duydu. Onun için **alışılmamış bir yerd**i.

asalak: öa. Başkalarının kazancından kendine yarar sağlayan (kimse). Bu **asalak**

arkadaşı ile artık görüşmüyor. Hırsızlık yapan, **asalak** grubu polis yakaladı.

↷[arkadaş | grup | toplum] *Ona zararı olan, **asalak arkadaşları** vardı. Ülkede tembel, **asalak gruplar** vardı. **Asalak bir toplum** oluştu.*

abes: öa. 1. Gereksiz, boş. *Abes sorulara öğretmeni kızdı. 2. Akla, gerçeğe aykırı, ters. **Abes** fikirlerine kimse inanmadı.*

↷[kadar | son derece | böyle | öyle] *Bu soru **kadar abes** bir şey olamaz. **Son derece abes** bir durumdu. Müdür Bey, **böyle abes** sorulara kızar.*

↷[soru | şey | tartışma] *Aklıma **abes sorular** geliyor. Daima **abes şeylerle** uğraşır. **Abes tartışmalara** girmez.*

akla yatkın: öa. Uygun, akıllıca. ***Akla yatkın** sebeplerle bu işten vazgeçti. Öğretmen Bey, **akla yatkın** şeyler söyledi.*

↷[en | şöyle] ***En akla yatkın** proje kabul edildi. **Şöyle akla yatkın** gerekçeler söylemelisin.*

↷[sebepler | şey | yanıt] *Geç kalmasının **akla yatkın sebepleri** yoktu. **Akla yatkın** hiçbir şey yoktu. Sorulara **akla yatkın** yanıtlar verdi.*

anarşist: öa. Kargaşacı. *Polis, **anarşist** gençleri tutukladı. **Anarşist** arkadaşları ile sık sık görüşür.*

↷[yanı] ***Yarı anarşist** bir tavrı vardı. **Yarı anarşist** bir durumdu.*

↷[genç | arkadaş] ***Anarşist gençler** toplandılar. Annesi **anarşist arkadaşları** ile görüşmesini istemiyor.*

acısız: öa. 1. Ağrı, sızı olmayan. *Doktor, hastayı **acısız** yöntemle tedavi etti. 2. Tadı acı olmayan. **Acısız** ketçapı severim.*

↷[yöntem | ölümler | uygulama | boşanma] ***Acısız yöntemler** kullanıyor. Ötenazi, **acısız** bir **ölümdür**. Ameliyatta **acısız** uygulamalar yapıyor.*

aromalı: öa. Hoş kokulu. *Çocuklar **aromalı** içecekleri sever. **Aromalı** otlarla sofrayı süsledi.*

↷[sert | keskin | yoğun] ***Sert aromalı** baharatlar satın aldı. **Keskin aromalı** otlar vardı. **Yoğun aromalı** içecekler tüketti.*

↷[içecek | çay | ot | cips | pasta | şerbet] *Bazı **aromalı içecekler** zararlıdır. **Aromalı çaylar** vardı. **Aromalı otları** severdi.*

→[limon | üzüm | kekik] ***Limon aromalı** içecekler tüketir. **Üzüm aromalı** içkileri sever. **Kekik aromalı** zeytinyağı aldı.*

askerce: öa. **Asker** gibi. *Onun **askerce** selamını gördüm. Adamın **askerce** bir yürüyüşü vardı.*

↷[çok] *Adamın **çok askerce** bir tavrı vardı.*

~[selam | yürüyüş] *Askerce selamı çabuk öğrendi. Askerce yürüyüşü öğrenemedi.*

acımsı: *öa.* 1. **Acıyı** andıran, **acıya** benzeyen. *Biber, dilimde acımsı bir tat bıraktı.* 2. *mec.* Dokunaklı. *Acımsı bir öpüşme ile ayrıldılar.*

~[hafif | daha] *Yemeğin hafif acımsı bir tadı vardı. Daha acımsı bir lezzeti oluyor.*

~[tat | su] *Biberin acımsı bir tadı var. Bu kaynağın acımsı sularından içtik.*

açık yürekli: *öa.* Düşündüğünü olduğu gibi söyleyen, saklı olmayan. *Açık yürekli insanlarla tanıştık. Bu, açık yürekli bir kararın sonucuydu.*

~[çok] *Çok açık yürekli bir kadındı.*

~[insan | karar] *Açık yürekli insanlar düşüncelerini söylediler. Açık yürekli bir karar gerekiyor.*

ala: *öa.* 1. Karışık ve çok renkli, **alaca.** *Kamp yerinde ala çadırlar vardı.* 2. Halk dilinde, Açık kestane rengine, *ela (göz).* *Ala gözlerinden yaş geldi.*

~[daha] *Daha ala bir elbise vardı.*

~[göz | çadır] *Çocuğun ala gözleri çok güzeldi. Ormanda ala bir çadır gördüler.*

alakadar: *öa.* İlgili olan. *Konuyu alakadar makamlara bildirecek. Adam, alakadar memurla tartıştı.*

~[makam | memur | tabip | devlet] *Alakadar makamlar hatayı biliyor. Alakadar memuru çağırırdı. Hasta alakadar tabiple görüştü.*

~[(i)le ...] *Konuyla alakalı bir işi vardı.*

aldırmaz: *öa.* İlgisiz, hiçbir şeye önem vermez. *Kadının aldırmaz tutumuna sinirlendi. Adamın aldırmaz bir tavrı vardı.*

~[tutum | tavır | hal | hava] *Aldırmaz tutumuna sinirlendi. Anne, kızının aldırmaz tavırlarına sinirlendi. Aldırmaz halleri herkesi şaşırttı.*

~[-e ...] *Hiçbir şeye aldırmaz bir hali vardı.*

altın kaplama: *öa.* İnce bir altın tabakası ile kaplanmış (metal). *Kulüp, futbolcuya altın kaplama krampon verdi. Altın kaplama bir saat aldı.*

~[krampon | dam | saat | set] *Altın kaplama kramponlar sergilendi. Kulenin altın kaplama damı çok ilginçti. Altın kaplama saatler çok pahalıydı.*

ampirik: *öa.* Deneysel. *Ampirik araştırmalar arttı. Bu çalışmanın ampirik özelliği var.*

~[gözlem | araştırma | çalışma] *Ampirik gözlemler sonucunda teori kanıtlandı. Profesör, ampirik*

araştırmalar yaptı. *Ampirik çalışmasını* tamamladı.

asilzade: öa. Soylu. *Asilzade* bir kıza benziyor. Bu tablo *asilzade* bir aileye aitti.

~[kız | aile] *Asilzade* bir kız salona geldi. *Asilzade* bir ailenin en küçük oğluydu.

atak: öa. 1. Hareketli, çevik. *Atak* birine benziyordu. 2. Bir şeyler üreten, yapan, üretken. *Atilla İlhan, atak* şairlerden biriydi. 3. Fazla düşünmeden her işe başlayan. *Adamın sabırsız, atak* bir oğlu vardı.

~[çok] *Yaşar Kemal, çok atak* bir yazardı.

~[biri | şair] *Atak biri*, düşüncesini hemen söyledi. *Behçet Aysan, Türk Edebiyatı'nın atak şairlerinden* biriydi.

atomik: öa. Atom düzeyinde. *Profesör, atomik olayların* nasıl gerçekleştiğini anlattı. *Maddenin atomik yapısı* hakkında konferansa katıldım.

~[olay | yapı] *Beş yıl boyunca atomik olayları* araştırdı. *Siviların atomik yapılarını* inceledi.

ayyaş: öa. Sürekli sarhoş olan, alkol bağımlısı. *Sürekli içki içen, ayyaş* bir adamdı. *Çocuk, ayyaş dedesine* bakıyordu.

~[adam | dede] *Yolda ayyaş bir adam* gördü. *Ayyaş dedesi* her akşam içki içerdi.

az gelişmiş: öa. Eğitim düzeyi düşük, üretimi tarım ağırlıklı olan (ülke). *Az gelişmiş ülkelerin* sanayisi de gelişmemiştir. *Az gelişmiş toplumlar* eğitime fazla önem vermez.

~[ülke | toplum | memleket] *Az gelişmiş ülkeler* daha az enerji tüketir. *Az gelişmiş toplumlarda* yaşam daha zordur. *Az gelişmiş memleketleri* dolaştı.

azman: öa. Aşırı gelişmiş. *Saksıda azman* bir çiçek vardı. *Oyuncak bahçeleri azman* kaktüslerle süslenmiş.

~[kedi | çiçek | kaktüs] *Sokaktaki azman kedilerin* sesleri geliyor. *Salondaki azman çiçekler* çok güzeldi. *Çölde, azman kaktüsler* tek bitkiydi.

asli: öa. Öncelikli olan, birincil. *Başkan, çalışanlarına asli* görevlerini söyledi. *Öğretmenler, okulların asli* unsurlarıdır.

~[görev | unsur | iş | fonksiyon | memur | sorun] *Polis, asli görevini* yaptı. *Şirketin asli unsurları, çalışanlarıdır.* *Öğretmenin asli işi* eğitimidir.

antipatik: öa. Sevilmeyen, sevimsiz. *Antipatik* hale bir geldi. *Türkiye'nin antipatik* takımlarından birini destekliyor.

∩[son derece | en] **Son derece antipatik** bir takım oldu. **En antipatik** konuyu seçti.

∩[hal | takım | başkan] **Adamın antipatik bir hali** vardı. **Bence antipatik bir takımdı. Antipatik bir başkanımız** vardı.

aralıksız: *öa.* Birbirine bitişik olan, kesintisiz. *İki koltuk aralıksız biçimde duruyordu. Aralıksız bir ses* duyduk.

∩[biçim | ses | çalışma] **Aralıksız biçimde sorular sordu. Aralıksız sesler** çıkardı. **Günlerce aralıksız çalışmalar** yaptı.

atmosferik: *öa.* Dünyayı saran hava katmanı, atmosferle ilgili. *Arabanın atmosferik bir motoru var. Araştırmacı atmosferik basıncı ölçtü.*

∩[motor | basınç | değişim | koşul] *Bu araba, atmosferik motorla çalışıyor. Atmosferik basınç yaşamı etkiliyor. Bazı atmosferik değişimler* oldu.

ayaksız: *öa.* Ayağı olmayan. *Ayaksız bir dilenci para istedi. Ayaksız masayı dışarı attılar.*

∩[dilenci | masa | beden] **Ayaksız dilenciler** gördük. **Ayaksız masaları** parçaladılar. **Polis, ormanda ayaksız bir beden** buldu.

acar: *öa.* 1. Güçlü ve becerikli, çevik. *Yaşlı köylünün, tek acar öküzü de öldü.* 2. **Atılan.** *Girişken, acar bir arkadaşım var.* 3.

Halk dili, Yeni olan. **Acar** koşullara uymalısın.

∩[ne] **Ne acar şey** olduğunu öğrendi.

∩[öküz | arkadaş] **Köylüler acar öküzlerle** işlerini yapıyordu. **Oktay, acar bir arkadaşındır.**

açıklamalı: *öa.* Anlaşılması, öğrenilmesi kolaylaştırılmış. *Kitap, açıklamalı bilgiler içeriyor. Üzerinde açıklamalı etiketler var.*

∩[daha | biraz] **Daha açıklamalı** bir versiyonu var. **Biraz açıklamalı** bir bilgi vereceğim.

∩[bilgi | etiket | rehber] **Açıklamalı bilgiler** verdi. **Açıklamalı etiketlere ulaşabilirsiniz. Açıklamalı rehberlerden** bilgilere ulaşabilirsiniz.

ağız dolusu: *öa.* Birbiri ardınca, birçok. *Dışarıdaki ağız dolusu küfürleri duydu. 2. Ağzın alabileceği kadar. Sigaranın ağız dolusu dumanını odaya saldı.*

∩[küfür | duman | diş] **Ağız dolusu küfürleri** duydu. **Odaya ağız dolusu dumanlar** saldı. **Kavgada ağız dolusu dişleri** kırıldı.

akıntılı: *öa.* Herhangi bir yöne doğru akıntısı olan. *İstanbul Boğazı'nın akıntılı sularını geçti. Akıntılı bir hastalık geçirdi.*

∩[su | hastalık | yara] **Akıntılı sularda** yüzmek tehlikelidir. **Bu**

akıntılı bir hastalık. *Akıntılı yaraları iyileşti.*

→[ters] *Gemi, ters akıntılı sulara ilerliyor.*

alçacak: *öa.* Çok kısa. *Evin alçacak damından aşağıya baktı. Yaşlı adam alçacak iskemleyle oturdu.*

~[dam | iskemle | sehpa] *Evin alçacak damı vardı. Alçacak iskemleye oturdu. Evin ortasında alçacak bir sehpa vardı.*

ankastre: *öa.* Bir boşluğa, bölüme yerleştirilmiş, gömülü. *Evine ankastre bir mutfak yaptırdı. Fuarda, ankastre ürünler sergileni.*

~[eşya | mutfak | ürün] *Ankastre eşyalarda ucuzluk var. Ankastre bir mutfak yaptırdı. Ankastre ürünleri çok sever.*

antikomünist: *öa.* Komünizme karşı olan. *Antikomünist gençler gösteri yaptı. Bazı gazeteler antikomünist hükümetler tarafından desteklendi.*

~[içgüdü | ideoloji | iş] *Antikomünist içgüdü ile savaşa katıldı. Antikomünist ideolojileri benimsedi. Bu antikomünist bir işti.*

artı: *öa.* mec. Fazladan, artan. *Kampanyanın artı değeri daha fazla.*

~[değer | puan] *İhracatın artı değeri fazlaydı. Futbol takımı artı puan kazandı.*

asosyal: *öa.* 1. Herhangi bir topluluğa katılmayı sevmeyen. *Asosyal bir erkek başarılı olamaz.* 2. topl. bil. Genel olarak kabul edilen kurallardan farklı davranan. *Asosyal tavırlarından rahatsız olduk.*

~[ne kadar] *Ne kadar asosyal bir iş varsa yaptım.*

~[erkek | çocuk | adam | biri | öğrenci] *Asosyal erkekler topluma katılmayı sevmez. Okul, asosyal çocuklara yardım ediyor. Asosyal bir adam olduğunu kabul etti.*

alık: *öa.* Sersem, budala. *Bu alık ifadedden bir şey anlamadım. Alık kız, sadece yüzümüze baktı.*

~[pek | ne] *Pek alık bir kız olmadığı belli. Ne alık bir oğlan.*

~[ifade | kız | adam] *Alık ifadesi ile herkesi güldürdü. Alık kız yanımıza geldi. Alık adam çok tuhaf görünüyor.*

ameliyatlı: *öa.* 1. Doktorlar tarafından kesilerek tedavisi yapılmış. *Burada ameliyatlı hastalar kalıyor.* 2. Ameliyat yapılan. *Doktorlar ameliyatlı tedavi yaptı.*

~[hasta | bacak | diz | tedavi] *Ameliyatlı hasta, hastaneden çıktı. Hemşire, ameliyatlı bacağına pansuman yaptı. Ameliyatlı dizi kanadı.*

arkalıksız: *öa.* Sırtla dayanacak yeri olmayan. *Arkalıksız bir iskemleye oturdu. Yan yana arkalıksız sıralar vardı.*

~[iskemle | sıra | tabure] *Yaşlı adam arkalıksız bir iskemlede oturuyor. Çocuklar, arkalıksız sıralarda oturuyor. Arkalıksız tabureler üst üste koyulmuştu.*

acı tatlı: *öa.* **1.** mec. İyi ve kötü yanları bulunan. *Berber acı tatlı anıları vardı.* **2.** Tadı hem acı hem de tatlı olan. *Markette acı tatlı patlıcanlar satılıyordu.*

~[anı | hatıra | olay] *Acı tatlı anıları hatırladık. Bu evde acı tatlı hatıralarımız var. Acı tatlı olaylar yaşadık.*

adil: *öa.* Adalet ve doğruluktan yana olan. *Adil bir seçim yapıldı. Şirkette adil bir sistem kurdu.*

~[daha] *Daha adil bir yaşam istiyor.*

~[seçim | sistem | oylama] *Adil bir seçimdi. Adil sistemler yapılmalı. Adil bir dünyada yaşamıyoruz.*

ağrılı: *öa.* **1.** Ağrısı olan. *Ağrılı dizi için doktora gitti.* **2.** mec. Sıkıntılı, hüznü. *Eşyle ağrılı bir gerginlik yaşadı.*

~[gerginlik | diz] *Ağrılı gerginlik nedeniyle üzgündü. Ağrılı dizinden ameliyat oldu.*

akça pakça: *öa.* Beyaz tenli. *Akça pakça bir ev kadını karşıma çıktı. Akça pakça bir kız gördüm.*

~[kadın | kız | karı] *Akça pakça kadınlar konuşuyordu. Küçük, akça pakça bir kız gülümsedi. Adamın akça pakça karısı vardı.*

akil: *öa.* Akıllı. *Bu konuda akil adamlara danışmak gerek. Başkan, akil insanları dinledi.*

~[bu kadar | en] *Bu kadar akil bir insan da hata yapabilir. Bu konuda en akil adamlar konuştu.*

~[adam | insan | kişi] *Bu akil adam bir konuşma yaptı. Akil insanları dinlemelisin. Akil bir kişiye benziyor.*

anaerkil: *öa.* Annenin söz sahibi olduğu aile yapısında olan. *Anaerkil ailelerde kadınlar daha etkindir. Bu toplumun anaerkil bir düzeni vardı.*

~[aile | düzen | dönem | toplum] *Toplumda, anaerkil ailelerin sayısı az. Antik Çağ'da anaerkil düzenler vardı. Geçmişte anaerkil dönemler olmuştu.*

astarlı: *öa.* İç tarafına ince bir kat geçirilmiş (eşya, giyecek). *Mağazada astarlı ceketler satılıyor. Astarlı giysileri sever.*

~[ceket | giysi | harita | tuval] *Astarlı ceketini çıkardı. Astarlı giysileri dolabına koydu. Elinde astarlı bir harita vardı.*

—[i ... | ipek | mavi] *İçi astarlı ceketini astı. İpek astarlı giysiler satın aldı. Mavi astarlı elbisesini giydi.*

abanoz: *öa.* 1. Abanoz ağacı ile yapılmış, kaplanmış olan. *Yaşlı adamın, abanoz bastonu vardı. Evde abanoz bir çekmece vardı.* 2. Abanoz ağacı renginde olan. *Kızın abanoz saçları beline kadar uzamıştı. Abanoz sakallı bir adam yanımıza geldi.*

∩[saç | sakal | baston] *Abanoz saçları ışıktan parlardı. Abanoz sakallarını uzatmıştı. Adam, abanoz bastonunu yere vurdu.*

armalı: *öa.* Üzerinde arma niteliğinde resim, harf, şekil vb. olan. *Osmanlı Devleti'nin armalı kayıkları sergilendi. Kolunda armalı bir saat vardı.*

∩[kayık | saat] *Sergideki armalı kayıklar beğenildi. Armalı saatler çok pahalydı.*

—[ı ...] mason] *Duvarları armalı bir binaya girdik. Şirketin mason armalı logosu vardı.*

âşıkane: *öa.* Sevgi ile yapılan. *Âşıkane bir mektup yazdı. Kitaptaki âşıkane şiirleri okudu.*

∩[pek] *Eşine pek âşıkane davranışları vardı.*

∩[mektup | şiir] *Sevgilisine âşıkane mektuplar yazdı. Âşıkane şiirleri sever.*

aşikâr: *öa.* Açık, belli olan. *Aşikâr gerçekleri anladı. Annesi aşikâr şekilde karşısındaydı.*

∩[gerçek | şekil] *Aşikâr gerçekler onu üzdü. Aşikâr şekilleri çocuk gördü.*

abartmalı: *öa.* **Abartılı.** *Olaylar abartmalı şekilde açıkladı. Öğretmen konuyu abartmalı sesle anlattı.*

∩[ses | şekil] *Abartmalı sesleri dinledi. Kağıtta abartmalı şekiller vardı.*

açık fikirli: *öa.* Olayları ve yenilikleri çabuk kavrayan. *Açık fikirli insanlarla çalışmak güzeldir. Aydın, açık fikirli bir gençti.*

∩[çok | pek] *Babam, çok açık fikirli bir insandır. Pek açık fikirli biriyle tanıştım.*

∩[insan | genç] *Açık fikirli insanlarla konuştu. Açık fikirli gençler bir arada oturdu.*

ahım şahım: *öa.* Beğenilecek, değer verilecek nitelikte olan. *Kazak, ahım şahım bir şey değildi. Filmin ahım şahım bir kurgusu yoktu.*

∩[öyle | pek de | pek öyle] *Öyle ahım şahım şeyler değildi. Pek de ahım şahım bir işi yoktu. Pek öyle ahım şahım bir kemancı değilmiş.*

∩[şey | kurgu | manzara] *Ahım şahım bir şey aldı. Kitabın ahım şahım kurgusu yoktu. Ahım şahım manzaralı bir evdi.*

aktarmalı: *öa.* Bir yerden başka bir yere geçmeli olan. *Otobüs aktarmalı uçak bileti aldı. Aktarmalı uçuşlar yaptı.*

~[bol] *Bol aktarmalı bir yolculuk yaptı.*

~[bilet | uçuş | uçak | yolculuk] *Aktarmalı biletini iptal ettirdi. İstanbul'a aktarmalı uçuş yaptı. Antalya'ya aktarmalı uçaklar var.*

—[otobüs | -den ...] *Otobüs aktarmalı bir yolculuk yaptı. Ankara'ya buradan aktarmalı bir yolculukla gideceksiniz.*

alternatifsiz: *öa.* Seçeneksiz. *Oktay, alternatifsiz bir arkadaşımdır. Türk boğazları, dünyanın alternatifsiz tek su yoludur.*

~[arkadaş | kaynak | yol] *Alternatifsiz bir arkadaşı vardı. Bu kitaplar alternatifsiz kaynaklar arasındadır. Kar, alternatifsiz yolu da kapadı.*

amatörce: *öa.* Amatör gibi. *Amatörce bir çalışma ile başarıya ulaşamazsın. Amatörce bir coşkuyla çalıştı.*

~[çok | gayet | böylesine] *Çok amatörce bir defileydi. Gayet amatörce davranışları var. Böylesine amatörce hatalar yapmamalımsın.*

~[çalışma | coşku] *Amatörce çalışmalar yararlı olmadı. Amatörce bir coşkuyla işe başladı.*

anlatımlı: *öa.* Duygu ve düşünceyi doğrudan anlatan. *Konu anlatımlı kitaplar satın aldı. Duygusal anlatımlı bir film izledik.*

~[kitap | film] *Anlatımlı kitapları inceledi. Açık anlatımlı filmleri severim.*

→[net | açık | konu | özgür] *Net anlatımlı öyküler okuduk. Açık anlatımlı söyleyişi var. Konu anlatımlı kitaplara ihtiyacım var.*

ari: *öa.* Saflaştırılmış, arınmış. *Bir dönem ari ırkların olduğuna inanılırdı. Ari soydan olduğuna inanan diktatörler vardı.*

~[ırk | soy | uygarlık] *Ari ırkların olduğunu düşünenler hâlâ var. Ari bir soydan kimse yoktur. Doğu'nun ari uygarlığını araştırıyor.*

aylak: *öa.* İşsiz, çalışmayan (kimse). *Aylak adamlar bir masada oturuyor. Aylak cambazlar sirkte çalışmaya başladı.*

~[çok] *Çok aylak insanlar vardı.*

~[adam | cambaz | bakkal | insan | gezgin] *Babam, aylak adamları pek sevmez. Aylak cambazlar gösteri yaptı. Aylak bakkal müşteri bekliyor.*

azotlu: *öa.* İçinde azot gazı bulunan. *Bitkiler azotlu maddeleri proteine dönüştürüyor. Azotlu bileşikler var.*

~[madde | besin | bileşik] *Azotlu maddeleri dışarı attı. Azotlu*

besinler tükettik. Kimya dersinde azotlu bileşikleri işledik.

aba: *öa.* Bu addaki kalın kumaştan yapılan. **Aba** terliklerini giydi. **Aba** pantolon satın aldı.

~[terlik | pantolon | ceket] **Aba terlikler** ayağımı sıcak tutuyor. Soğuktan korunmak için **aba pantolon** giydi. **Aba ceketini** astı.

abur cubur: *öa.* Yararsız, rastgele yenilen. **Abur cubur** beslenme kilo aldurmaktadır. **Abur cubur** gıdalar dikkatli tüketilmelidir.

~[beslenme | gıda | yiyecek] **Abur cubur beslenmeler** azaltılmalıdır. Çocuklar **abur cubur gıdaları** sever. **Abur cubur yiyecekler**, bazen zararlı olabilir.

ağaç: *öa.* Meyve verebilen, kalın gövdeli, odunsu bitkiden yapılan. *Karşımızda büyük, ağaç bir yapı vardı. Küçük bir ağaç evde oturuyorduk.*

~[yapı | ev] **Ağaç yapılar** daha çok bakım gerektiriyor. **Bu ağaç ev**, uzun süredir kullanılmıyor.

akıl dışı: *öa.* Gerçeklere, mantığa uygun olmayan. **Akil dışı** davranışlarını anlamadık. Bazı **akıl dışı** durumlar vardı.

~[ne kadar] **Ne kadar akıl dışı** olaylarla karşılaştık.

~[davranış | hız | inanç] **Akil dışı davranışları** artık bırakmalısın. **Araba, akıl dışı bir hızla**

yanımızdan geçti. Akil dışı inançlar, günümüzde hâlâ bulunuyor.

akla ziyan: *öa.* Şaşırtıcı. **Akla ziyan** değerlendirmelerde bulundu. **Akla ziyan** gündemlerle izleyicileri şaşırtıyor.

~[biraz] **Biraz akla ziyan** durumlarıdır.

~[durum | reklam | şey] *Bazen akla ziyan durumlar da oluyor. Akla ziyan reklamlar yapılıyor. Akla ziyan şeyler gördük.*

akışkan: *öa.* 1. Hareketli, değişken. **Akışkan** anlamlı bir sözcük. 2. Sıvı veya gaz halinde yer değiştirebilen. *Kaptaki akışkan şey yere döküldü.*

~[daha] **Daha akışkan** bir hale geldi.

~[anlam | hal | şey] **Akışkan anlamlı** cümleler kurdu. *Sıvının akışkan hali bozulmadı. Akışkan şeylerle oynamayı severdi.*

apaçık: *öa.* Çok belirgin, hemen anlaşılan. *Bazı insanlar apaçık gerçekleri göremiyor. Onlar apaçık doğruları anlayamadı.*

~[gerçek | doğru | biçim | delil] **Apaçık gerçekleri** sonunda anladı. *Söyledikleri apaçık doğrulardı. Annesi, olanları apaçık biçimde anlattı.*

ağızsız: *öa.* 1. mec. Sessiz, az konuşan. **Ağızsız bir kişi**

söylenenleri dinledi. 2. Yemek yeme organı olmayan, kapatılan. **Ağızsız** bir palyaço çocukları güldürdü.

~[hayvan | palyaço | kedi] Dışarıdaki **ağızsız hayvanları** görenler şaşırıyor. **Ağızsız palyaçolar** mağazanın reklamını yaptı.

akıllara zarar: öa. **Akla ziyan.**

Akıllara zarar bir film izledik. **Akıllara zarar** bir şarkıydı.

~[film | şarkı | efor] **Akıllara zarar** bir film vardı. Konserde **akıllara zarar şarkılar** dinledik. **Akıllara zarar** bir eforla çalıştı.

... **arabalık:** öa. Bir arabanın taşıyabileceği veya bir araba miktarınca olan. Bir **arabalık** yer kaplıyor. Üç yüz **arabalık** bir otopark inşa edildi.

~[otopark | yer | konvoy] Yüz **elli arabalık** bir **otoparkta** çalışıyor. Otoparkta beş **arabalık yer** kaldı. Otuz **arabalık** bir konvoy geçti.

→[otuz | yirmi] Otoparkta **otuz arabalık** bir yer vardı. **Yirmi arabalık** bir konvoyla düğüne geldiler.

araştırmacı: öa. Meraklı. **Araştırmacı** bakışlarla genç adamı izledi. Bilim adamları, **araştırmacı** kişilerdir.

~[bakış | göz | kişi] **Araştırmacı bakışlarını** etrafa çevirdi. **Araştırmacı** bir **gözle** faturayı inceledi. **Araştırmacı kişiler**, bilgili insanlardı.

atik: öa. Çabuk davranan, çevik. Başkan, **atik** atı ile dolaşmayı severdi. Dışarıda **atik** çocuklar oynuyor.

~[çok | en] Takımda **çok atik** bir savunmacı oynuyor. **En atik** performansını gösterdi.

~[at | çocuk | genç] **Atik atlar** yetiştirdi. **Atik çocuk** hemen şekerini kaptı. **Atik gençler**, spor yapıyor.

avanak: öa. Kolaylıkla kandırılabilen, **aptal**. **Avanak** hırsız hemen yakalandı. **Avanak herif!** diye bağırdı.

~[ne] **Ne avanak** insanlardı bunlar.

~[hırsız | herif | garson] **Avanak hırsızları** polis yakaladı. **Avanak herifin** her yaptığı yanlış. **Avanak garsonlar**, tabakları kurdı.

abajurlu: öa. Güneş ışıklarının engellemek için kullanılan aracı olan. Üzerinde **abajurlu** bir lamba var. Odada **abajurlu** bir avize vardı.

~[lamba | avize] **Abajurlu lambalar** güzel görünüyor. **Abajurlu** bir avize satın aldı.

→[lacivert | mavi] Masasında **lacivert abajurlu** bir lamba vardı. **Mavi abajurlu** bir avize satın aldı.

akçıl: öa. İçinde ak renk bulunan. Üzerimizden **akçıl** bir bulut geçti. **Akçıl** saçlarını yana doğru taramış.

~[bulut | saç | benek] **Akçıl bulutları** seyrettik. Kadının **akçıl**

saçları yüzüne döküldü. Akçıl benekleri olan bir kazak giydi.

akla zarar: öa. Akla ziyan. Ünlü komedyen, *akla zarar* cümleler kurdu. *Akla zarar* işler oluyor.

~[en] *Yönetmen, en akla zarar senaryoları gerçekleştirdi.*

~[cümle | iş | nokta | zenginlik] *Akla zarar cümleleri herkesi şaşırttı. Akla zarar işlerle uğraşır. Akla zarar bir noktada duruyor. Akla zarar bir zenginliğe sahip.*

âlâ: öa. Çok iyi. *Âlâ bir araba satın aldı. Elindeki âlâ bir oyuncaktı.*

~[en] *En âlâ kömür bu madenlerde çıkıyor.*

~[araba | model | şehir] *Garajında âlâ arabaları vardı. En âlâ modelleri sergileniyor. İstanbul, en âlâ şehir.*

~[-den ...] *Bundan âlâ sofra görmedim.*

alay alay: öa. Çok sayıda, pek çok. *Karşıdan alay alay asker geliyor. Buraya her yerden alay alay insan gelir.*

~[asker | insan | kuş] *Alay alay asker dizildi. Buradaki alay alay insan merakla bekliyor. Gökyüzünden alay alay kuş geçti.*

aletli: öa. Aleti olan veya aletle yapılan. *Aletli jimnastik, ilgi çekici bir spor. Aletli dalış için izin alındı.*

~[jimnastik | dalış] *Aletli jimnastik gelişen bir spor. Antalya, aletli dalış için uygun bir şehir.*

alim: öa. Bilen. *Düşünceli, alim bir adamdı. Alim insanlar, bilgili ve kültürlüdür.*

~[adam | insan | kişi] *Alim bir adam olduğu anlaşılıyor. Alim insanlar yetiştirmek gerekir. Alim kişilere ihtiyacımız var.*

arkalıklı: öa. Sırt dayamak için yeri, arkalığı olan. *Arkalıklı koltuklar yan yana koyuldu. Odada arkalıklı bir sandalye vardı.*

~[koltuk | sandalye | kanepeler] *Odadaki arkalıklı koltuğa oturdu. Arkalıklı sandalyeye oturdu. Arkalıklı kanepeleri vardı.*

→[yüksek] *Yüksek arkalıklı bir koltuğa oturdu.*

afyonlu: öa. 1. İçinde afyon bulunan. *Afyonlu şaraplarda tüketirdi. 2. mec. Dalgın, düşünceli. Afyonlu garson siparişleri karıştırdı.*

~[şarap | bahçe | garson] *Afyonlu şarapların tadına baktı. Yasa dışı, afyonlu bahçeler imha edildi. Afyonlu garson, masaları düzeltti.*

akkor: öa. Isıtılarak ışık saçacak beyazlıkta olan. *Bu parçalar akkor haline gelmiş. Akkor bir ateşin etrafına toplandılar.*

~[en] *Ateşin en akkor halini gördü.*

~[hal | ateş | ışık] **Akkor haline** gelinceye kadar ısıttı. **Akkor** bir ateşte suyu kaynattı. Ateşten **akkor ışıklar** çıkıyor.

akut: öa. Çabuk ve ani gelişen. **Akut** hastalıklar ölüm oranlarını arttırmaktadır. Kadın, **akut** bunalım geçiriyor.

~[hastalık | koşul | şok] **Akut hastalıklar**, son yıllarda arttı. Bazı hastalıklar **akut koşullardan** oluşur. **Akut** bir **şok** yaşadı.

alegorik: öa. Alegori ile ilgili, canlandırıp söylenen, yazılan. Bu eser üzerine **alegorik** bir **inceleme** yapıldı. **Alegorik** bir **kitap** okudum.

~[inceleme | kitap | tarz] **Alegorik incelemeler** ilginçtir. **Alegorik kitaplar** okumayı severim. Bu eser **alegorik tarzda** yapılmış.

anasonlu: öa. İçinde anason olan. **Anasonlu rakılar**, satışa çıktı. Markette **anasonlu** galeta bulunuyor.

~[rakı | içki | galeta] **Anasonlu rakılar** raflarda dizili. **Anasonlu içkiler** tüketmek zararlı olabilir. **Anasonlu galetanın** tadı ilginç.

araçlı: öa. 1. Teknik açıdan donanımlı. Bu iş için **araçlı sistemler** geliştirildi. 2. Farklı boyutları olan. Bu konuda **araçlı girişimler** var.

~[bol | çok] **Bol araçlı** bir okuldu burası. **Çok araçlı** bir girişimde bulundu.

~[spor | sistem | girişim] **Araçlı sporlar** yaygınlaşıyor. **Araçlı sistemler** hazırlandı. Bu tür **araçlı girişimlere** destek olmak gerekir.

>[elektronik | üç] **Elektronik araçlı** bir sistem kurdu. Bu projeyi, **üç araçlı** bir girişimin sonucunda yaptı.

aristokratik: öa. Soylu gücü ile ilgili olan. Kadında **aristokratik** bir zarafet vardı. **Aristokratik** bir ailenin tek çocuğuydu.

~[müthiş] **Müthiş aristokratik** bir kişiliği vardı.

~[zarafet | aile | kişilik] **Aristokratik** bir zarafeti olan bir kadın konuşma yaptı. **Aristokratik** bir **ailede** büyüdü. **Aristokratik kişiliğe** sahip bir adamdı.

aslan yürekli: öa. Korkusuz. **Aslan yürekli** taraftarlar, takımlarını destekledi. Onun **aslan yürekli** kadın olduğu belliydi.

~[kadın | taraftar | site] **Aslan yürekli kadınlar**, küçük kıza yardım ettiler. **Aslan yürekli taraftarlar** takımı karşıladı. Bu **aslan yürekli siteye** destek olmak gerekir.

azıcık: öa. Çok az, biraz. Annesinden **azıcık** süt istedi. Yerde **azıcık** kan vardı.

~[süt | kan | bal] **Masadaki azıcık sütü** içti. Elbisesine **azıcık kan**

bulaşmıştı. Sütün içine azıcık bal koydu.

ahensiz: *öa.* Uyumsuz, düzensiz. *Annesi, ahensiz bir sesle şarkı söylüyor. Ahensiz hareketlerle yanımıza geldi.*

∩[aşırı] *Bu kadın ve adam, aşırı ahensiz bir ikili oluşturdular.*

∩[ses | hareket | birliktelik] *Ahensiz seslerle birbirlerine seslendiler. Ahensiz hareketleri kötü görünüyordu. Adam, sonunda bu ahensiz birlikteliği bitirdi.*

akortsuz: *öa.* Doğru veya uygun olmayan ses çıkaran, ayarsız (müzik aleti). *Genç kız, akortsuz piyanosunu ayarlıyor. Gitardan akortsuz sesler geliyor.*

∩[piyano | ses | müzik] *Akortsuz piyanodan uyumsuz sesler geliyordu. Akortsuz birkaç ses duyuldu. Akortsuz müzikle gösteri yaptı.*

altın yürekli: *öa.* dey. İyi niyetli, merhametli (kimse). *Altın yürekli bir kızdı. Altın yürekli insanlar bizi karşıladı.*

∩[kız | insan | yiğit] *Altın yürekli kızlar, hep birlikte şarkı söylediler. Altın yürekli insanlar, yardım etmeyi sever. Genç adam, altın yürekli bir yiğitti.*

ambalajsız: *öa.* Sarmak ya da kaplamak için gerekli maddesi, ambalajı olmayan. *Ambalajsız*

şeker kullanmamak gerekir. Ambalajsız ürünler yasaklandı.

∩[şeker | ürün | kıyma] *Ambalajsız şekerler zararlı olabilir. Ambalajsız ürünleri denetlemek zor. Ambalajsız kıyma satmak yasak.*

antenli: *öa.* Algılamaya yarayan organ ya da cihazı olan. *Antenli televizyon satın aldı. Antenli yapılar özel bir şekli vardır.*

∩[televizyon | yapı | ürün] *Mağazadaki antenli televizyonları incelediler. Belediye, antenli yapılar için düzenleme yapıyor. Antenli ürünler farklı türlerde olabilir.*

→[çanak | ek] *Çanak antenli yapılar, değiştirilmeli. Ek antenli televizyonlar satışa çıktı.*

antikapitalist: *öa.* Kapitalizme karşı olan. *Antikapitalist gruplar gösteri yaptı. Antikapitalist düşünceler yaygınlaşıyor.*

∩[grup | düşünce | ideoloji] *Antikapitalist bir grup konser verdi. Antikapitalist düşünceye sahip bir adamdı. Genellikle antikapitalist ideolojileri savunurdu.*

aralık: *öa.* Yarı açık, tam kapanmamış. *Aralık kapıdan içeriye baktı. Aralık perdeyi kapattı.*

∩[hafif] *Hafif aralık kapıyı kapadı.*

∩[kapı | perde | cam] *Aralık kapıdan içeri rüzgar giriyor. Aralık*

perdeyi düzeltilti. *Aralık* camı temizledi.

armonik: *öa.* Uyumlu. *Müzedede armonik hazineler sergilendi. Sokaktaki armonik yapılar güzel görünüyor.*

~[hazine | yapı | ses] *Kazı çalışmalarıyla armonik hazineler bulundu. Armonik yapıların sayısı artıyor. Dışarıdan armonik sesler geliyor.*

aşamalı: *öa.* Önem ve değere göre ilerlemeli, kademeli. *Programda aşamalı değişimler yapılıyor. Öğrenciler, aşamalı düzeylere ayrılıyor.*

~[değişim | süreç | yapı] *Aşamalı değişimler, eğitimde kolaylık sağlar. Adaylar, aşamalı süreçlerden geçti. Bu noktada aşamalı yapılar değerlendirilmeli.*

→[iki | üç] *Toplantı iki aşamalı süreçte yapıldı. Üç aşamalı değişim, işlemleri hızlandırdı.*

absürt: *öa.* Saçma. *Bu absürt haberleri kim yayıyor? Söylediği bu absürt kelimeleri kimse anlamadı.*

~[haber | kelime | klip] *O, absürt haberleri ben de duydum. Absürt kelimeler kurmayı sever. Şarkının absürt bir klipi var.*

aç: *öa.* 1. Yiyecek bulamayan. *Aç kurtlar ava çıkmıştı.* 2. mec. Gözü doymaz. *Aç bir kurt gibi sürekli yemek istiyor.* 3. mec. Çok istekli,

hevesli. *Sürekli çalışmak isteyen, aç bir kadındı.*

~[kurt | köpek | katile | çocuk] *Aç kurtlar, sürüye saldırdı. Aç köpekler saldırgan olur. Devlet aç kafildere yardım etti.*

adaleli: *öa.* Kaslı. *Adaleli kollarımı gösterdi. Adaleli bacaklarını ileri uzattı.*

~[kol | bacak | vücut | erkek] *Adaleli kolları ile çocuğu kaldırdı. Futbolcunun adaleli bacakları çok sertti. Adamın adaleli bir vücudu vardı.*

afaki: *öa.* 1. Bir kaynağa dayanmayan, asılsız. *Sunucu afaki rakamlar söyledi.* 2. Gereksiz, önemsiz (söz). *Adam, afaki bir konuşma yaptı.*

~[öyle] *Öyle afaki sözleri dinleme.*

~[rakam | konuşma | söz] *Bu konuda afaki rakamlar duydum. Kadının afaki konuşması çok sıkıcıydı. Afaki sözler duymak istemiyorum.*

ağır yaralı: *öa.* Tedavisi zor bir şekilde yaralanmış. *Ağır yaralı askerleri hastaneye taşıdı. Doktor, ağır yaralı insanlara yardım ediyor.*

~[asker | insan | subay] *Ağır yaralı askerlerden birkaçı öldü. Depremden sonra ağır yaralı insanlar kurtarıldı.*

ağzı kalabalık: *öa.* dey. Gereksiz ve çok konuşan. *Kimse bu ağzı kalabalık adamı dinlemek istemiyor. Ağzı kalabalık biri, sürekli konuştu.*

~[adam | biri | erkek] *Ağzı kalabalık adam birden konuşmaya başladı. Onun ağzı kalabalık biri olduğunu herkes biliyor. Kadınlar, ağzı kalabalık erkekleri sevmez.*

aktüel: *öa.* Güncel. *Aktüel bir konuda konuştuk. Yazarın aktüel bir dili var.*

~[konu | dil | politika] *Başkan aktüel konuları değerlendirdi. Yazarın aktüel bir dili var. aktüel politikalar artık değişti.*

alaca bulaca: *öa.* Karışık renkli. *Üzerinde alaca bulaca bir sabahlık vardı. Alaca bulaca rüzgarlığı düzeltti.*

~[sabahlık | rüzgarlık | kalabalık] *Teyzem, alaca bulaca sabahlığını çok sever. Alaca bulaca rüzgarlık devrildi. Alaca bulaca kalabalık dağıldı.*

altıgen: *öa.* Altı kenarı olan. *Ev için altıgen planlar çizdi. Bina altıgen prizma şeklindekiydi.*

~[plan | prizma | bina] *Mühendis altıgen planları inceledi. Altıgen prizma şekline uzun uzun baktı. Caddede altıgen binalar vardı.*

arabasız: *öa.* Arabası olmayan. *Arabasız yaşam zor. Arabasız biri için ulaşım daha zordur.*

~[yaşam | biri | insan] *Buradaki insanların arabasız yaşamları var. Artık arabasız ve hür biriyim. Arabasız ama mutlu insanlardı.*

ayarsız: *öa.* 1. Düzensiz. *Takımın ayarsız kadrosu sürekli yeniliyor.* 2. Davranışları ölçsüz. *Adamın ayarsız bakışı kadını rahatsız etti.*

~[kadro | araç | bakış] *Başkan, bu ayarsız kadroyu değiştirecek. Ayarsız araçlardan verim alınmaz. Ayarsız bakışlarından herse rahatsız oldu.*

→[motoru] *Motoru ayarsız araçlar çabuk arızalanır.*

ağırca: *öa.* 1. Ağırlığı, yoğunluğu fazla olan. *İşçiler, omuzlarındaki ağırca heybelere yiyecek koymuşlardı.* 2. Kötüleşmiş (hasta). *Kolundaki ağırca yaraların tedavisi uzadı.*

~[heybe | şey | yara | hasta] *Yaşlı adam, ağırca heybesini kaldırmadı. Çocuk, ağırca şeyleri kaldırmakta zorlandı. Ameliyattan sonra ağırca yaraları oldu.*

ağlı: *öa.* Ağlı olan. *Ağlı bir kulübede buluştuk.* 2. Pantolonların bacak arasındaki kısımlarının geniş olanı. *Üzerinde ağlı bir pantolon vardı.*

~[geniş | yarı] *Geniş ağlı bir pantolon giydi. Yarı ağlı pantolonu çıkardı.*

~[pantolon | dükkan | kulübe] *Ağlı bir pantolon satın aldı. Ağlı*

dükkanın içerisi temiz değildi. Ağlı kulübeler yıkıldı.

→[örümcek | balık] **Örümcek ağlı dükkanı** kullanılmıyor. Evin **balık ağlı duvarları** vardı.

aklievvel: öa. Akıllı olduğunu düşünen. **Aklievvel** bürokratlar çok hata yapmışlar. **Aklievvel** yöneticilere güvenmiyorum.

~[çok] **Çok aklievvel** bir kadındı.

~[bürokrat | yönetici | eleman] **Aklievvel bürokratlar**, işi geciktiriyor. Her işe **akrısan**, **aklievvel** bir yöneticiydi. **Aklievvel elemanları** işten çıkardı.

aldırışsız: öa. Umursamayan, rahat. **Aldırışsız** basın bu konuyla ilgilenmedi. Adam, **aldırışsız** bir gülümseme ile karşılık verdi.

~[böyle] **Böyle kaldırışsız** bir toplumda yaşamak zor.

~[basın | görünüş | gülümseme] **Aldırışsız** bir **basınımız** var. **Aldırışsız görünüşlü** bir kadın. **Aldırışsız gülümsemelere** kızırım.

~[-e ...] Bu konulara **aldırışsız** bir toplum olduk.

altyapısal: Bir konunun hemen anlaşılmayan temeli, esas noktası ile ilgili. *İnternetin altyapısal etkileri* araştırılıyor. Sorunun **altyapısal** nedenini anlamadık.

~[etki | ilişki | neden] **Altyapısal etkiler** daha önemli. İki şirketin

altyapısal ilişkileri incelendi. Bu konunun **altyapısal nedeni** bilinmiyor.

apaydın: öa. Çok aydınlık. **Apaydın** köşelerde buluştuk. 2. mec. Umutlu, temiz. **Çocuğun apaydınlık dünyası** vardı.

~[insan | dünya | köşe] **Apaydın insanlarla** tanıştık. **Apaydın dünyamızda** yaşardık. **İşçiler apaydınlık köşeleri** temizlediler.

araçsız: öa. Doğrudan yapılan. **Araçsız** sporlarla uğraştı. **Araçsız** ordular çok güçsüzdür.

~[spor | ordu | hastane] **Devlet, araçsız** sporları destekliyor. **Araçsız** ordular yenilir. **Araçsız** hastanelere yatırım yapılmalı.

astigmat: öa. Net görmeyen, astigmatizme tutulan (göz). **Astigmat** gözlerin tedavisi kolay. **Astigmat** çocuklarda tedavi uzun sürebiliyor.

~[göz | çocuk | kusur] **Astigmat gözlerin** tedavileri yapılıyor. **Astigmat çocuklar** için gözlükler var. **Astigmat kusurlar** ameliyatla da gideriliyor.

atılımcı: öa. Durumunu geliştiren, ilerleyen. **Atılımcı** bankacılık, son yıllarda gelişti. Şirket, **atılımcı** bir dönem geçiriyor.

~[bankacılık | dönem | model] **Atılımcı bankacılık** anlayışı oluştu. **Atılımcı dönemler** riskli olabilir.

Çalışanlar, **atılcı modeller** üzerinde çalışıyor.

avcı: öa. Avlanarak beslenen. **Avcı** balıklar sürü halinde geziyor. **Avcı** kedileri topladılar.

~[en] **En avcı** kedileri bir araya getirdi.

~[balık | kedi | arkadaş] **Akvaryumda avcı balıklar** besliyor. **Avcı kediler**, artık sokakta avlanıyor. **İki avcı arkadaş** ile ava gitti.

avuç: öa. Elin parmak uçları ile bilek kısmı kadar olan. **Üstüne birkaç avuç toprak** attı. **Yüzünü birkaç avuç su** ile yıkadı.

~[birkaç] **Çocuk, birkaç avuç kar** ile oynadı.

~[su | kar] **Üzerine birkaç avuç su** döktü. **Avuç karları** bir kenara döktü.

aymaz: öa. Çevresine duyarız, ilgisiz. **Adamın aymaz kurnazlığı** hemen anlaşıldı. **Aymaz başkan**, seçimleri kaybetti.

~[kurnazlık | başkan | patron] **Bu aymaz kurnazlık** uzun sürmez. **Şirket, aymaz başkanın** idaresinde sürekli zarar ediyor. **Şirketin aymaz bir patronu** var.

aynasız: öa. 1. Aynası olmayan. **Aynasız bir odada** giyindi. 2. Hoşa gitmeyen, kötü, biçimsiz. **Aynasız bir iş**, bir türlü bitmedi.

~[ne] **Ne aynasız** işmiş.

~[duvar | oda | iş] **Aynasız bir duvar** vardı. **Aynasız odaya** girdi. **Bu aynasız işi** sevmedi.

azade: öa. Başboş, serbest. **Hiç kimseyi dinlemeden, azade** bir siyaset yapıyor. **Rahat, azade** insanlardı.

~[siyaset | hal | insan] **Azade siyasete** ara verdi. **Birkaç gündür azade bir hali** var. **Azade insanlar** rahat davranır.

~[den ...] **Birbirinden azade** halde yaşıyorlar.

açısız: öa. Yön veya görüş ile ilgili. **Hayatındaki açısız bozukluğu** anladı. **Dünyanın açısız hızı** ile ilgili çalışmalar yaptı.

~[bozukluk | yükseklik | hız] **Uydunun açısız bozukluğu** giderildi. **Mühendisler binanın açısız yükseklik** hesaplamasını yaptı. **Arabanın açısız hızı** arttı.

ağarık: öa. 1. Beyazlaşmış. **Adam, ağarık saçlarını** taradı. 2. Rengi solmuş. **Kazağında ağarık** karalar vardı.

~[kara | sakal | yüz] **Önlüğü ağarık kara** olmuş. **Ağarık sakallarını** kesti. **Çocuğun ağarık yüzü** değişti.

ahu: öa. mec. Güzel, ince, zarif. **Kadının ahu bakışları** etkileyiciydi. **Ahu gözleri** ile etrafına baktı.

~[bakış | göz | kız] **Ahu bakışlarını** herkes fark ederdi.

*Kadının ahu gözleri çok güzeldi.
Ahu kızlar masada oturuyor.*

akordu bozuk: öa. 1. Ayarı olmayan (müzik aleti). *Elinde akordu bozuk bir saz vardı.* 2. Uyumsuz. *Şirket, akordu bozuk yönetim nedeniyle zarar ediyor.*

~[saz | piyano | yönetim] *Akordu bozuk sazu bir kenara bıraktı. Akordu bozuk piyanoyu ayarlamaya çalıştı. İşçiler, akordu bozuk yönetimden rahatsız.*

amfibi: öa. Hem suda hem de karada hareket edebilen. *Biyolog amfibi hayvanları inceliyor. Amfibi canlıların vücut yapısı farklıdır.*

~[hayvan | canlı | gemi] *Kurbağa amfibi bir hayvandır. Amfibi canlıların beslenme şekilleri çeşitlidir. Türkiye, amfibi gemiler üretiyor.*

arlanmaz: öa. Utanmaz, sıkılmaz. *Arlanmaz adam, yine yanımıza geldi. Sürekli arlanmaz babasına kıızıyordu.*

~[adam | baba | kadın] *Arlanmaz bir adam olduğu belli. Arlanmaz babasını hatırlamak istemiyor. Arlanmaz bir kadın gibi davranır.*

asmalı: öa. Üzümlü vb. bitkilerin yetiştiği, dolanarak büyüyen bitkisi olan. *Köyün asmalı kahvesinde dinledi. Ünlü yazar, asmalı bir konakta doğmuş.*

~[konak | kahve | bahçe] *Asmalı konak resimleri duvarları süslüyor.*

Asmalı kahvelerde adamlar oturuyor. Evindeki asmalı bahçe güzel görünüyor.

aşılı: öa. Aşısı yapılmış (bitki). *Ağacın aşılı dallarını sardı. Bahçesindeki aşılı güllere bakıyor.*

~[dal | gül | zeytin] *Aşılı dalları özenle ayırdı. Aşılı güllerden bir tane kopardı. Aşılı zeytinler yetiştiriyordu.*

aygın baygın: öa. 1. Kendinden geçercesine aşık olan. *Aygın baygın bir sesle eşine seslendi.* 2. Bitkin. *Kuzuların aygın baygın melemeleri duyuldu.* 3. Duyguda ölçüyü kaçırmış. *Aygın baygın maniler, şürler okudu.*

~[ses | mani | ezgi] *Aygın baygın sesleri bir süre dinledi. Kadın, aygın baygın maniler söylüyor. Aygın baygın ezgilerle şarkı söylüyor.*

Azeri: öa. Azerbaycanlı. *Azeri bir babanın oğluydu. Azeri balıkçılardan alışveriş yaptım.*

~[baba | balıkçı | besteci] *Azeri babasını hiç görmemiş. Azeri bir balıkçı yanına geldi. Azeri bestecinin en güzel şarkısını dinledik.*

abidik gubidik: öa. arg. Saçma, abuk sabuk. *Abidik gubidik laflar söyledi. Abidik gubidik sözlerle herkesi kızdırdı.*

~[laf | söz | sinemacı] *Abidik gubidik laflarla vakit geçirdi.*

Abidik gubidik sözleri duymak istemiyorum. Yanımıza *abidik gubidik* bir *sinemacı* geldi.

acımtırak: öa. 1. Hoşnutsuz. *Acımtırak* bir gülümseme ile yanımıza geldi. 2. Acımsı. Kadının *acımtırak* kokusu üzerine sinmişti.

~[gülümseme | sessizlik | koku] *Bu acımtırak gülümsemesi hoşuma gitmedi. Acımtırak sessizlik* rahatsız ediyor. *Yaban çiçeklerinin acımtırak kokuları* geliyor.

agnostik: öa. 1. Bilinemezci. *Agnostik* kişiler, bir arada tartışıyor. 2. Bilinemezcilikle ilgili olan. *Agnostik* aforizmalar okuyor.

~[kişi | aforizma] *Agnostik kişiler* daha kuşkuludur. *Agnostik aforizmaları* anlamaya çalışıyorum.

ağlamalı: öa. Ağlamak üzere olan, çok üzüntülü. *Bu ağlamalı hali* herkesi üzüyor. *Ağlamalı* bir sesle konuştu.

~[hal | ses] *Ağlamalı halde* bir süre yürüdü. *Ağlamalı sesi*, herkesi üzdü.

ağrısız: öa. 1. mec. Dertsiz, tasasız. *Ağrısız* bir gece yaşadı. 2. Şiddetli acısı olmayan. *Ağrısız* sünnet, çocuğu sevindirdi. 3. Ağrı vermeyen. *Ağrısız* bıçak, yapılabirse ne güzel olur.

~[gece | sünnet | bıçak] *Ağrısız halde* yatar. *Hasta, bu ağrısız*

gecede rahat uyudu. *Düşüncelerini ağrısız* bir bıçak gibi taşır.

ağzı bozuk: öa. dey. Küfür edip, kötü söz söyleyen. *Ağzı bozuk* bir satıcı, ürünlerini gösteriyor. Kadının *ağzı bozuk* bir kocası var.

~[satıcı | koca | delikanlı] *Ağzı bozuk satıcı*, buralarda dolanıyor. Yaşlı kadının *ağzı bozuk kocasını* kimse sevmezdi. Adam, *ağzı bozuk delikanlıyı* uyardı.

ağzı sıkı: öa. dey. Sır saklayabilen. *Güvenilir, ağzı sıkı* bir arkadaştı. *Ağzı sıkı* bir adam olduğumu bilir.

~[arkadaş | adam | biri] *Ağzı sıkı arkadaşlarımla* bu konuları tartıştım. *Ağzı sıkı adamlara* ihtiyacımız var. *Onu, ağzı sıkı biri* sanmıştım.

aktarmasız: öa. Aktarma, araç değiştirme gerektirmeyen. *İzmir'den İstanbul'a aktarmasız* uçuşlar var. *Şirketin aktarmasız* seferleri başladı.

~[sefer | uçuş] *Aktarmasız seferler* iptal edildi. *Aktarmasız uçuşlar* daha ekonomiktir.

alevsiz: öa. Isı ve ışık saçan kırmızı alevi olmayan. *Etlер mangaldaki alevsiz* ateşte pişti. *Çalışmalarda hidrojenin alevsiz* yakımı uygulanıyor.

~[ateş | yakım] *Alevsiz ateşler*, sönmeye başladı. *Maddelerin alevsiz yakımı* uzun yıllardır uygulanıyor.

alımlı çalılımlı: öa. Gösterişli, güzel.
*Alımlı çalılımlı biri önümüzden geçti.
Herkes onu alımlı çalılımlı bir kadın
olarak tanır.*

~[biri | kadın | görünüş] *Alımlı
çalılımlı biri yanımıza geldi. Alımlı
çalılımlı bir kadınla bir süre konuştu.
Bu alımlı çalılımlı görünüşü
yanıltıcıydı.*

alicenap: öa. 1. Onurlu, şerefli.
*Yaşlı adamın alicenap görünüşüne
herkes saygı duyar. 2. Cömert. İş
adamı, alicenap yardımlar yaptı.*

~[görünüm | kişi | yardım] *Alicenap
görünümlü nazık biriydi.
Alicenap kişiler yardım etmeyi
sever. Bu alicenap yardımlara
insanlar sevindi.*

anasız: öa. Annesi olmayan. *Anasız
bebekler ağlıyordu. Anasız çocuklar
devlet yardım etmeli.*

~[bebek | çocuk | tay] *Anasız
bebeklerin bakımı için özen gerekir.
Anasız çocuklar, çocuk yuvasında
bakılıyor. Bu anasız tay artık
büyüdü.*

antrenmanlı: öa. İdmanlı.
*Antrenmanlı bedeni gayet güzel
görünüyor. Antrenmanlı bireyler
daha sağlıklıdır.*

~[beden | birey] *Antrenmanlı
bedeni çok düzgündü. Antrenmanlı
bireylerde düzenli spor yapar.*

arızasız: öa. Argo. Sorun
oluşturmayan, problemsiz.
Kadın, "Arızasız erkek yok." dedi.

*Masada güzel, arızasız bir
muhabbet vardı.*

~[erkek | muhabbet | tip] *Arızasız
erkekler az bulunur.
Arızasız bir muhabbet olmadı.
Katılımcılar, iyi niyetli, arızasız
tüplerdi.*

arkalı: öa. 1. mec. Koruyanı,
yardım edeni olan. *Arkalı biri,
öncelikli sayılır. 2. Arkası,
dayanağı olan. Odasına arkalı bir
koltuk koydu.*

~[biri | koltuk] *Arkalı biri olduğu
anlaşıyor. Arkalı bir koltuk satın
aldı.*

arkasız: öa. 1. mec. Başkalarından
destek almayan. *Arkasız köy
çocukları bu işlerde çalışıyor. 2.
Arkası, dayanağı olmayan.
Arkasız bir banka oturdu. 3. mec.
Sonsuz. Arkasız bir girdabın içine
girdi.*

~[bank | çocuk | girdap] *Arkasız
çocuklar, ucuz
çalıştırılıyor. Arkasız bir girdap
gibi görünüyor.*

ayıpsız: öa. Ayıbı, kusuru olmayan.
*Satıcı ayıpsız malları ayırıyor.
Ayıpsız dost arayan, dostsuz kalır.*

~[mal | dost] *Ayıpsız mallar satın
almak gerekir. Her an yanımızda,
ayıpsız bir dosttu.*

ayrıntısız: öa. Ayrıntısı olmayan,
detaysız. *Konuşmacının ayrıntısız*

ifadeleri çok açıktı. Etkileyici ama ayrıntısız bir film izledik.

~[film | ifade | yanıt] **Ayrıntısız filmleri** daha çok severim. **Ayrıntısız ifadelerle** yaptıklarını anlattı. Sorulara **ayrıntısız yanıtlar** verdi.

abazan: *öa.* arg. Uzun süre cinsel ilişkide bulunmayan (erkek). **Abazan** bir satıcı, rahatsızlık verdi. **Abazan** seyirciler sinemadan çıktı.

~[satıcı | seyirci] **Abazan satıcıları** polis uzaklaştırdı. **Abazan seyirciler** dağıldı.

afet: *öa.* arg. Görenleri şaşkırtacak derecede güzel, çok etkileyici. **Kadının afet** görünümü çok etkileyicidir. **Afet** kızlar önümüzden geçer.

~[görünüm | kız] **Afet görünümde** iki kadın geçti. **Afet** iki kız alışveriş yaptı.

akıllara seza: *öa.* **Akla zarar.** **Akıllara seza** bir durumdan kurtulmaya çalışıyor. **Çocuğun akıllara seza** bu davranışını annesi cezalandırdı.

~[durum | davranış | fikir] **Akıllara seza durumlar** artık geçti. **Akıllara seza davranışı** bir daha yapma. **Akıllara seza fikirleri** reddedildi.

akılsal: *öa.* Mantıksal verilerle desteklenmiş. **Akılsal** yöntemleri savunurdu. Konunun **akılsal türlerini** tartıştılar.

~[yöntem | tür] **Akılsal yöntemler** kullanmak gerek. **Akılsal türde** bir tartışmadı.

alaysı: *öa.* Küçümseyici, yeteri kadar ciddiye almayan. **Üyeler ona alaysı** bir gülümseme ile baktı. **Alaysı** anlatıyı beraber dinledik.

~[gülümseme | anlatı] **Alaysı gülümsemeler** bizi kızdırdı. **Aylası** bir anlatı dinledik.

alçılı: *öa.* Alçı ile sarılmış olan. **Alçılı** kolunu gösterdi. **Alçılı** ayağını sardı.

~[kol | ayak | tedavi] **Alçılı kolunu** yatağa uzattı. **Alçılı ayağını** kaldırdı. **Kırıklara alçılı tedavi** yapılır.

alışkan: *öa.* **Alışkın.** Kokuyu **alışkan** bir burunla kokladı. **Alışkan** atlar koşmaya başladı.

~[at | burun] **Alışkan atlarla** çalıştı. **Alışkan burnunu** yemeklere uzattı.

allahlık: *öa.* arg. Kendisinden yarar beklenmeyen. **Bu allahlık** bilgisayarını artık atmalı. **Allahlık** kadının hiçbir yararı yok.

~[bilgisayar | kadın | şehir] **Bu allahlık bilgisayarın** tamiri olmaz. İşsiz, **allahlık** bir kadındı. **Savaştan sonra harabe, allahlık** bir şehir olmuştu.

allak bullak: *öa.* Çok karışık. **Allak bullak** bir yüzle yanımıza geldi. **Allak bullak** bir borsada işlem yaptı.

~[yüz | borsa | psikoloji] **Allak bullak yüzünden** hiçbir şey anlaşılmadı. **Allak bullak borsada** çok para kaybetti. **Allak bullak** bir psikoloji ile toplantıya katıldı.

alt yazılı: *öa.* Farklı dildeki seslerin ekranın altında yazı ile açıklaması olan. **Alt yazılı** bir film izledik. Restoranda **alt yazılı** bir mönü vardı.

~[film | mönü] **Alt yazılı filmler** izlemeyi tercih ederim. **Alt yazılı mönüye** dikkatle baktı.

Amerikan: *öa.* Amerikalılara özgü. **Amerikan** iş çevresi Türkiye'ye yatırım yapıyor. Bazı **Amerikan kuruluşları** büyük zarar açıkladı.

~[iş çevresi | kuruluş] **Amerikan iş çevreleri** ülkemize geliyor. **Amerikan kuruluşları** sistem değiştirdi.

antarktik: *öa.* Güney veya Kuzey kutup bölgesi yakınında olan. **Antarktik** buzullar üzerine araştırmalar yaptı. Küresel ısınma **antarktik** buzulları eritiyor.

~[buzul] **Antarktik buzullar** Kuzey ve Güney Yarım Küre'de yer alıyor.

arslanlı: *öa.* Aslan figürlü. **Kral, arslanlı** kapıdan şehre girdi. **Arslanlı** mağazanın vitrinine baktı.

~[kapı | mağaza] **Arslanlı kapıları** açtı. **Arslanlı mağazanın** ürünlerinde indirim var.

atanmış: *öa.* Atama, tayin ile işe alınan. **Atanmış** arkadaşlarla

konuştu. **Atanmış** komutan, bir konuşma yaptı.

~[arkadaş | din adamı | komutan] **Atanmış arkadaş** yanımıza geldi. **Kaymakam, atanmış din adamları** ile yemek yedi. **Atanmış komutan** odasında oturuyor.

~[e ... | yeni] **Göreve atanmış** komutan dün geldi. **Yeni atanmış** arkadaşlar çok heyecanlıydı.

ayan: *öa.* Belli, açık. **Ayan** kimselerle birlikte çalışıyoruz. **Ayan** kimseler olduğunu hemen anladık.

~[kimse] **Ayan kimseler** bulmak zor.

ay parçası: *öa.* dey. Çok güzel. **Odada ay parçası** kızlar içeride oturuyor. **Çocuğun ay parçası** yüzü güldü.

~[kız | yüz | eş] **Ay parçası kızına** baktı. **Ay parçası yüzlerini** çevirdi. **Adamın ay parçası** bir eşi vardı.

ayrıcalı: *öa.* Ayrı, seçkin. **Ayrıcalı** bir durumda olduk. **Ayrıcalı** yerde oturduk.

~[durum | yer] **Ayrıcalı durumda** olmak istedi. **Ayrıcalı yerini** bıraktı.

ayrımsız: *öa.* Farksız, aynı. **Ayrımsız** ilgisini ayırmadı. **Ayrımsız** kurumlar oluşturmak gerek.

~[ilgi | kurum] **Ayrımsız ilgilerini** bu konuda topladı. **Ayrımsız kurumlar**, daha hızlı gelişir.

abartmasız: *öa.* **Abartısız.** *Saçları abartmasız bir biçimdeydi. Abartmasız bir biçimde söylenenleri yaptı.*

~[biçim] **Abartmasız biçimleri** *inceledi.*

abidevi: *öa.* Anıt gibi olan, büyük. **Abidevi** *gözlükleri ile gazete okudu. Abidevi bir stat inşa etti.*

~[gözlük | stat] **Abidevi gözlüklerini** *düzeltilti. Abidevi bir statta maçı izledik.*

açık kalpli: *öa.* dey. Düşündüklerini söyleyen, açık, samimi. **Açık kalpli** *programda daha rahat konuşuruz. Açık kalpli düşüncelerle yazısını yazdı.*

~[program | düşünce] **Açık kalpli programları** *izlerim. Açık kalpli düşüncelerini dinledik.*

adı belirsiz: *öa.* Tanınmayan, bilinmeyen. **Adı belirsiz** *bir kurumun iş ilanı vardı. İçimde adı belirsiz bir kuşku var.*

~[kurum | kuşku] **Adı belirsiz bir kurumun** *cezasını anlattı. Adı belirsiz kuşkulardan çok rahatsızım.*

ağızdan dolma: *öa.* Namludan doldurulan (silah). **18. Yüzyılda** *ağızdan dolma tabancalar vardı.*

~[tabanca] **Ağızdan dolma tabancasını** *ateşledi.*

ağsı: *öa.* Ağ gibi olan. **Gözünün ağsı** *tabakasında sorun vardı. Kazağın ağsı dokusu bozuldu.*

~[tabaka | doku] **Ağsı tabakada** *çatlaklar oluştu. Ağsı dokuyu yeniden yaptı.*

ağzı açık: *öa.* **1.** Önündeki açılır-kapanır kısmı açık olan. **Ağzı açık** *tencerede yemek vardı. 2. dey. Şaşkın, aptal. Ağzı açık* *memur işleri geciktirdi.*

~[tencere | banka | memur] **Ağzı açık tencerede** *yemek pişiyor. Adam ağzı açık halde uyuyordu. Ağzı açık* *memur oturduğu yerden kalktı.*

aheste: *öa.* Yavaş, ağır. **Yangının olduğu yerden aheste** *dumanlar görünüyor. Nehrin aheste* *akışını izledi.*

~[duman | akış | vasıta] **Aheste dumanlar** *gördük. Nehrin aheste* *akışı bizi etkiledi. Eve aheste bir* *vasıta çok geç ulaştık.*

aklı karalı: *öa.* Beyaz ve siyah renkleri olan. **Üzerimizden akli** *karalı bulutlar geçiyor. Akli karalı* *bir kedinin sesini duyduk.*

~[bulut | kaya | kedi] **Akli karalı bulutları** *seyrettik. Akli karalı* *kayaların* *arasından geçtik. Caddede akli karalı* *kediler oynuyor.*

altuni: *öa.* Altın sarısı renginde olan. **Altuni** *taşlar güneşte parladı. Önümüzde altuni bir ışıldı vardı.*

~[taş | ışıltı | nehir] *Altuni taşlar sıcaaktan çatlamıştı. Altuni ışıltı görmemizi engelledi. Uzun, altuni nehir akıyordu.*

antisemitist: *öa.* Yahudilik karşıtı. *Raflarda antisemitist kitaplar vardı. Bu antisemitist ortamdan rahatsız oldum.*

~[kitap | ortam | yayım] *Antisemitist kitapları sevmem. Antisemitist ortamlarda bulundu. Antisemitist yayınlar kaldırılmalı.*

antolojik: *öa.* Seçilmiş eserlerle ilgili. *Antolojik boyutta bir araştırma. Çalışmanın antolojik yapısı önemli.*

~[boyut | yapı] *Antolojik boyutunu yazarlar hazırladı. Antolojik yapıdaki eserleri saklıyor.*

argın: *öa.* 1. Bitkin. *Argın ömrüm adlı kitap yayımlandı.* 2. Zayıf. *Çocuk, kadının argın dizlerine vurdu.*

~[ömür | diz] *Yaşlı adam argın ömrünü anlattı. Argın dizlerini ovuyor.*

arkadaş canlısı: *öa.* Arkadaşlarına değer, önem veren. *Arkadaş canlısı davranışlarını herkes sevdi. Arkadaş canlısı bir çocuktü.*

~[çocuk | davranış] *Arkadaş canlısı çocuklar oyun oynuyor. Arkadaş canlısı davranışlarını seviyorum.*

Arnavutça: *öa.* Arnavutların kullandığı dilde olan. *Bu kanal,*

Arnavutça yayın yapıyor. Arnavutça eğitim yapan bir okula devan etti.

~[yayın | eğitim] *Arnavutça yayınları dinledi. Arnavutça eğitim almak istedi.*

askısız: *öa.* Askısı olmayan. *Gömleğin askısız modellerini denedi. Askısız elbiseyi yere koydu.*

~[model | çanta | elbise] *Askısız modelleri inceledi. Askısız çantaları taşımak zor. Askısız elbiselere baktı.*

aşırma: *öa.* Başka yerden, başkasından izinsiz alınmış. *Aşırma sözlerle kadınları etkiler. Aşırma taşlarla küçük bir yaptı.*

~[söz | taş | yer] *Aşırma sözler kullanır. Aşırma taşları taşıdı. Aşırma yerleri doldurdu.*

aşısız: *öa.* 1. Hastalıklara karşı koruyucu maddeyi almamış. *Doktor, aşısız çocuklara farklı tedavi uyguladı.* 2. Aşı yapılmamış (bitki). *Aşısız incir ağaçlarını kestiler.*

~[çocuk | incir] *Aşısız çocuk kalmaması için çalıştılar. Bahçede iki tane aşısız incir ağacı vardı.*

→[çiçek] *Çiçek aşısız çocuklara aşı yapıldı.*

ateşe dayanıklı: *öa.* Aşırı ısıdan zarar görmeyen. *Yemekleri ateşe dayanıklı kaplarda pişirdi. Ateşe dayanıklı tabakları ocağa koydu.*

~[kap | tabak] *Ateşe dayanıklı kaplarda suları ısıttı. Yemeklerde ateşe dayanıklı tabaklar kullandı.*

ateş kırmızısı: *öa.* Yanan ateş renginde olan. *Ateş kırmızısı ay parlıyordu. Ateş kırmızısı bakışları çok kızdığını belli etti.*

~[ay | bakış] *Ateş kırmızı aya baktık. Ateş kırmızı bakışlarını adam çevirdi.*

aval: *öa.* dey. Aşırı derecede saf, sersem. *Aval bakışlı bir çocuk, bağırdı. Aval bakışlarını annesine çevirdi.*

~[aval] *Aval bakışlarından yorgunluğunu anladı.*

ayran budalası: *öa.* dey. Aptal, sersem. *Ayran budalası adamlar, bir araya geldiler. Ayran budalası hali herkesi güldürdü.*

~[adam | hal] *Ayran budalası bir adam olduğunu hemen anladık. Onun ayran budalası hali hep aklımda.*

ayrımli: *öa.* Aralarında fark bulunan, değişik. *Bu ayrımli haberlere güvenmiyorum. Ayrımli toplantılara katıldı.*

~[haber | toplantı | renk] *Ayrımli haberler duyduk. Ayrımli toplantılar yaptılar. Ayrımli renkleri fark ettik.*

~[-den ...] *Kazağın birbirinden ayrımli renkleri vardı.*

açık elli: *öa.* dey. Parasal yardımda bulunmayı seven, cömert. *Açık elli biri olduğunu biliyordum. Bizim açık elli halkımız var.*

~[biri | halk] *Açık elli biri bize yardım etti. Açık elli halkımız yardım etmeyi sever.*

adalesiz: *öa.* Kassız. Yaşlı adamın *adalesiz* bacakları ağrıyordu. Çalışmadığı için kolları *adalesiz* et yağını olmuştur.

~[bacak | et yığını] *Adalesiz bacaklarını önümüze uzattı. Adalesiz et yağını gibi görünüyor.*

adamsız: *öa.* İçinde adam olmayan. *Adamsız elbiseler vitrinde sergileniyor.*

~[elbise] *Adamsız elbiseye uzun uzun baktı.*

ağır aksak: *öa.* dey. **1.** Yavaş. *Ülkedeki ağır aksak gelişmeleri beraber izledik. 2.* Kesintili, düzensiz. *Ağır aksak yürüyüşünü bir süre bıraktı.*

~[geliş me | biçim | yürüyüş] *Haberlerde ağır aksak gelişmeleri anlattı. Ağır aksak biçimde konuştu. Ağır aksak yürüyüşü vardı.*

ağır ezgi: *öa.* Çok ağır, yavaş yavaş. *Ağır ezgi makamda şarkılar söyledi. Şarkının ağır ezgi makamı sıkıydı.*

~[makam] *Ağır ezgi makamı beraber dinledik.*

ağzı kulaklarında: *öa.* dey. Çok sevinçli, mutlu. *Ağzı kulaklarında bir oğlan yanlarına geldi. Bu ağzı kulaklarında oğlanı bir süre dinledi.*

~[oğlan] *Ağzı kulaklarında oğlanla konuştu.*

ağzı pek: *öa.* dey. Sır saklayabilen, az konuşan. *Ağzı pek şoförle gittik. Ağzı pek şoför dikkatle arabayı sürdü.*

~[şoför] *Ağzı pek şoför sürekli sigara içti.*

ahlak dışı: *öa.* Toplumdaki yazılı olmayan kurallara uymayan. *Bu ahlak dışı konuları konuşmayı bıraktı. Ahlak dışı konulardan söz ederdi.*

~[konu] *Ahlak dışı konuları düşünerek utandı.*

ailelik: *öa.* Aileye özgü. *Ailelik bir sitede oturuyor. Ailelik siteler inşa etti.*

~[site] *Ailelik siteler yan yana yapılmış.*

ailesiz: *öa.* Ailesi olmayan. *Sokaklarda yaşayan ailesiz bir çocuktü. Ailesiz çocuklara devlet yardım etmeli.*

~[ailesiz] *Ailesiz çocuklar daha çok tehlike altında.*

ak deniz mavisı: *öa.* Parlak, canlı mavi renkte olan. *Çocuğun Akdeniz mavisı gözleri çok güzeldi. Evinde Akdeniz mavisı kuşlar besliyor.*

~[göz | kuş] *Akdeniz mavisı gözleri ile etrafına baktı. Akdeniz mavisı kuşlar uçuyor.*

ak gözlü: *öa.* Göz rengi açık tonda olan. *Ak gözlü bir adam sandalyeye oturdu. Ak gözlü Araplar bir arada oturuyor.*

~[adam | arap] *Ak gözlü adamdan çocuklar korktu. Ak gözlü Araplar alışveriş yaptı.*

akıntısız: *öa.* Herhangi bir yöne doğru yer değıştirmeyen, akıntısı olmayan. *Istanbul Boğazı'nın akıntısız bölümünde yüzdük. Kaza sonucu vücudunda akıntısız delikler oluştu.*

~[bölüm | delik] *Nehrin akıntısız bölümlerini izledik. Kulağındaki akıntısız delik kapandı.*

akortlu: *öa.* 1. Ayarlanmış (müzik aleti). *Elindeki akortlu kemanı bıraktı. Akortlu piyanoyu çalmaya başladı.*

~[keman | piyano] *Akortlu kemanı çalmaya başladı. Akortlu piyanodan sesler geliyor.*

→[alaturka | bozuk] *Alaturka akortlu kemanı kutusuna koydu. Bozuk akortlu piyanoyu düzeltti.*

alerjik: *öa.* Bir şeye karşı biyolojik duyarlılık ile ilgili. *Alerjik durumların tedavisi ile ilgileniyor. Geçirdiği alerjik hastalık iyileşmeye başladı.*

~[durum | hastalık] **Alerjik durumlar** tehlikeli olabilir. **Alerjik hastalıklara** karşı ilaç aldı.

→[-e karşı] **İlaçlara karşı alerjik** bir durumu vardı.

alerjili: *öa.* Bir şeye karşı biyolojik duyarlılığı olan. **Alerjili** insanlarda başka hastalıklar da olabilir. **Yüzme, alerjili** çocuklar için uygun bir spor.

~[çocuk | insan] **Alerjili çocuklara** dikkat edilmeli. **Alerjili insan** sayısı az değil.

aleyhtar: *öa.* Karşı olan, karşıt. *Bu* uygulamalara **aleyhtar** bir durumu vardı. *Bazı* yöneticiler hakkında **aleyhtar** yayınlar yaptı.

~[durum | yayın] **Aleyhtar durumları** düşündü. **Aleyhtar yayınları** eleştirdi.

~[-e ...] *Bu* konulara **aleyhtar** bir durum yoktu.

altı: *öa.* Tabanı veya aşağı tarafı olan. **Altı** ayakkabılarını giydi. **Çelik altı** tencerelerini hazırladı.

~[ayakkabı | tencere] **Altı ayakkabılarını** kenara koydu. **Altı tencereleri** kaldırdı.

→[kalın | yüksek] **Kalın altı** tencereleri yıkadı. **Yüksek altı** ayakkabılar giyerdi.

anadan üryan: *öa.* Hiç giysisi olmayan, çıplak. **Anadan üryan** çocuklar, dolaşıyor. **Ünlü modacı,**

anadan üryan erkeklere elbiseler giydirdi.

~[çocuk | erkek | resim] **Anadan üryan çocukların** seslerini duyduk. **Anadan üryan** bir **erkek** banyoya girdi. *Sergide* **anadan üryan resimler** vardı.

antrenmansız: *öa.* Çalışmamış, idmansız. **Antrenmansız** bacakları ağrıyordu. **Antrenmansız** kişiler olduklarını hemen anladı.

~[bacak | kişi] **Antrenmansız bacaklarını** çalıştırdı. **Antrenmansız kişilerle** çalışmak istemedi.

apacı: *öa.* mec. Rahatsız edici. **Apacı** karanlıkta uyandım. **Sokakta apacı** bir karanlık vardı.

~[karanlık] *Bu* **apacı karanlık** bizi korkutuyordu.

Aramice: *öa.* Bu dilde yazılmış olan. **Aramice** sözcükler söyledi. **Aramice** yazıları okudu.

~[sözcük | yazı] **Aramice sözcüklerin** anlamını biliyor. **Aramice yazıları** anlamadı.

arif: *öa.* Anlayışlı, sezgili (kimse). **Arif** insanlarla konuşmak güzel. **Anlayışlı, arif** bir ruha sahip.

~[insan | ruh] **Arif insanlarla** tanışmak istedi. **Arif ruhlu** bir insandı.

arka planda: *öa.* 1. Geride. **Arka planda** bir adam göründü. 2. mec.

Önemsiz. *Filmde çok fazla erkek varken, arka planda kadınlar var.*

~[adam | bina | düşünce] **Arka planda adamlar** yer alıyor. **Arka planda bir bina** var. **Arka planda düşünceleri** önemli değil.

arlı: öa. Namuslu, utangaç. **Arlı bir kadın** olduğu belli. **Arlı** çocukları severim.

~[çocuk | kadın] **Arlı bir çocuk** gibi davranmalısın. **Arlı kadınlar** utangaç olur.

armut: öa. Sapı dar, gövdesi geniş sarı veya yeşil renkli meyveye benzeyen. **Armut kışlı pantolon** giyerdi. **Armut kışlı giysiler** dar geliyor.

~[kış] **Armut kışlı** pantolonları artık giymiyor.

artık: öa. Kullanıldıktan sonra geriye kalan. **Artık** ipleri bir kutuda biriktiriyor. **Garajda artık** bir mengene buldum.

~[ip | mengene] **Artık ipleri** kullanmak gerek. *Bu paslı, artık mengeneyi* atmalısın.

ateşin: öa. Ateşli, tutkulu. **Ateşin** nutuklarla kalabalığı coşturdu. *Heyecanlı, ateşin bir ruhu* vardı.

~[nutuk | ruh] **Başkan, ateşin** bir nutukla halka seslendi. **Ateşin ruhunu** her zaman hep korudu.

ateş pahası: öa. dey. Fiyatı veya ücreti çok yüksek olan. *Bu ateş pahası* ilaçları almak zor.

Restorandaki ateş pahası havyarlar, çok lezzetliydi.

~[ilaç | havyar] **Ateş pahası ilaçlarla** tedavi oldu. **Ateş pahası havyarlardan** bir porsiyon yedi.

atık: öa. 1. Atılmış, kullanılmış. **Atık sular** için kanal yapıldı. 2. mec. Soluk. **Rengi atık** fotoğrafı inceledi.

~[su | fotoğraf | pantolon] **Atık sular** hastalık yayıyor. **Atık fotoğraflar** kutuda duruyor. **Atık pantolonları** topladı.

~[i ...] **Rengi atık** pantolonları attı. **Rengi atık** fotoğraflara baktı.

avantajsız: öa. Başarılı olmak için daha az elverişli. *Toplumun avantajsız kesimlerine devlet yardım* etmeli. *Takım, avantajsız* konumdaydı.

~[kesim | konum] **Avantajsız kesimler**, bu durumdan rahatsız oldu. **Artık avantajsız** konumdaydık.

ayrıcalıksız: öa. Önceliği, olumlu yönde farklılığı olmayan. *Şirket çalışanları, ayrıcalıksız* kitleler oldu. **Ayrıcalıksız** bir şirketin yöneticisiydi.

~[kitle | şirket] **Ayrıcalıksız kitleler** bu durumdan rahatsız oldu. **Ayrıcalıksız şirketlerin** çalışması daha zor.

ayrı cinsten: öa. Farklı gruptan. **Ayrı cinsten** mahlûklara benziyor.

Ayrı cinsten mahlûklar oldukları belli.

~[mahlûk] *Aslan ile kaplan, ayrı cinsten mahlûklar değildir.*

ayrışık: *öa.* Farklı türden, heterojen. *Ayrışık* harflerle yazılar yazdı. *Ayrışık* bir yargı oluştu.

~[harf | yargı] *Osmanlı Devleti'nde ayrışık harfler kullanılmıyordu. Ayrışık iki yargı vardı.*

azimkâr: *öa.* İradeli, gayretli. *Çok çalışkan, azimkâr bir delikanlı ile tanıştı. Denizlerde azimkâr reislere gerek var.*

~[delikanlı | reis] *Azimkâr delikanlı bu işi de başardı. Korkusuz ve azimkâr bir reis olduğunu kanıtladı.*

abdestli: *öa.* Abdesti olan. *Abdestli elleri ile kitabı açtı.*

~[el] *Abdestli ellerini masanın üzerine koydu.*

abdestlik: *öa.* **Abdest** almaya yarayan veya **abdest** aldıktan sonra kullanılan. *Yaşlı adam, abdestlik terliklerini istedi. Küçük kız, dedesine abdestlik terliklerini getirdi.*

~[terlik] *Adam abdestlik terliklerini arıyor.*

Acemce: *öa.* İran dili (Farsça) yazılmış olan. *Acemce şiirler okudu. Elindeki Acemce şiiri inceledi.*

~[şiiir] *Acemce şiirleri severdi.*

açgöz: *öa.* dey. **Açgözlü.** *Açgöz garsondan rahatsız olduk. Açgöz garsonlar, müşterilerle tartıştı.*

~[şiiir] *Açgöz garsonları dinlemek istemedi.*

açık ağızlı: *öa.* dey. **Aptal.** *Açık ağızlı bir köpek etrafına bakıyor. Açık ağızlı köpeğini bağladı.*

~[köpek] *Açık ağızlı köpeğini bahçede dolaştırırdı.*

adapte: *öa.* Uyarlanmış. *Adapte piyesleri gösterime girdi.*

~[piyes] *Adapte piyesleri izledik.*

adlı sanlı: *öa.* Ünlü. *Adlı sanlı biri konuştu. İçerden adlı sanlı biri geldi.*

~[biri] *Adlı sanlı birileri yanımıza geldi.*

adsız sansız: *öa.* Bilinmeyen. *Adsız sansız bir felaket yaşandı. Adsız sansız insanlar bir arada toplanmış.*

~[felaket | insan] *Adsız sansız felaketler olmuş. Adsız sanız insanlarla konuşmaz.*

ağacımısı: *öa.* **Ağaca** benzeyen, **ağaç** gibi. *Ağacımısı şekillere baktı. Tabloda, ağacımısı şekiller vardı.*

~[şekil] *Ağacımısı şekiller ilginçti.*

ağır hasta: *öa.* İyileşmesi güç hastalığa yakalanmış olan. *Ağır hasta insanlara yardım etti.*

~[adam] *Çocuk, ağır hasta adama çok üzüldü.*

ağırkanlı: *öa. mec. Yavaş hareket eden. Ağırkanlı yüklerini kaldırdı. Yaşlı kadın, ağırkanlı yükünü bıraktı.*

~[yük] *Ağırkanlı yüklerini taşımakta zorlandı.*

ağzı kenetli: *öa. dey. Sır tutan, sır saklayan. Ağzı kenetli birine güvendim. Senin ağzı kenetli biri olduğunu sanmıştım.*

~[biri] *Ağzı kenetli birine benziyor.*

ahraz: *öa. halk. dili. Sağır ve dilsiz (kimse). Ahraz bir kadın bir şeyler anlatmaya çalıştı. Ahraz kadınlar el işi yapıyor.*

~[kadın] *Ahraz bir kadın masamıza geldi.*

ahu gözlü: *öa. Gözleri çok güzel (kadın). Ahu gözlü bir kadın bizi etkiledi. Ahu gözlü bir kadın etrafına baktı.*

~[kadın] *Karşıdan ahu gözlü bir kadın geliyor.*

albenisiz: *öa. Cazibesi, olumlu etkisi olmayan. Albenisiz bir kadındı.*

~[kadın] *Albenisiz kadınlara yakındı.*

Allah yapısı: *öa. İnsanlar tarafından yapılmamış olan.*

Doğadaki Allah yapısı şeylere baktı. Allah yapısı şeyler büyüleyici.

~[şey] *Bunlar, Allah yapısı şeylerdi.*

allame: *öa. Çok bilgili. Allame heriflerin yaptıkları işti. Allame herif, çok konuştu.*

~[herif] *Allame bir herif gibi konuştu.*

almasıık: *Sıra lamlarda aralıklarla yan yana olan. Almasıık yapraklı bir ağaçtı. Almasıık yapraklarını kaldırdı.*

~[yaprak] *Ağacın almasıık yapraklarını kopardı.*

altınmsı: *öa. Altına benzeyen. Altınmsı bir ışıkta gözlerimizi açtı. Altınmsı bir ışık içinde uyudu.*

~[ışık] *Altınmsı bir ışık sızıyor.*

altınsı: *öa. Altınmsı. Eşyaların altınmsı parlaklığı etkileyiciydi. Altınmsı parlaklığı gördük.*

~[parlaklık] *Altınmsı parlaklıkta bir eşya vardı.*

altız: *öa. Altısı bir arada doğan (bebek). Otuz yaşında bir kadın altız bebek doğurdu. Altız bebekleri yan yana yatırdılar.*

~[bebek] *Altız bebekler hep beraber ağlamaya başladı.*

amaç dışı: *öa. Ulaşılmak istenenin dışında olan. Amaç dışı*

kullanımlara karşıydı. İlaçların **amaç dışı** kullanımları önlenmeli.

~[kullanım] Arabaların, **amaç dışı kullanımları** tehlikeli olabilir.

amade: öa. Hazır. İyi çalışan, **amade** bir kurum burası. Her işi yapan, **amade** varlıklar var.

~[kurum | varlık | köç] **Amade** bir **kuruma** benziyor. **Amade** **varlıklara** ihtiyaç var. Çarpışmaya **amade** koşular vardı.

~[-e ...] Çalışmaya **amade** bir kurum vardı. Emre **amade** bir varlıktı.

anacıl: öa. Annesine fazla ilgi gösteren (çocuk). **Anacıl** bir çocuk ağladı. Sürekli annesinin yanında olan, **anacıl** bir çocuk.

~[çocuk] **Anacıl** bir **çocuk**, annesini arıyor.

analı: öa. Annesi olan. Kardeşli, babalı, **analı** günlerimizi özledim. **Analı** kuzuların seslerini duyduk.

~[gün | kuzu] **Analı günlerimiz** ne güzeldi. **Analı kuzular** süt içiyor.

anemik: öa. Kan değerleri düşük. **Anemik** kadınlarda hamilelik daha zorlu geçer. **Anemik** çocukların tedavisine başladılar.

~[kadın | çocuk] **Anemik** bir **kadına** kan verildi. **Anemik** **çocukların** bağışıklığı zayıf olur.

anlaşmalı: öa. Belli alanda uzlaşma sağlanan. **Anlaşmalı** mağazalardan

alışveriş yaptı. **Anlaşmalı** mağazanın reklamlarını gördük.

~[mağaza] **Anlaşmalı** **mağazalarda** çalıştı.

antialerjik: öa. **Alerjik** olmayan. **Antialerjik** ilaçlar kullandı. **Antialerjik** özellikteki ilaçları dizdi.

~[ilaç | özellik] **Antialerjik ilaçlar** dolapta saklanmamalı. **İlacın** **antialerjik** özelliği de var.

antik çağ: öa. Eski Yunan ve Roma uygarlıklarının geliştiği dönemle ilgili olan. **Antik çağ** uygarlıklarını araştırdı. **Antik çağ** uygarlıkları ile ilgili bir eserdi.

~[uygarlık] **Antik çağ** **uygarlıklarının** eserleri müzede sergileniyor.

antisemit: öa. Yahudilik karşıtı, **antisemit**. **Antisemit** söylemlere karşıyım. **Antisemit** söylemleri tepki gördü.

~[söylem] **Antisemit** **söylemlerinde** dolayı onu uyardı.

apalak: öa. halk dili. Çok beyaz. **Apalak** bir bebek ağladı. **Apalak** bir bebek, çok güzeldi.

~[bebek] **Apalak** bir **bebek** gibi görünüyor.

apazlama: öa. halk dili. Arkadan gelen (rüzgar). **Apazlama** bir rüzgarla kayak hareket etti. **Apazlama** rüzgarlar denizcilere yardım ediyor.

~[rüzgar] *Kaptan, apazlama bir rüzgara ihtiyacımız var, dedi.*

apokaliptik: öa. Anlaşılmaz, karmaşık. *Apokaliptik bir film izledik. Apokaliptik filmleri anlamak güç.*

~[film] *Apokaliptik filmler izlemekten hoşlanmam.*

ara bozucu: öa. dey. İki kişi arasındaki ilişkilerin kötüleşmesine neden olan. *Ara bozucu oda arkadaşı nedeniyle konuşmuyorlar. Ara bozucu oda arkadaşını sevmiyordu.*

~[oda arkadaşı] *Ara bozucu oda arkadaşı ile tartıştı.*

ardışık: öa. Birbiri ardına gelen. *Ardışık sularla yıkandı. Ardışık suda yüzmek zordur.*

~[su] *Ardışık suda ellerini yıkadı.*

aritmetiksel: öa. Sayılarla ilgili olan. *Bu işlemler aritmetiksel kolaylıklar sağlar. Aritmetiksel bir kolaylıkla işlemlerini yaptı.*

~[kolaylık] *Aritmetiksel kolaylıklara ihtiyaç duydu.*

aritmik: öa. Düzensiz. *Aritmik kalp atışlarını tedavi ettiriyor. Aritmik kalp atışlarını düzenlemek gerekli.*

~[kalp atışı] *Aritmik kalp atışı tehlikeli olabilir.*

artımlı: öa. Çoğalma özelliği olan. *Artımlı bir ürün satın aldık. Artımlı ürünler farklı rafta.*

~[ürün] *Artımlı ürünler daha kârlı.*

asetatlı: öa. İçinde bu madde bulunan. *Asetatlı malzemelere gerek var. Asetatlı tedavilerin ücreti fazla.*

~[tedavi | malzeme] *Asetatlı tedavi uygulamak gerek. Asetatlı malzemeler yukarıdaki rafta.*

askıntı: öa. Başkalarından fayda sağlamaya çalışan. *Bu askıntı arkadaştan kurtulmak istiyor. Askıntı askerlik arkadaşını sevmiyor.*

~[arkadaş] *Sevmediği askıntı arkadaş ile tartıştı.*

astarlık: öa. Astar olmaya elverişli. *Astarlık kumaş aldı. Kadınlar, astarlık kumaş seçiyor.*

~[ku maş] *Astarlık kumaşları kenara koydu.*

astarsız: öa. mec. Gerçekliği olmayan, yalan. *Bu astarsız şeyleri dinlemeyin. Söylediği astarsız şeylere dikkat etmedi.*

~[şey] *Astarsız şeylerle uğraşmayı bırak.*

aşurelik: öa. Aşure adlı yemeği yapmakta kullanılan. *Aşurelik kupalarda yemek yedik. Yaptığı aşureyi, aşurelik kupalara koydu.*

~[kupa] *Aşurelik kupaları kaldırdı.*

ateş parçası: *öa.* Canlı. *Ateş parçası* bir sesle şarkı söylüyor. *Ateş parçası* bir sesle bağırıyor.

~[ses] *Ateş parçası sesleri* duyduk.

atomal: *öa.* Atomlarla ilgili. *Atomal* fizik ile ilgileniyor. *Atomal* fizik profesörüydü.

~[fizik] *Atomal fizik* üzerine deneyler yapıyor.

ayağı bağlı: *öa.* dey. Serbest hareket edemeyen. *Ayağı bağlı* sığırın yanına gitti. Bahçede *ayağı bağlı* bir sığır var.

~[sığır] *Ayağı bağlı sığırları* götürdüler.

ayarı bozuk: *öa.* Belli bir ayarı olmayan. *Ayarı bozuk* ölçü aletlerini tamir etti. Çocuk, *ayarı bozuk* ölçü aletleri ile oynadı.

~[ölçü aleti] *Ayarı bozuk ölçü aletlerini* raftan kaldırdı.

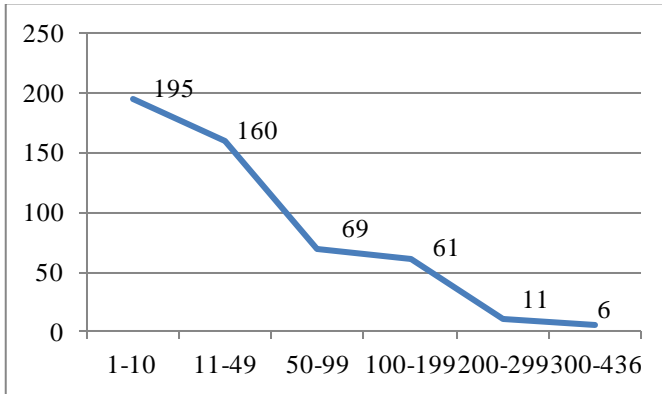
Azerice: *öa.* Azeri dilinde olan. *Kadm, Azerice* yayınları dinledi. *Azerice* yayınlar yapan bir televizyon kanalı vardı.

~[yayın] *Radyoda iki gün Azerice yayın* vardı.

Tablo 3. DTTÖS önadları değer frekans tablosu

Değer	Frekans
1 - 10	195
11 - 49	160
50 - 99	69
100 - 199	61
200 - 299	11
300 - 436	6
Toplam	502

Yukarıdaki tablonun değerler kısmında TTSES derlemindeki önadların sıklık sayıları verilmiştir. Frekans kısmında ise değerler kısmına göre TTSES’de geçen önad sayısı verilmiştir. Tabloya göre TTSES derleminde sıklıkları 1 ile 10 arasında değişen 195 önad bulunmaktadır. Sıklıkları 11-49 arasında 160, 50-99 arasında 69, 100-199 arasında 61, 200-299 arası 11, ve 300 ile 436 arası kullanılan 6 önad bulunmaktadır.

Şekil 13. DTTÖS Önad-Sıklık Dağılımı.

Yukarıdaki grafik (bk. Şekil 14) incelendiğinde sıklıkları 1-10 arası 195 önad, 11 – 49 arası 160 önad, 50 - 99 arası 69 önad, 100 - 199 arası 61, önad, 200 – 299 arası 11 önad, 300– 436 arası 6 önad bulunduğu görülmektedir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi ve üzerine sözlük çalışmaları yapılan en eski dillerden biri olduğu bilinmektedir. Bu noktada Türkçenin ilk antolojik sözlüğü niteliğinde olan Divânü Lûgati't-Türk/Kaşgarlı Mahmud (1072-1074) ilk ömektir. Araplara Türkçeyi öğretmek amacıyla oluşturulan bu eser 7500 Türkçe sözcük içermesi, Türk yerleşim bölgelerini içeren bir haritayı bulundurması ve gündelik Türkçe öğretimi yanında, yazınsal Türkçe öğretiminde ve ticaret diline yönelik Türkçe öğretiminde de kullanılması amaçlandığından özel amaçlı Türkçe öğretimini de kapsadığı söylenebilir (Bayraktar, 2002). Ancak daha eski dönemlerde de Türkçenin çeşitli amaçlarla öğretiminin yapıldığı bilinmektedir (Biçer, 2012).

Günümüze geldiğinde ise gerek dil öğretim yöntemlerinin gerek öğrenim amaçlarının gelişmesi ve çeşitlenmesi sözlüklerde de gelişimi kaçınılmaz kılmıştır. Özellikle gelişen teknolojinin sözlük uygulamalarına girmesi yadsınamaz bir durumdur. Bu nedenle, çalışmada çevrimiçi niteliğin kullanılması ve çalışmanın derlem tabanlı olması ile teknolojinin bu alandaki olanaklarından yararlanılmış ve böylelikle Türkçenin tek dil (Türkçe) ile öğretilmesi amaçlanmıştır. İki dilli sözlükler yaygın olarak kullanılmasına rağmen farklı anlamlara gelebilecek sözcüklerin kavranmasında yetersiz kalabilmektedir (Bingöl, 2006). Bu düşünceden hareketle Türkçe öğretimi alanında yaygın olarak kullanılan tek dilli bir sözlüğün gereksinimi vardır.

Araştırma kapsamında A madde başları oluşturulan sözlüğün tanımları, Cambridge Learner's Dictionary (CIED), Oxford Learners Dictionaries (OALD), Türk Dil Kurumu (TDK-GTS), Türkiye Türkçesindeki Sıfatların Eşdizim

Sözlüğü (TTSES) gibi sözlüklerden yararlanılarak yeniden düzenlenmiştir. Bu noktada kullanılan madde başları anlamlarına uygun bağlamlarda örneklendirilmiş ve bu örnekler “[]” işareti içerisinde, ait olduğu tanımın yanında belirtmiştir. Derlem Tabanlı Türkçe Öğrenci Sözlüğü kapsamında A madde başlarının TTSES derlemine göre birlikte kullanıldığı belirteçler de alt satırda “∩[]” işareti ile gösterilerek örneklendirilmiştir. Yine araştırmanın dayandığı derleme göre madde başlarının en sık birlikte kullanıldığı sözcükler de “~[]” işareti içerisinde, alt satırda gösterilerek örneklendirilmiştir.

Araştırma kapsamında 502 A madde başı tanımları, tanık tümceleri eşdizimlilikleri, birlikte kullanımları açısından sözlükbirim olarak düzenlenmiştir. Sözlüklerde madde başlarının tanımsal karşılıklarının verilmesi, uzun yıllardan beri kullanılan bir yöntem olmakla beraber, öğrenci sözlüklerinde madde başı sayısının sınırlandırılmasını ve öğrenim kolaylığını da sağlamaktadır (Lew, 2010). Bu çerçevede bu projenin devam niteliğinde olabilecek diğer madde başlarının da geniş katılımlı ve uzun vadeli bir çalışma ile sıklıklarına göre sınırlandırılarak tamamlanması, yabancılara Türkçe öğreticilerinin yararlanması açısından önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında oluşturulan sözlük bu alanda bir başlangıç niteliğinde olup bir yöntem ve tasarım oluşturması açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

- Anılan, H. ve Genç, B. (2011). Türkçe Dersinde Öğrenilen Yeni Sözcüklerin Yazılı Anlatımlarda Kullanım Durumu, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12*, (Nisan), Sayı 1, ss: 111-132.
- Bayraktar, N. (22-25 Haziran 2002). *Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi*. [Online] http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/bayraktar_01.php adresinden 28 Nisan 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan Günümüze Yabancılara Türkçe Öğretim. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı: 1/4 ss. 107-133.
- Chen, H. J. H. (2011). Developing and Evaluating A Web-Based Collocation Retrieval Tool For EFL Students and Teachers. *Computer Assisted Language Learning. Vol: 24*, No: 1. ss:
- Chujo K. ve Hasegawa S. (2006). An Investigation into The Star-Rated Words In English-Japanese Learner's Dictionaries. *International Journal Of Lexicography, Vol. 19* No. 2. Ss: 195-175.
- Çetinkaya, B. (2009). Eşdizimli Sözlükler. *Turkish Studies. Volume: 4/4*, (Summer). ss: 196-206.
- Ellis, N., C. (1997). Vocabulary Acquisition: word structure, collocation, word-class, and meaning. Schmitt, N. And McCarthy, M. (Edts.), *Vocabulary Description, Acquisition and Pedagogy* (p. 122-139). Cambridge University Press. Cambridge.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. (2. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Fang, P. Y. ve Chun J. C. (2009). Semantic Prosody: A New Perspective On Lexicography. *US-China Foreign Language, Vol.: 7*, (January), No: 1. ss: 20-25.
- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime Giriş*. (1. Baskı) İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Gui-qin Q. (2012). Marking The Word Frequency: A Comparative Study of English and Chine Learner's Dictionaries. *US-China Foreign Language, Vol. 10*, (February) No. 2, ss: 909-914.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. (1. Basım) Ankara: Engin Yayınevi.
- Huber, E. (2008). *Dilbilime Giriş*. (1. Baskı) İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Jackson, H. (2002). *Lexicography An Introduction*. Routledge. London and New York.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, Sözcük Anlamı ve Öğrenme Üzerine. *Turkish Studies, Volume 4/4* (Summer), ss: 636-649.
- Karadüz, A. ve Yıldırım, İ. (2011). Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Öğretmenlerin Görüş Ve Uygulamaları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10*, (2) ss:962-984.
- Kirkness A. (2008). Setting the standart: Usage labels and Advance Monolingual Learners' Dictionaries of German. *German Life and Letters. 61*:4.
- Kocaman, A. Ve Osam, N. (2000). *Uygulamalı Dilbilim-Yabancı Dil Öğretimi Terimleri Sözlüğü*. (1. Basım) Ankara: Hitit Yayınevi.
- Kocaman, A. (1998). Dilbilim, Sözlük, Sözlükçülük. *Kebikeç*. Yıl: 3, Sayı: 6. Ss: 111-114.

- Lew, R. (2010). Multimodal Lexicography: The Representation of Meaning in Electronic Dictionary. *Lexikos*, series 20, ss: 290-306.
- Loucky, J. P. (2005). Combining the Benefits of Electronic and Online Dictionaries with CALL Web Sites to Produce Effective and Enjoyable Vocanulary and Language Learning Lessons. *Computer Assisted Language Learning*. Vol. 18. No. 5 (December) pp. 389 – 416.
- McEnery, T., Xiao, R. ve Tono, Y. (2006). *Corpus-Based Language Studies*. (Birinci Basım). London: Routledge.
- Meer, G. V. D. (1997). Four English Learner’s Dictionaries And Their Treatment Of Figurative Meanings. *English Studies*, 6, pp 556-571.
- Özbay, M., ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt: V (Haziran), Sayı: 1, ss: 30-45.
- Özcan, E. (2008). Türkçe Öğrenici Sözlüğü. (Y. Aksan ve M. Aksan, Editörler) *21. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*. 1. Baskı. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları, ss: 261-269’daki makale.
- _____. (2006). *Başlangıç Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Sözlükçe Çalışması*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özkan, B. (2011). Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği - Derlem Tabanlı Bir Uygulama- *109K104 Numaralı Proje Sonuç Raporu*. Mersin.
- _____. (2010). Güncel Türkçe Sözlükte “Zarf” Olarak tanımlı Sözlük Birimlerin Derlem-Denetimi. *Turkish Studies*. Volume 5/3. Summer. ss: 1764-1782.

- _____ . (2011). Güncel Türkçe Sözlükte “kasap” Sözcük Birimi Üzerine Bir Derlem Araştırması. *Acta Turcica*. Yıl: 3, Sayı: 2. Ss: 103-118.
- _____ . (2011). *Türkiye Türkçesinde Belirteçlerle Füllerin Birlikte Kullanılması Ve Eşdizimlilikleri –Derlem Tabanlı Bir Uygulama-*. Türk Dil Kurumu Yayınları. (1. Basım) Ankara: TDK Yayınları.
- _____ . (05-06 Temmuz 2012). *Ana Dili Ve Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Sözlük Birimsel Bileşenler Açısından Önadlar*. 5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı’nda sunuldu, Mersin.
- Öztürk, M. (2005). Vocabulary Teaching. *Dil Dergisi Sayı: 133*, ss: 20-28.
- Quian, G., Q. (2012). Marking The Word Frequency: A Comparative Study Of English And Chinese’ Learners’ Dictionary. *US- China Foreign Language*. Vol.: 10 No: 2.
- Sinclair, J. (2008). The Lexical Item. Hanks, P. (Eds.). *Lexicology*. (p. 51-72). London: Routledge.
- Tahiroğlu, T. (2005). Sözlük Bilimi Ve Sözlük Uygulamaları., Aksu, Belgin, Tezcan. (2005). *Bilgisayar destekli Dil Bilimi Çalıştayı Bildirileri*. 1. Baskı. Ankara: TDK yayınları. 89-98’deki makale.
- Tribble C. (2003). Five Electronic Learners’ Dictionaries. *ELT Journal Volume 57/2* (April). Ss: 182-197.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. 10. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uzun, N. E. (2006). *Biçimbilim Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. (2. Baskı) İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Warren, H. (Edt.). (1998). *Oxford Türkiye Sözlük*. Oxford.

- Xue, M. (2010). Countable or Uncountable That is The Question-Lexicographic Solutions to Nominal Countability in Learner's Dictionaries for Production Purpose. *Lexikos 20 series 20*, ss: 540-558.
- Yavuz, G. (2006). Sözlükbilim ve Arapça Sözlük Çalışmalarına Tarihsel Bir Yaklaşım.[Online]:[http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20\(392\).pdf](http://www.eskieserler.com/dosyalar/mpdf%20(392).pdf) adresinden 10 Ekim 2012 tarihinde indirilmiştir.
- Yuanke T. (2011). An Approach To The Communication Principle Adopted In The Design of Defination Discourse In a New-Type English-Chinese Learner's Dictionary. *Intercultural Communication Studies XX: 1*. Ss: 224-233.
- Zekeriya B. (2006). Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* Sayı: 9 (Mayıs), ss: 1-9.
- Türkiye Türkçesinde Sıfatların Eşdizim Sözlüğü, Erişim Tarihi: 2 Kasım 2012 – 25 Nisan 2013: <http://derlem.mersin.edu.tr/>
- Oxford Advanced Learner's Dictionary, Erişim Tarihi: 2 Kasım 2012 – 25 Nisan 2013. <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/>
- Cambridge International Dictionary of English, Erişim Tarihi: 2 Kasım 2012 – 25 Nisan 2013. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/>
- TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, Erişim Tarihi: 2 Kasım – 25 Nisan 2013. <http://www.tubaterim.gov.tr/>
- World Call Language Links Library, Erişim Tarihi: 5 Eylül 2012. <http://www.call4all.us//home/index2.php>

English Cobuild Dictionary, Erişim Tarihi: 2 Kasım 2012 – 25 Nisan 2013.

<http://dictionary.reverso.net/english-cobuild/cool>

Macmillan Dictionary, Erişim Tarihi: 2 Kasım 2012 – 25 Nisan 2013.

<http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/cool>

BÖLÜM V

EKLER ve DİZİNLER

Ek -1: Sözlük Sıklık Dizini

amansız:	436	arka:	180
azgın:	371	asılsız:	177
ayaklı:	359	acıklı:	175
ahşap:	336	alelade:	175
anlaşılmaz:	307	alaylı:	173
adlı:	303	arkeolojik:	170
asurlık:	285	artistik:	170
aynı:	278	atıl:	170
aşırı:	272	altı:	163
ateşli:	272	anlık:	162
altmış:	258	acayip:	160
apayrı:	244	adaletsiz:	160
alaycı:	243	Afgan:	157
ailevi:	241	arsız:	157
alt:	239	asıl:	157
ayrıcalıklı:	233	azılı:	157
ak:	217	akli:	154
altın:	193	alışılmış:	154
avantajlı:	185	ani:	154
agresif:	182	aylık:	154
ahlaklı:	181	ayrı:	153

akıllı:	151	anamlı:	110
aptal:	151	ağlamaklı:	108
artçı:	150	ayrıntılı:	108
adaletli:	145	aktif:	107
ağır:	143	anlayışlı:	107
ağırbaşlı:	140	alımlı:	104
analitik:	140	asık:	103
alafranga:	139	alaturka:	100
akşamki:	137	adi:	98
astronomik:	134	ağaçlı:	97
acımasız:	129	atlı:	97
antidemokratik:	128	aceleci:	94
anlamsız:	127	acı:	94
ait:	124	alçakça:	93
aynalı:	124	antik:	93
aklı başında:	123	aydınlaticı:	93
aydınlık:	121	alaka lı:	90
acılı:	118	asılı:	90
açık saçık:	117	akılsız:	89
akademik:	117	anıtsal:	89
asil:	116	acemi:	87
abuk sabuk:	115	Avrupalı:	86
altın sarısı:	115	azimli:	85
aptalca:	113	alaca:	84
alakasız:	112	asimetrik:	84
aldatıcı:	112	ataerkil:	82
asabi:	112	aykırı:	82
akıllıca:	111	arabalı:	80
ahenkli:	110	Asyalı:	80

askeri:	79	Arapça:	60
asfalt:	78	aristokrat:	60
avuç dolusu:	78	alfabetik:	59
ahlaki:	77	ateist:	59
aşâğılık:	77	ayrıkçı:	58
amatör:	76	anaç:	57
açık:	76	azametli:	57
alacalı:	74	alevli:	55
akıcı:	73	avuç avuç:	55
apak:	73	açgözlü:	54
ağızlı:	71	anlamsal:	54
alçak:	70	ağaçlıklı:	53
atletik:	70	adsız:	52
ayrı ayrı:	69	asi:	52
alışkın:	67	allı:	51
ansiklopedik:	67	anonim:	51
arızalı:	66	asma:	51
adımlık:	65	anlı şanlı:	50
asık suratlı:	65	avare:	50
amaçsız:	64	acil:	49
astımlı:	64	aleni:	49
ayıklık:	64	antika:	49
abartılı:	62	astrolojik:	49
akılcı:	62	aromatik:	48
aksi:	62	asılı:	46
alkolsüz:	61	açık göz:	45
ana:	61	ahlaksız:	45
aralıklı:	61	asal:	45
Avrupai:	61	ayarlı:	45

ağırlıklı:	44	amaçlı:	35
alınan:	44	art:	35
asgari:	44	âciz:	34
aziz:	44	ayıp:	34
abuk subuk:	43	antiemperyalist:	33
ahmak:	43	arı:	33
alışık:	43	alkolik:	32
afili:	42	aşkın:	32
aritmetik:	42	aylı:	31
arzu lu:	42	aysız:	31
aerodinamik:	41	aydın:	30
anadan doğma:	41	akla yakın:	29
açıklayıcı:	40	alacaklı:	28
aksak:	40	allı pullu :	28
art niyetli:	40	alü minyum:	28
azami:	40	ayrık:	28
alçak gönüllü:	39	abartısız:	27
anatomik:	39	açık seçik:	27
askılı:	39	anormal:	27
ambalajlı:	38	akla ziyan:	26
anayasal:	38	antropolojik:	26
aşağı:	38	aşına:	26
amiyane:	37	ahmakça:	25
ayıplı:	37	alko llü :	25
akrobatik:	36	allahsız:	25
açık sözlü:	35	Arap:	25
ağaçsız:	35	atılğan:	25
Almanca:	35	atılı:	25
alternatifli:	35	ayık:	25

acele:	24	az gelişmiş:	20
ağdalı:	24	azman :	20
akıllı uslu:	24	asli:	20
ak pak:	24	Allahsız:	19
alengirli:	24	antipatik:	19
alternatif:	24	aralıksız:	19
anlayışsız:	24	atmosferik:	19
al:	23	ayaksız:	19
alacalı bulacalı:	23	acar:	18
albenili:	23	açıklamalı:	18
alışılmamış:	23	ağız dolusu:	18
asalak:	23	akıntılı:	18
abes:	22	ağacık:	18
akla yatkın :	22	antiko münist:	18
anarşist:	22	artı:	18
acısız:	21	asosyal:	18
aromalı:	21	alık:	17
askerce:	21	ameliyatlı:	17
acımsı:	20	arkalıksız:	17
açık yürekli:	20	acı tatlı:	16
ala:	20	adil:	16
alakadar:	20	ağrılı:	16
aldırılmaz:	20	akça pakça :	16
altın kaplama :	20	akil:	16
ampirik:	20	anaerkil:	16
asilzade:	20	ananevi:	16
atak:	20	astarlı:	16
atomik:	20	abanoz:	15
ayyaş:	20	armalı:	15

âşıkane:	15	alay alay:	11
aşikâr:	15	aletli:	11
abartmalı:	14	alim:	11
açık fikirli:	14	arkalıklı:	11
ahım şahım:	14	afyonlu:	10
aktarmalı:	14	akkor:	10
alternatifsiz:	14	akut:	10
amatörce:	14	alegorik:	10
anlatımlı:	14	anasonlu:	10
ari:	14	araçlı:	10
aylak:	14	aristokratik:	10
azotlu:	14	aslan yürekli:	10
aba:	13	azıcık:	10
abur cubur:	13	ahensiz:	9
ağaç:	13	akortsuz:	9
akıl dışı:	13	altın yürekli:	9
akıllara ziyan:	13	ambalajsız:	9
akışkan:	13	antenli:	9
apaçık:	13	antikapitalist:	9
ağızsız:	12	aralık:	9
akıllara zarar:	12	armonik:	9
arabalık:	12	aşamalı:	9
araştırmacı:	12	absürt:	8
atik:	12	aç:	8
avanak:	12	adaleli:	8
abajurlu:	11	afaki:	8
akçıl:	11	ağır yaralı:	8
akla zarar:	11	ağzi kalabalık:	8
âlâ:	11	aktüel:	8

alaca bulaca:	8	abidik gubidik:	5
altıgen:	8	acımtırak:	5
arabasız:	8	ağlamalı:	5
ayarsız:	8	ağrısız:	5
ağırca:	7	ağzı bozuk:	5
ağlı:	7	ağzı sıkı:	5
aklevvel:	7	aktarmasız:	5
aldırışsız:	7	alevsiz:	5
altyapısız:	7	alımlı çalımlı:	5
apaydın:	7	alicensız:	5
araçsız:	7	anasız:	5
astigmat:	7	anasonsuz:	5
atılımcı:	7	antrenmanlı:	5
avcı:	7	arızasız:	5
avuç:	7	arkalı:	5
aymaz:	7	arkasız:	5
aynasız:	7	ayıpsız:	5
azade:	7	ayrıntısız:	5
açısız:	6	abazan:	4
ağarık:	6	afet:	4
ahu:	6	akıllara seza:	4
akordu bozuk:	6	akılsız:	4
amfibi:	6	alaysız:	4
arlanmaz:	6	alçılı:	4
asmalı:	6	alışkan:	4
aşı boyalı:	6	allahlık:	4
aşılı:	6	allak bullak:	4
aygın baygın:	6	alt yazılı:	4
Azeri:	6	Amerikan:	4

antarktik:	4	aval:	3
arslanlı:	4	ayran budalası:	3
atanmış:	4	ayrımli:	3
ayan:	4	açık elli:	2
ay parçası:	4	adalesiz:	2
aynıcalı:	4	adamsız:	2
ayrımısız:	4	ağır aksak:	2
abartmısız:	3	ağır ezgi:	2
abidevi:	3	ağzı ku laklarında:	2
açık ka lpli:	3	ağzı pek:	2
adı belirsiz:	3	ahi:	2
ağızdan dolma :	3	ahlak dışı:	2
ağsı:	3	ailelik:	2
ağzı açık:	3	ailesiz:	2
aheste:	3	akdeniz mavisi:	2
aklı karalı:	3	ak gözlü:	2
altuni:	3	akıntısız:	2
antisemitist:	3	akortlu:	2
antolojik:	3	açarak:	2
argın:	3	alerjik:	2
ari:	3	alerjili:	2
arkadaş canlısı:	3	aleyhtar:	2
Arnavutça:	3	altlı:	2
askısız:	3	Amerikanca:	2
aşırma:	3	anadan üryan:	2
aşısız:	3	ansiklopedist:	2
ateşe dayanıklı:	3	antrenmansız:	2
ateş kırmızısı:	3	Aramice:	2
atik:	3	arif:	2

arka planda:	2	Allah yapısı:	1
arlı:	2	alla me:	1
armut:	2	almaşık:	1
artık:	2	altınımsı:	1
ateşin:	2	altınısı:	1
ateş pahası:	2	altız:	1
atık:	2	amaç dışı:	1
avantajsız:	2	amade:	1
ayrıcılıksız:	2	anacıl:	1
ayrı cinsten:	2	analı:	1
ayrışık:	2	anemik:	1
azimkâr:	2	anlaşmalı:	1
abdestli:	1	antialerjik:	1
abdestlik:	1	antik çağ:	1
abdestsiz:	1	antisemit:	1
Acemce:	1	apalak:	1
açgöz:	1	apazlama:	1
açık ağızlı:	1	apokaliptik:	1
adapte:	1	ara bozucu:	1
adlı sanlı:	1	ardışık:	1
adsız sansız:	1	aritmetiksel:	1
ağacımsı:	1	aritmik:	1
ağaçsı:	1	armonize:	1
ağır hasta:	1	artımlı:	1
ağırkanlı:	1	asetatlı:	1
ağzı kenetli:	1	askıntı:	1
ahraz:	1	astarlık:	1
ahu gözlü:	1	astarsız:	1
albenisiz:	1	aşurelik:	1

ateş parçası:	1	ayağı bağlı:	1
ateşperest:	1	ayarı bozuk:	1
atomal:	1	Azerice:	1

Ek-2: Kavramlar ve Yazarlar

Dizini

Anulan, 3

Bayraktar, 109

Biçer, 109

Bingöl, 109

Chen, 12

Chujo, 23

Chun, 4

CIED, 5, 6

COBUILD, 6, 7

Çetinkaya, 17

derlem, iv, 4, 11, 14, 15, 19, 24, 25,

109, 115

dilbilgisi, 2

dilbilim, 1, 14

Divânü Lugâti 't-Türk, 109

Ellis, 4

Erkuş, 19, 20

eş dizim, iv, 4, 12, 15, 18, 21, 24,

25, 110

Fang, 4

Genç, 3

Günay, 2, 16

Hengirmen, 2

Huber, 2

Jackson, 5, 11

Karadüz, 3

kavram, 2, 4, 17, 33

Kirkness, 12

Kocaman, 16, 17, 54

Lew, 110

LIED, 7

Loucky, 11

madde başı, iv, 1, 2, 4, 6, 8, 14, 15,

19, 20, 24, 25, 110

MED, 8, 9

Melanhoğlu, 3

metin, 3, 4, 14

nesne sözlükleri, 2

OALD, 9

Osam, 16

öğrenici sözlüğü, 5, 14, 15

örnekleme, 19

Özbay, 3

Özcan, 11

Özkan, 13, 17, 18, 25

Quian, 13

sesletim, 16

sıklık, iv, 11, 13, 19, 25

Sinclair, 4

sözcük, 2, 3, 6, 7, 10, 12, 13, 17, 109

sözcük sözlükleri, 2

sözlük birim, iv, 1, 3, 12, 15, 16, 23,

24, 25, 110

sözlükbilim, 1, 14

sözlüksel birim, 2

Tahiroğlu, 4

taksonomi, 4

tamlayan, iv, 17, 25

tanım, 2, 16, 17, 24

terim, 17

Tribble, 5, 7

tümce, 3, 7, 12, 14, 24

tür etiketi, 8, 24

Uzun, 2, 95, 98

Vardar, 2, 16

Warren, 24

Xiao, 4

Xue, 10

Yavuz, 2

Yıldırım, 4

Yuanke, 10

Ek -3: Madde Başı Dizini

aba, 83	acımasız, 43
abajurlu, 84	acımsı, 76
abanoz, 81	acımtırak, 93
abartılı, 56	acısız, 75
abartısız, 71	acil, 61
abartmalı, 81	âciz, 68
abartmasız, 97	aç, 88
abazan, 95	açgöz, 103
abdestli, 103	açgözlü, 59
abdestlik, 103	açık ağızlı, 103
abes, 75	açık elli, 99
abidevi, 97	açık fikirli, 81
abidik gubidik, 92	açık kalpli, 97
ablak, 65	açık saçık, 44
absürt, 88	açık seçik, 71
abuk sabuk, 45	açık sözlü, 67
abuk subuk, 63	açık yürekli, 76
abur cubur, 83	açık, 53, 97
acar, 78	açıkgöz, 62
acayip, 39	açıklamalı, 78
acele, 73	açıklayıcı, 65
aceleci, 49	açısız, 91
Acemce, 103	adaleti, 88
acemi, 50	adalesiz, 99
acı tatlı, 80	adaletli, 41
acı, 49	adaletsiz, 39
acıklı, 38	adamsız, 99
acılı, 44	adapte, 103

- adı belirsiz, 97
adımlık, 26, 55
adi, 48
adil, 80
adlı sanlı, 103
adlı, 34
adsız sansız, 103
adsız, 60
aerodinamik, 64
afaki, 88
afet, 95
afili, 64
afyonlu, 85
agnostik, 93
agresif, 37
ağacımsı, 103
ağaç, 83
ağaçlı, 48
ağaçlıklı, 60
ağaçsız, 67
ağarık, 91
ağdalı, 73
ağır aksak, 99
ağır ezgi, 99
ağır hasta, 103
ağır yaralı, 88
ağır, 41
ağırbaşlı, 42
ağırca, 89
ağırkanlı, 104
ağırlıklı, 63
ağız dolusu, 78
ağızdan dolma, 97
ağızlı, 54
ağızsız, 83
ağlamaklı, 47
ağlamalı, 93
ağlı, 89
ağrılı, 80
ağrısız, 93
ağsı, 97
ağzı açık, 97
ağzı bozuk, 93
ağzı kalabalık, 89
ağzı kenetli, 104
ağzı ku laklarında, 100
ağzı pek, 100
ağzı sıkı, 93
ahenkli, 46
ahensiz, 87
aheste, 97
ahım şahım, 81
ahlak dışı, 100
ahlaki, 53
ahlaklı, 37
ahlaksız, 62
ahmak, 64
ahmakça, 72

- ahraz, 104
 ahşap, 34
 ahu gözlü, 104
 ahu, 91
 ailelik, 100
 ailesiz, 100
 ailevi, 36
 ait, 43
 ak gözlü, 100
 ak pak, 73
 ak, 36
 akademik, 45
 akça pakça, 80
 akçıl, 84
 akdeniz mavisi, 100
 akıcı, 54
 akıl dışı, 83
 akılcı, 57
 akıllara seza, 95
 akıllara zarar, 84
 akıllı uslu, 73
akıllı, 26, 41
 akıllıca, 46
 akılsal, 95
 akılsız, 50
 akıntılı, 78
 akıntısız, 100
 akışkan, 83
 akil, 80
- akkor, 85
 akla yakın, 70
 akla yatkın, 75
 akla zarar, 85
 akla ziyan, 71, 83
 akli başında, 44
 akli kararı, 97
 aklievvel, 90
 akli, 40
 akordu bozuk, 92
 akortlu, 100
 akortsuz, 87
 akrobatik, 67
 aksak, 65, 99
 aksi, 57
 akşamki, 42
 aktarmalı, 82
 aktarmasız, 93
 aktif, 47
 aktüel, 89
 akut, 86
 al, 74
 ala, 76
 âlâ, 85
 alaca bulaca, 89
 alaca, 51
 alacaklı, 70
 alacalı bulacalı, 74
 alacalı, 54

- alafranga, 42
 alakadar, 76
 alakalı, 50
 alakasız, 45
 alaturka, 48
 alay alay, 85
 alaycı, 35
 alaylı (I), 38
 alaylı (II), 38
 alaylı (III), 38
 alaysı, 95
 albenili, 74
 albenisiz, 104
 alçacık, 79
 alçak gönüllü, 66
 alçak, 54
 alçakça, 49
 alçılı, 95
 aldatıcı, 46
 aldırışsız, 90
 aldırmaz, 76
 alegorik, 86
 alelaide, 38
 alengirli, 73
 aleni, 61
 alerjik, 100
 alerjili, 101
 aletli, 85
 alevli, 59
 alevsiz, 93
 aleyhtar, 101
 alfabetik, 58
 alık, 79
 alımlı çalılımlı, 94
 alımlı, 47
 alıngan, 63
 alışık, 64
 alışılmamış, 74
 alışılmış, 40
 alışkan, 95
 alışkın, 55
 alicenap, 94
 alim, 85
 alkolik, 69
 alkolü, 72
 alkolüz, 57
 Allah yapısı, 104
 allahlık, 95
 allahsız, 72
 allak bullak, 95
 allame, 104
 allı pullu, 70
 allı, 60
 Almanca, 67
 almaşık, 104
 alt yazılı, 96
 alt, 36
 alternatif, 74

- alternatifli, 68
 alternatifsiz, 82
 altı, 39
 altıgen, 89
 altın kaplama, 76
 altın sarısı, 45
 altın yürekli, 87
 altın, 36
 altınımsı, 104
 altınsı, 104
 altız, 104
 altlı, 101
 altmış, 35
 altuni, 97
 altyapısal, 90
 alüminyum, 70
 amaç dışı, 104
 amaçlı, 68
 amaçsız, 56
 amade, 105
 amansız, 33
 amatör, 53
 amatörce, 82
 ambalajlı, 66
 ambalajsız, 87
 ameliyatlı, 79
 Amerikan, 96
 amfibi, 92
 amiyane, 67
 ampirik, 76
 ana, 57
 anacıl, 105
 anaç, 58
 anadan doğma, 65
 anadan üryan, 101
 anaerkil, 80
 analı, 105
 analitik, 42
 analog, 69
 anarşist, 75
 anasız, 94
 anasonlu, 86
 anatomik, 66
 anayasal, 66
 anemik, 105
 Anılan, 3
 anıtsal, 50
 ani, 40
 ankastre, 79
 anlamlı, 46
 anlamsal, 59
 anlamsız, 43
 anlaşılma z, 34
 anlaşmalı, 105
 anlatımlı, 82
 anlayışlı, 47
 anlayışsız, 74
 anlı şanlı, 60

anlık, 39
 anonim, 60
 anormal, 71
 ansiklopedik, 55
 antarktik, 96
 antenli, 87
 antialerjik, 105
 antidemokratik, 43
 antiemperyalist, 69
 antik çağ, 105
 antik, 49
 antika, 61
 antikapitalist, 87
 antiko münist, 79
 antipatik, 77
 antisemit, 105
 antisemitist, 98
 antolojik, 98
 antrenmanlı, 94
 antrenmansız, 101
 antropolojik, 71
 apacı, 101
 apaçık, 83
 apak, 54
 apalak, 105
 apaydın, 90
 apayrı, 35
 apazlama, 105
 apokaliptik, 106

aptal, 26, 41
 aptalca, 45
 ara bozucu, 106
 arabalı, 52
 arabalık, 84
 arabasız, 89
 araçlı, 86
 araçsız, 90
 aralık, 87
 aralıklı, 57
 aralıksız, 78
 Aramice, 101
 Arapça, 58
 araştırmacı, 84
 ardışık, 106
 argın, 98
 arı, 69
 arızalı, 55
 arızasız, 94
 ari, 82
 arif, 101
 aristokrat, 58
 aristokratik, 86
 aritmetik, 64
 aritmetiksel, 106
 aritmik, 106
 arka planda, 101
 arka, 37
 arkadaş canlısı, 98

- arkalı, 94
 arkalıklı, 85
 arkalıksız, 80
 arkasız, 94
 arkeolojik, 38
 arlanmaz, 92
 arlı, 102
 armalı, 81
 armonik, 88
 armut, 102
 Arnavutça, 98
 aromalı, 75
 aromatik, 62
 arsız, 39
 arslanlı, 96
 art niyetli, 65
 art, 68
 artçı, 41
 artı, 79
 artık, 102
 artımlı, 106
 artistik, 38
 arzulu, 64
 asabi, 46
 asal, 62
 asalak, 74
 asetatlı, 106
 asfalt, 52
 asgari, 63
 asık suratlı, 56
 asık, 48
 asıl, 40
 asılı, 50
 asıllı, 62
 asılsız, 37
 asırlık, 34
 asi, 60
 asil, 45
 asilzade, 77
 asimetrik, 51
 askerce, 75
 askeri, 52
 askılı, 66
 askıntı, 106
 askısız, 98
 aslan yürekli, 86
 asli, 77
 asma, 60
 asmalı, 92
 asosyal, 79
 asri, 61
 astarlı, 80
 astarlık, 106
 astarsız, 106
 astımlı, 56
 astigmat, 90
 astrolojik, 61
 astronomik, 43

Aşyalı, 52
 aşığı, 66
 aşığılık, 53
 aşamalı, 88
 âşıkane, 81
 aşılı, 92
 aşırı, 35
 aşırma, 98
 aşısız, 98
 aşikâr, 81
 aşına, 72
 aşkın, 69
 aşurelik, 106
 ataerkil, 51
 atak, 77
 atanmış, 96
 ateist, 58
 ateş kırmızısı, 99
 ateş pahası, 102
 ateş parçası, 107
 ateşe dayanıklı, 98
 ateşin, 102
 ateşli, 35
 atık, 102
 atıl, 39
 atılğan, 72
 atılı, 72
 atılımcı, 90
 atik, 84

atletik, 55
 atlı, 49
 atmosferik, 78
 atomal, 107
 atomik, 77
 aval, 99
 avanak, 84
 avantajlı, 37
 avantajsız, 102
 avare, 61
 avcı, 91
 Avrupalı, 57
 Avrupalı, 51
 avuç avuç, 59
 avuç dolusu, 52
 avuç, 59, 91
 ay parçası, 96
 ayağı bağlı, 107
 ayaklı, 33
 ayaksız, 78
 ayan, 96
 ayan bozuk, 107
 ayarlı, 62
 ayarsız, 89
 aydın, 70
 aydınlatıcı, 49
 aydınlık, 44
 aygın baygın, 92
 ayık, 73

ayıp, 68
 ayıplı, 67
 ayıpsız, 94
 aykırı, 52
 aylak, 82
 aylı, 69
 aylık, 40
 aylıklı, 56
 ayamaz, 91
 aynalı, 44
 aynasız, 91
 aynı, 34
 ayran budalası, 99
 ayrı ayrı, 55
 ayrı cinsten, 102
 ayrı, 40, 55
 ayrıcalı, 96
 ayrıcalıklı, 36
 ayrıcalıksız, 102
 ayrınk, 70
 ayrıksı, 58

ayrımlı, 99
 ayrımsız, 96
 ayrıntılı, 47
 ayrıntısız, 94
 ayrışik, 103
 aysız, 69
 ayyaş, 77
 az gelişmiş, 77
 azade, 91
 azametli, 59
 azami, 65
 Azeri, 92
 Azerice, 107
 azgın, 33
 azıcık, 86
 azılı, 40
 azimkâr, 103
 azimli, 51
 aziz, 63
 azman, 77
 azotlu, 82

ÖZGEÇMİŞ

1. GENEL

ADISOYADI : Burak TÜFEKÇİOĞLU
YAZIŞMA ADRESİ : Güvenevler mah. 1909 sok. Öztürk sit. D blok
 Kat: 4 No: 7 Yenişehir/Mersin
DOĞUM TARİHİ ve YERİ: 22.03.1986 / İstanbul
E-POSTA : brk.tufekcioglu@gmail.com

2. EĞİTİM

ÖĞRENİM DÖNEMİ	DERECE	ÜNİVERSİTE	ÖĞRENİM ALANI
2009-2013	Yüksek Lisans	Mersin Üniversitesi	Türkçe Eğitimi
2005-2009	Lisans	Uşak Üniversitesi	Türkçe Eğitimi
2000-2004	Ortaöğrenim	Mersin Tic. San. Odası Anadolu Lisesi	Türkçe-Matematik

3. YAYIN BİLGİLERİ

3.1.Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

Özkan, B., Şahbaz, N. K, Tüfekçioğlu, B. (2011). *"Türkçe Öğretmeni Adaylarının Tiyatro Ve Drama Uygulamaları Dersine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma."* New World Sciences Academy. Yıl: 2011 Cilt: 6 Sayı: 4 ss: 2436-2445.

Tüfekçioğlu, B. (2010). *"Dilsel Değişmelerin Dil Ekonomisi Bağlamında İnternet Ortamındaki Yazışmalara Yansımaları."* The Journal of Academic Social Science Studies. Volu me 3 Issue 2, p. 23-32, Kış.

Tüfekçioğlu, B. (2010). *"Yazma Becerisinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi"* Dil Dergisi. Sayı: 149 Sayfa: 30-45.

3.2.Konferanslarda Sunulan Bildiriler

Tüfekçioğlu, B. (2012). *"Almanya'daki Gymnasium ve Gesamtschule'ye Devam Eden 8. Sınıf İkidilli Öğrencilerin Yazma Başarılarının Karşılaştırılması."* 5. Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı Mersin Üniversitesi, 5-6 Temmuz, 2012.

Tüfekçioğlu, B. (2011). *"İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar) 2005 Öğretim Programının Konuşma Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi ve H. Douglas Brown'un Ölçme Kategorilerine Göre Konuşma Becerisi Değerlendirme Formu Önerisi"* 4. Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı Sakarya Üniversitesi, 8-10 Eylül, 2011.

Tüfekçioğlu, B. (2011). *"Çocuk Yazını Derleminde Okunabilirlik"* 4. Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı Sakarya Üniversitesi, (Çocuk yazını çalıştayında bölüm) 8-10 Eylül, 2011.

Tüfekçioğlu, B. (2010). *"İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitaplarının Konuşma Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi"* 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Fırat Üniversitesi 20-22 Mayıs, 2010 Elazığ.

4. PROJE DENEYİMİ

TUBİTAK-SOBAG-112K479 - "Bir Özel Alan Derlemi Olarak 'Türk Çocuk Yazını Derlemi' ve Türk Çocuk Yazını Üzerine İleri Uygulamalar." 1001 Ulusal Araştırma Projesi [BURSİYER]

109K104-TUBİTAK-SOBAG - Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Sıfatların Eşdizimliliği -Derlem Tabanlı Bir Uygulama - [BURSİYER]

BAP-EBE TEB (BT) 2012-7 YL - Derlem Tabanlı Çevrimiçi Türkçe Öğrenici Sözlüğü [ARAŞTIRMACI]